

СРПСКА

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ ● БРОЈ 111 ● 21. НОВЕМБАР 1994. ● ЦЕНА 3 ДИНАРА

ИТАЛИЈА 2200 ITL, ФРАНЦИЈСКА 6,30 FRF, ШВАЈЦАРСКА 4,8 CHF, АУСТРИЈА 30 AFS, СР НЕМАЧКА 5,80 DEM, ШВЕДСКА 25 SEK, БЕЛГИЈА 40 BEG, ХОЛАНДИЈА 4 HFL, ГРЧКА 500 GRD, НОРВЕШКА 25 NOK, ДАНСКА 25 DKK

ДЕПОС И

ИЗВОРНИ ДЕПО

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ / ИЗДАЊЕ
СЛОБОДНИХ НОВИНАРА
ДИРЕКТОР: Даница
Драшковић

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК: Богољуб Пеђић

УРЕДНИЦИ:
Стево Батић, Илија
Давидовић, Љиљана
Јорговановић — Булатовић.

СТАЛНИ САРАДНИЦИ:

Миленко Вучетић,
Сандра Петрушић,
Благица
Стојановић, Александар
Четрић, Александар
Цветковић, Војкан Ристић,
Никола Бурзан, Владан
Василијевић, Ђорђе
Вукоје (фото),
Љиљана Шоп, Нада
Мијатовић, Ружица
Рашићковић-Јовић, Бранка
Поламонца,
Сандра Скоко
(Лондон), Мира
Трајковић (Париз),
Бранка Митровић, Донка
Михаиловић,

ГРАФИЧКИ УРЕДНИК:
Радо Марковић

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Нада Бошковић, Драгица
Бугарски

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Вука Караџића 8/1,
11000 Београд
☎ 011/620-891 и
628-242

КОМЕРЦИЈА И ИЗДАВАЧКА
ДЕЛАТНОСТ:
Бранкова 13-15,
11000 Београд
☎ 011/625-937 и
624-598 (фах)

ЖИРО РАЧУН:
40801-603-4-27562

Стари Град
РУКОПИСИ И ФОТОГРАФИЈЕ СЕ
НЕ ВРАЋАЈУ

ШТАМПА: ДП „Борба“,
Косовска 26, Београд

Мишљењем Секретаријата за
информације Републике
Србије бр. 413-01 221/91-01
од 15. фебруара 1991.
одређена је стапа пореза од
3%

ДАНИЦА ДРАШКОВИЋ:

ОДОШЕ КАЛАБИЋИ

Стр. 6-7

ТЕМА БРОЈА:

СРБИ И ХРВАТИ ТКО, БРЕ?

Стр. 18-21

ПАТОЛОГИЈА КУЛТУРЕ:

ЧУВАЈ СЕ РЕЖИСЕРСКЕ РУКЕ

Стр. 14-15

БНХ

РАТ ЗА ПРЕСТО

Стр. 22-24

МАЛА СРБИЈА:

СЕПТИЧКЕ КАРТЕ БНХ

Стр. 32-33

КОСОВО СА ПЕТИЦИЈОМ:

ОТВАРАЊЕ ТЕСТАМЕНТА

Стр. 29-31

„СРПСКА РЕЧ“
РАЗГОВАРА СА:

ДЕСОМ ТРЕВИСАН
ЧЕКОМ ДАЧЕВИЋЕМ
РАДМИЛОМ СМИЉАНИЋЕМ
ФРАНТИШЕКОМ ПЕРКОМ
АЛЕКСАНДРОМ ЈАНКОВИЋЕМ
БОРИСОМ СЕКУЛИЋЕМ

ИЗЛОГ

ОБАВЕШТЕЊЕ ЧИТАОЦИМА И САРАДНИЦИМА „СРПСКЕ РЕЧИ“

Нова адреса редакције „Српске речи“ је:
Ул. Вука Караџића бр. 8/1, 11000 Београд
Тел. 011/628-242, 620-891, 620-968

Адреса комерцијалне службе и издавачке делатности

„Српске речи“ је:
Бранкова 13/VI, 11000 Београд
Тел. 011/625-937, 624-598

ПРЕТПЛАТА НА „СРПСКУ РЕЧ“

Претплату на „Српску реч“ можете извршити уплатом на жиро-рачун
40801-603-4-27562, Стари град, са назнаком „за претплату“ и то за:

3 месеца 6 бројева 18 динара

6 месеци 12 бројева 36 динара

12 месеци 24 броја 72 динара

Информације на тел 011/620-891, 628-242 и 620-968

ПРАВОВО

Ко ме је Шешел помогао а од кога тражи помоћ

Замислите овакву ситуацију: усред тв-дневника прекида се самозадовољавање СПС-и полушокирани спикер најављује председника Републике лично. После кратке станке, која траје као вечност, на екрану се појављује Председник, бела лица и достојанствено обореног погледа, и чита: „Ја, Слободан Милошевић, а не он, Вук Драшковић, ишао сам по Србији као лудак и пророк и пролагирао мржњу, рат, насиље и хаос. Бог ће ми опростити. Опрости ми и ти, Вуче, брате!“ Ако сте одмах помислили да је ово најфантастичнија и најневероватнија ствар коју можете да замислите, то само значи да сте дубоко заглибили и да је ваш случај на граници безнадежност. Јер, то исто тако значи да вам неупоредиво фантастичније и невероватније од најневероватнијих ствари сасвим неопажено промићу испред носа. Као, на пример, чињеница да Војислав Шешел из затвора (и још понеки виђенији радикал — посланици Томислав Николић и Александар Вучић — са слободе) замера Вуку Драшковићу да се недовољно „искрено“ залаже за његово ослобађање и да, ваљда и поред тога што је он, Шешел, у затвору, не одустаје од глобалне страначке, свакако „издајничке“, политике, а још мање је, ваљда, прилагођава новонасталој Шешелјевој ситуацији. Што би, ваљда, било логично!

Да угођај фантастике не би био окрњен вреди укратко подсетити зашто би то било логично. Војислав Шешел је исти онај човек, који је од почетка вишестранацја, а поготово од почетка ратних сукоба на тлу бивше Југославије, никога другог до свог кума Вука Драшковића сматрао „највећим издајником српског народа“. Према интерним радикалским казеним критеријима, толико пута јавно прокламованим, за ту инкриминацију, Драшковићу би следовало ништа мање од смртне казне. Кад је Драшковић јуна прошле године допао затвора, Шешел, који се чак може сматрати и посредним кривцем, има прост коментар — овај је добио оно што је заслужио. И да се само ова два момента у њиховом „политичком“ односу имају у виду Драшковић би имао не само политичку него и моралну обавезу да, прво, не подржи Шешелја током суђења због увреде Председника Републике а, онда, и да не иде радикалима на ноге да би им приложио свој глас за ослобађање Шешелја из затвора. Драшковић то ипак чини, ризикујући тиме чак и властиту компромитацију, јер постоји висока вероватноћа да се, солидарисући се са Шешелјевом „жртвом“, заправо уплиће у ново Шешелјево политикантско калкулисање.

Ради се о томе да је, у најмању руку, сумњиво Шешелјево инсистирање да по сваку цену доспе у затвор. Јер, толикој дози физичке и политичке агресивности какву је Шешел испољавао према Милошевићу, одговара једино атентат или барем јавна претња атентатом, а никако папагајисање о Милошевићу као највећем криминалцу у Србији, што је, данас и овде, ноторна чињеница или фраза из деџин читанки, а не кардинална отужба, после које било ко може да очекује улазак у плејаду великих политичких жртава. Шешел је то одлично схватио, баш као и чињеницу да би исто тако био затворен и да је с толико агресивности, монотоније и полета из секунде у секунду тврдио да је Милошевић — леп к'о слика. Тешко да би од Шешелја толико поднео и Нарцис већи од Милошевића. С друге стране, да је Шешел мислио озбиљно и да је имао намеру да се „дефинитивно“ обрачуна са Милошевићем (што и из затвора поручује) коначно би изнео барем мали део из безброја „доказа“ против Милошевића које наводно има и којима би заиста учинио услугу овом друштву. Или би барем проследио „доказе“ које има против црногорских властодржаца тамошњем Аћиму Вишњићу, а којима је овога „напалио“ да тамо заради робију на исти начин на који и Шешел овде. Од свега тога ништа и уместо свега тога Шешел у затвору добија рођенданске поклоне. Тако се веома брзо долази до највише два разлога Шешелјевог самозатварања: или је проценио да је у лавиринту свог „парадржавног“ патриотизма и великосрпске идеологије забрздио тако и толико да је паметније да се на овај начин привремено повуче ко пувањак, а да остатак опозиције у његово име и за његов рачун одрађује „ствар“ (на шта ова очигледно није насела), или су се Милошевић и он спонтано нашли на истој фреквенцији па закључили да је паметније да се до даљњег одмара у затвору због будалаштине, да не би због неупоредиво озбиљнијих ствари.

Да се Шешел игра потврђује и радикалско писмо страним амбасадама не би ли се како заложиле за „правну државу“ у његовом случају. Упућено је и амбасадама оних, тачније свих, „издајничких“ земаља које су биле и јесу на Шешелјевом списку за бомбардовање, чије новинаре је Шешел „протеривао“ и од којих је тражио да му плаћају за интервјуе. Оних земаља, чији је „плаћеник“ био и Вук Драшковић и које су опукиване као „издајничке“ јер су се залагале за својевремено ослобађање Драшковића из затвора. Апели су упућени и међународним институцијама за одбрану људских права и слобода, истим оним којима је колико јуче ускраћивано право да се мешају у радикалску концепцију етничког чишћења, националне и верске дискриминације, прављења спискова непожељних новинара и слично. Колико је познато, нико се жив није одазвао... ваљда су још увек загрцнути од смећа.

И поред свега тога, оног момента када Драшковић неочекивано (?) није заиграо онако како је и када „великомученик“ Шешел из затвора засвирао, добио је епитет колаборационисте са социјалистима. Није, дакле, питање откуд таквом Шешелју право да од било кога, а поготову од Вука Драшковића, тражи да му врати оно што му није дао, него откуд Вуку Драшковићу право да Шешелју враћа оно што од Шешелја никад није добио.

И то је

Србија

Пише: Миленко ВУЧЕТИЋ

НОВИ МИРОТВОРЦИ

1.

Националне вредности су само оно што не губи ништа у квалитету и на значају и што издржава вредносне провере и вредносне судове и изван своје нације.

2.

Без институционалног сахрањивања идеје о уједињењу „свих српских земаља“ свака расправа о мировном плану за Босну и Херцеговину и о судбини Срба у Хрватској осуђена је на неуспех.

3.

Борба за мир током тродневног заседања савезног парламента, претворила се, због неспремности српских и црногорских социјалиста да признају своје грешке и своју улогу у буђењу најнижих шовинистичких и ратничких страсти, у правдање досадашњег рата.

Испало је, наиме, да су све страхоте у Босни и Херцеговини, сва срамна гушења и разарања градова, сви логори, сва вандалска спаљивања богомоља и сва ужасна етничка чишћења, били, до тренутка разлаза Београда и Пала, нужни, оправдани, патриотски и херојски поступци.

Ратни барјак на коме плаше да ће сви Срби живети у једној држави, најкрвавији барјак у новијој српској историји, развијен и подигнут високо у време „антибијурократске револуције“ и „догађања народа“, барјак без кога би сецесионистичке опције Словеније и Хрватске остале на маргинама политичких трења и врења и без кога се Југославија не би распала, није бачен у трње или бар спуштен на пола копља, већ се и даље вијори.

Политичка платформа, створена пре неколико година на „меморандумовским“ полазиштима, снажно, безрезервно и плебисцитарно подржана од београдских политичких и интелектуалних елита, а пре свега од данашњих миротвораца, само је гурнута под тепих.

Отворено се, чак, у скупштинском здању и пред очима целокупне домаће и међународне јавности, говорило да треба бити лукав и сачекати повољнији тренутак за њено реализовање.

Резиме те расправе свео се, практично, на песму да Србија није мала јер је ратовала, а на

рочито на оно фатално и некрофилско „и опет ће ако буде среће“.

Борци за мир формално су добили битку на тродневном заседању савезног парламента, обезбедивши довољан број дигнутих руку за декларативно миротворство, али је мир као логика и филозофија живота и као трајно опредељење, због ставова којима је и на том заседању браћен, суштински поражен.

Ратова ће овде, по свему судећи, тек бити.

4.

Национално помирење је гола фраза, јефтина демагогија или нервална жеља све док су идеолошки и политички модели који су довели до деоба и даље једини релевантни и доминантни идеолошки и политички модели на јавној сцени.

5.

Сваки пут када за говорницу савезног парламента изађе неки црногорски посланик, изузев социјалдемократа, пукну до суза смешни монолози.

Најбољи хумор на овим просторима је говор Црногораца о озбиљним стварима.

6.

Политички живот кобно је и за дуга времена загађен стаљинистичком криминализацијом политичких противника у време првих вишестраначких избора.

Социјалисти су, тада, уз помоћ државне телевизије, наметнули стил спорења у коме доминирају дисквалификације, лажи и фалсификације.

Главна звезда у том послу била је Мила Штула, чији су коментари знатно допринели да опозиција доживи тешак пораз.

Прича о вили Вука Драшковића у Женеви, коју му је, као страном плаћенику, поклонила ЦИА, одиграла је можда и кључну улогу у формирању расположења бирачког тела и отворила је пут странци Слободана Милошевића до лаке и ефектне победе.

Без те приче, без те ступидне али и лепозно лепљиве измишљотине, многа потоња збивања на овим просторима ишла би, вероватно,

неким другим токовима.

Заблуда је, међутим, да је Мила Штула родоначелник идеје да се политички противници елиминирају тврдњама да су страни плаћеници; ту идеју увео је у савремени српски политички живот Добрица Ћосић још пре пола века.

Он је, наиме, извештавајући са суђења Дражи Михаиловићу, писао, како се види у прошлом броју „Српске речи“, да је овај, још као мајор, петнаестак година пре рата, плаћен од странаца „хрпама банкнота“ да се бори за оно за шта се борио.

Новинарка из Загреба је, дакле, само следбеник калемара из Велике Дренове, али ни калемар из Велике Дренове није оригиналан и свој.

Обоје су, наиме, у тој ствари, у неговању таквог политичког дискурса и у афирмисању таквих политичких метода, ревностни московски ђаци и добра деца стаљинизма.

У копирању „енкаведеоовских“ и „кагебеовских“ образаца Мила Штула је, додуше, била много модернија, елоквијентнија и писменија од Добрице Ћосића, коме смета и када неко уме да плеше и љуби руке дамама а вероватно и када се редовно купа и пере зубе, па је и њена „енкаведеоовштина“ и „кагебеовштина“ имала знатно више успеха.

У бујицама дисквалификација, лажи и фалсификата, у загађеној политичкој сцени за чију су прљавштину најодговорнији, сада се даве и социјалисти.

И они су, ево, издајници и страни плаћеници.

Стаљинизам је, изгледа, техника зла за сва времена.

7.

Мудрост налаже да Србија, пре свих и најгласније, поздрави почетак рада хашког Међународног суда за ратна злочина починена на тлу бивше Југославије, па и да приступи нужним променама законских прописа о екстрадицији по захтевима који ће из Хага сигурно стићи, али у Србији као да нема слуха за такве повете.

Суђење злочинцима с именима и презименима, ма ко да су, а реч је о стотинак политичара, официра, полицајаца, криминалаца и новинара, најбољи је и најефектнији начин да се

скине хипотека злочина с целог народа.

Штитећи злочинце, којих је сигурно било и на српској страни, као и њихове наредбодавце у политичким, војним и полицијским круговима и подстрекаче у медијима, ми ћемо, практично, оптужити за злочине све учеснике ратних збивања, међу којима су већина насилно мобилисани или су у рат одлазили верујући да је он праведан.

Продужетак постојећих или увођење нових санкција због такве заштите неће моћи да се

избеже, мада је то, ипак, мањи и у оквиру разних нагодби решив проблем; прави проблем је што ће таква заштита продужити и појачати, а и за сва времена зацементирати, ружну слику о нама.

Трибунал у Хагу није установљен да би се судило српском народу, како говоре успаљене патриоте, али ако Србија не буде сарађивала с овом институцијом и ако јој не испоручи оне који су починили злодела против човечности, Хаг би, у моралном и историјском смислу, могао да буде и судница те врсте.

8.

Лидер демократа Зоран Ђинђић води политичку кампању обилазећи пијаци.

Пиљарска политика силази и буквално међу пиљаре.

Нејасно је, једино, да ли се демократе и Зоран Ђинђић боре за превласт у парламентима или за превласт у пијачним управама.

Ни у парламентима, ни на пијацама, међутим, њихова политика не нуди ништа добро.

И СТАРИ БАРЈАЦИ

9.

Неколико удараца које је велики филмски редитељ Емир Кустурица задао ванредном професору нечега о филму Небојши Пајкићу нису никакав скандал.

Неће бити да само шофери, докери, лимари, бравари, шлосери, бармени и келнери имају право да одаламо некога ко их зајебава, а да то право немају и људи који се баве елитнијим пословима.

Скандалозно је, међутим, оглашавање премлаћеног, у коме он о Емиру Кустурици, случајно Муслиману а намерно великану, говори језиком нацистичке и расистичке мржње.

Такви мрачни етноманијачки филмови су, у Београду, увек, па и у најмрачнијим временама као што је ово данашње време, дочекивани звиждуцима.

Смешно је, узгред, да се Небојша Пајкић — чак и када шири националну, верску и расну мржњу, што је у свим земљама тешко кривично дело — представља као легалиста.

И с минималним осећањима за легализам тако нешто се не ради.

10.

Све док Срби из Босне и Херцеговине и из Хрватске не схвате, на основу јасних и јавно саопштених ставова Београда, да Србија, ма колика да је, може да буде само грађанска држава, јер је то због многих реалних и трајних демографских, историјских, политичких, економских, културних и моралних чињеница њена једина шанса за развој, па и за опстанак, залагања за мир у Босни и Херцеговини и у Хрватској неће донети никакве позитивне резултате.

11.

Борили су се за Велику Србију, окрвавили су руке до рамена, али од Велике Србије нема ништа.

Сада се, до неке нове прилике за нови авантуризам и нове срамоте, а не желећи да признају пораз, крију иза бучног и лажног миротворства.

ОДОШЕ КАЛАБИЊИ

Коначно је одлуком Већа грађана Савезне скупштине одузет мандат бившим посланицима Српског покрета обнове, садашњим тврдим ДЕПОСОВЦИМА. Одоше наши Калабињи, како рече један од чланова СПО-а у коментару те одлуке. Све је деловало тужно и ружно, досада невиђено у политичком животу других парламентарних демократија. Најружније је било то како се том одлуком бавио чак главни одбор Демократске странке Србије и званично осудио одузимање мандата посланицима „Депоса“, оног истог Депоса који су они сами одавно напустили.

Толико политичке превртљивости и неморала у нашој свекодневици мора забринути све који се политиком баве на било који начин.

Један диван песник, тих и доброћудан човек, претворио се на наше очи, због политике, у острашћеног мрзитеља својих пријатеља и странке која га је изнедрила, прославила и изнела на говорницу са које је данас ружи. Пре две године, говорећи о уласку Српског покрета обнове у коалицију Депос рекао је да је Депос омча око врата Српског покрета обнове и на Главном одбору гласао против уласка у ту коалицију. Данас, напуштајући парламент, саветује новим посланицима да чувају изворне принципе тог истог Депоса. Каже да је за све крив Вук Драшковић, а он невин и чист, и зато председник изворног Депоса.

Надам се да ће сада, ван парламента, далеко од власти, у педесет шест општинских и окружних одбора које је основао, ипак схватити своје заблуде и вратити се себи. Онаквом каквог га знам дуго година пре политике, поштујем и ценим, онаквом за које сам жалила док је одлазио.

Верујем да ће се то десити.

ХРВАТСКА И СРПСКА УТЕХА

Хрватско-српски разговори почињу, затим престану, па поново крену. Нешто тешко записује. Недостаје, изгледа, храбрости и једнима и другима да кажу и ураде оно што се мора, оно што ће се рећи и учинити некада, на крају свега. Велики људи и политичари би то урадили одмах, јер одлагање није успех. Одлагање је слабост.

На крају „балван револуције“, Срби овде и Срби у Книну, виде и знају да нема ништа од самосталне српске државе. Хрватска, призната у свету у границама пре ратних сукоба, нема разлога и неће да разговара о промени тих граница.

И то је реалност која се неће променити ничим, па ни новим ратом.

Цео свет ће бранити признате границе Хрватске и Милан Мартић неће моћи победити тај свет, упркос жаркој жељи и гуслама које га већ смештају у историју и славу као творца но-

**Зашто се одмах не договоре српско-хрватски преговарачи?
Зашто не признају одмах оно што се признати мора, зашто не дају одмах оно што се дати мора?
Најхрабрији кажу. Остали ћуте.
Пробајте, господо државници.
Договорите се. То не боли, не уједа.
Од тога се не умире.
Од тога се живи.**

ве српске државе. Са жељама и гуслама НАТО пакт се лако обрачунава. Тешко је када има и нешто више од тога.

Истовремено, Хрвати морају признати реалност српске посебности на тој територији и признати јој аутономију највећег степена, уз полицију, судство, заставу, грб, језик, што значи да би то била држава у држави Хрватској. За људе који тамо живе и који пре рата то нису имали, оваква аутономија биће ипак једна велика победа или добит, и пружаће се као утеха за нестале животе, угашене породице, порушене куће и снове. Ако за то уопште има утехе, јер како каже једна несрећна мајка из Ужица: „Може Србија бити и до Беча или Лондона, она мени не треба кад више нема мога сина Драгана“.

Када ово све знају преговарачи, зашто се одмах не договоре? Зашто не признају одмах оно што се признати мора, зашто не дају одмах оно што се дати мора? Па да живимо нормално, да путујемо аутопутем Београд-Загреб, да разговарамо телефоном једни са другима и са својим измешаним породицама, зашто све то не одмах данас него ко зна кад, а биће опет исто као што би било данас? Чак не треба ни храбрости за то јер већина народа и тамо и овде то жели интимно, најхрабрији и кажу. Остали ћуте. Чекају да се деси оно што желе. Пробајте, господо државници. Договорите се. То не боли, не уједа. Од тога се не умире. Од тога се живи.

РЕПУБЛИКАНЦИ НЕ ОКЛЕВАЈУ

Слично је и са Босном и Херцеговином.

Држава призната у свету у границама које је имала пре рата, неће мењати те границе без сагласности света. А у свету се по том питању ствари чак заоштравају. Пораз демократа на изборима у Америци, овде дочекан са злурадним ликованьем у штампи, код политичара и интелектуалаца, уствари је наш, српски пораз а тиме и подстицај миру. Републиканци на власти неће много преговарати са Србима у Босни, неће нама овде скидати санкције као демократи, они ће то решавати много оштрије и одлучније од Клинтона. То се видело одмах након победе, сасвим непосредно, скидањем ембарга на увоз оружја Муслиманима у Босни, а видеће се ускоро још непосредније, конкретним и практичним деловањем на заустављање рата у Босни. Војни пораз непослушних Срба, који услут прете целом свету а нарочито Америци, биће стратегија нове Републиканске власти. Неће бити оклевања, неће бити чекања, биће само „узми или остави“, па је одлука српске стране потребна одмах; мир, или ће изгубити и оно што је већ добијено и признато од света. Србија ће морати признати Босну и Херцеговину и Хрватску или ући у рат са Америком и целим светом. Избора и погађања неће бити.

Пише: Даница ДРАШКОВИЋ

Надам се да то схвата наш господар са Де-диња, да види, чује и слуша говор разума и реалности, да је искључио самоубилачке гусларске крике косовског епа и одлучио се да пољуби палучу и сачува народ и државу. Ако још размишља, колеба се или тражи подршку, нека пожуре. Стара народна мудрост каже: што можеш урадити данас не остављај за сутра, а пораз и злочин увек умањују преживели.

КАСАПИН МИРОТВОРАЦ

Највећи пораз нас, бораца од 1990. против Милошевића и комунизма је чињеница да данас, четири године касније, после свих наших страдања од њега и његове власти, после рата који је он почео и изгубио, после толико смрти, беде и несреће, **баш он** буде човек који треба да нас спасава, да донесе мир, човек у кога

гледају и од којег спас очекују сви његови противници, мрзители и жртве. Изгледа да друге наде нема.

Цела назови опозиција је гора варијанта од њега. ●

Шешел, Ђинђић, Коштуница, нуде и обећавају само даљи рат, смрт и сукобе. Они уместо њега на власти данас, били би несрећа коју Србија не би преживела. Српски покрет обнове није довољно јак да промени власт и тако — имамо Милошевића, „балканског касапина“ некад као „балканског миротворца“ данас. С тим се помирио свет, остаје да се помиримо и ми. Свакодневне прославе комунистичких јубилеја, химна „Хеј-Словени“ на првом каналу ТВ Басстиље, петокрака на Скупштини Србије и на свим институцијама власти — то је цена нашег миротворца и нашег мира данас. Ко може — нека плати. Ко не може — нека чека промене. Или Американце. Ја ћу сачекати.

ЦРНИ УТИСАК

Моја политичка, људска и српска права по том питању су много угрожена, јер после толико напора и жртава које сам лично поднела на олтар демократије, мора да се вратим на почетак и да трпим Милошевића као спаситеља. Срећа је што та моја права има ко да штити у овој земљи. Основан је Одбор за заштиту српских људских права на челу са професором Љубомиром Тадићем, оним истим који је до сада штитио и заштитио српско-јеврејска људска права. Одбор је сачињен од умних и правима вичних људи, зато ћу им се обратити да ми обезбеде Српско, људско право да живим у Србији без Милошевића. Ако је то ко заслужио ја сам, ако ко може то да ми обезбеди они могу. Зато, док свака птица своје јату лети, крећем у Одбор код Љубе по српска права.

Председник тог одбора је одмах по оснивању гостовао на телевизији Студија Б, у емисији „Утисак недеље“, и потанко нам објаснио сва Српска права која су тренутно угрожена за разлику од Муслиманских и Хрватских права која нису угрожена, него напротив, фаворизована. То је она иста емисија у којој је претенциозна, пакосна и невоспитана водитељка за утисак недеље предложила смрт рокера Милана Младеновића, тражећи да гледаоци кажу да ли је то за њих бели или црни утисак. То је било тако страшно, нетактично, нељудски и непрофесионално, да мора бити разлог престанка једне новинарске каријере. Једини и трајни бели утисак био би одлазак те новинарке са екрана и свих оних којима нечија смрт може бити и радост, а таквих је сада много на телевизији Студија Б.

Што пре се Студио Б ослободи таквих људи и „новинара“ који лако, са осмехом, почињу каријеру на крви, рату и смрти, пре ће повратити свој ранији углед и славу. Са њима само доприносе успеху хајке на независне медије коју владајућа странка води већ дуже време, дајући аргументе за сасвим оправдане протесте и незадовољства и својих верних гледалаца.

За разлику од многих који очајавају над судбином независних медија, ја мислим да је добро да се притисак власт још појача и да се сви ти медији угасе. Случај листа „Борба“ биће, сасвим сигурно, прекретница у корист демократских снага у Србији. Уколико владајућа странка, односно Слободан Милошевић који све то диригује, заиста угаси овај лист, или га стави под државну контролу, учиниће себи медвеђу услугу. Свет ће сигурно стати у одбрану слободе јавне речи у Србији. Гушењем медија Милошевић учвршћује санкције, и то је бумеранг који ће добити снажно по носу, као и увек до сада. Све што је радио, од политике рата, стратегије разбијања Југославије и стварања велике Србије, разбијања опозиције и целог народа, све му се то враћало и враћа се на најгори начин по њега. Зато треба све то подстицати, јер — што горе то боље, народна је изрека настала на искуству, историји и опстанку.

Упркос свему и свима.

То је то.

ДВОЈИЦА БЕЗ ДУШЕ, (БАР) ЈЕДАН БЕЗ ГЛАВЕ

ПУНИ КЛИНЧ

Иако се догађај морао очекивати, америчко укидање надзора над спровођењем ембарга на достављање оружја зараћеним странама у (бар за сада бившој) Босни и Херцеговини, свим неамеричким играчима у овој „игри без граница“ деловало је као прави шок.

Иако је пронађено најјефтиније могуће решење — Американци ипак нису једнострано укинули ембарго него су само престали да га надзиру и одбили да онима који то још чине дају обавештајне податке — ствари су нагло постале јасне: највећа сила света је одлучила да се сврста уз муслиманску, пре свега, а донекле и хрватску страну у овом рату.

Шок, који су доживели не само овдашњи политички кругови, него, а пре свега, Русија и европске земље, не потиче толико из неочекиваности догађаја — понављам да се он морао очекивати — колико из тога што нико од америчких савезника или партнера — како помало неосновано и претенциозно себе воле да посматрају Руси — није добио ни најмању најаву. Бела Кућа је ово саопштила у среду ноћу и утерала страх у кости свим играчима у босанској игри.

Разлози за овакву одлуку су лако докучиви и налазе се у катастрофалном поразу демократа на изборима за Конгрес и гувернере. Избори су били прави масакр демократа и донели су републиканцима успех, мада је боље говорити о несрећи демократа, какав већ пола века не памте. По први пут после више од четрдесет година републиканци имају већину и у Сенату и у Представничком дому. Шта више, већина у представничком дому је толико велика да поједини коментатори кажу „да се републиканцима и петнаестак конгресмена може разболети па да им већина ипак не дође у питање“. Што се гувернера и градоначелника тиче довољно је рећи да су сада, чак и у традиционално демократским државама и градовима дуж источне обале — чак и у Њујорку! — на власти републиканци.

СЛУЧАЈ „НАЈНЕУСПЕШНИЈЕГ“

Оваква катастрофа демократа је била унапред извесна јер је прави знак, права најавна престојећег неуспеха била пропаст плана о здравственој заштити који је креирала и заступала председникова супруга Хилари Клинтон. Тај план, пројекат, преточен касније у закон који је доживео катастрофу, био је много више од онога што му пуко име каже. Он је, практично, био „вјерују“ Клинтонове администрације и она је своју политичку судбину везала за тај пројекат. У свакој земљи, наравно, питања социјалног и здравственог благостања изазивају велику заинтересованост најшире јавности а, не ретко и велике изливне емоција. У Сједињеним Државама, међутим, ова питања су још изостренија него било где у Европи, пошто не

Југославија тренутно није у ситуацији да своје односе са САД поправи у мери у којој би осујетила америчко војно ангажовање у Босни. Све остало је нагађање.

Пише: Милан БОЈИЧ

постоје обавезно социјално и здравствено осигурање, што значи да је практично свако обавезан да плаћа и то папрено — америчка медицина је најскупља на свету — медицинске услуге. Сви облици осигурања су добровољни што опет, практично, значи да се осигуравате по банкарским принципима: улажете новац у осигуравајући завод који вам плаћа лечење, а касније, када се повучете у пензију, и премије које дођу као нека врста пензије. Послодавци, осим у случају државе која је ограничена на државну управу и војску, немају никакве обавезе.

Пројекат госпође Клинтон је предвиђао радикални рез у ово осетљиво ткиво и по први пут, на скоро европски начин, уводио обавезе послодавца, а нарочито великих траснационалних компанија.

Овако радикалан план је, нормално, наишао на исто тако радикалан отпор. Клинтон је храбро загризао у пројекат рачунајући на демократску „ћутљиву већину“, јер сва истраживања јавног мњења у Америци јасно говоре да демократи никада не би ни силазили са власти само када би на биралишта успели да истерају све своје бираче, а пре свега оне из маргиналних социјалних група који слабо, ако икако, учествују у изборима.

Осим тога, усвајање овог здравственог плана би значило повратак Клинтон „међу живе“ јер је за непуних две године председниковања стекао титулу „најнеуспешнијег председника Сједињених Држава“. У то да је неуспешан, па чак и поприлично неспособан, нема никакве

сумње. Иза њега стоји читав серија спољно-политичких неуспеха и војних авантура тако да је прихватање плана здравственог осигурања могло да му послужи као „опроштајница грехова“ јер су у Америци ионако најважнија унутрашњеполитичка питања а спољна политика се води искључиво у функцији унутрашње.

КАМПАЊА УСПЕХА

Одговор противника је био такође жесток. Највеће корпорације Америке су закупљивале хиљаде страница огласног простора у новинама и хиљаде минута телевизијских програма да би лобирале против здравственог плана госпође Клинтон. Конзервативци у сопственој странци, углавном сенатори и конгресмени које плаћају лобији ових великих компанија, „одметнути“ су се и почели да гласају против Председника.

Против њега је такође био и класични Вашингтонски политички естаблишмент јер је доласком у Вашингтон брачни пар Клинтон почео да уводи „нови стил“, поставивши за саветнике и високе функционере низ младих интелектуалаца који нису имали никаквих ранијих веза са политичком мафијом града. Пропаганда против г-ђе Клинтон била је најжешћа јер се рачунало да у јавности постоји спонтана примитивна аверзија малограђанина према успешним женама у политици — Зар вас то не подсећа на домаћу ситуацију? — па је тако оптуживана да је преузела огромна овлашћења иако није изабрани функционер. Главна оптужба се тичала тврдње су и она и муж, али она пре свега као и екипа коју су довели у Вашингтон, у ствари „елитни левичари“, амерички „шездесетосмаши“, који су после пропасти покрета успели у великој политици и великом бизнису па сада јуришају на Вашингтон да шире своје социјалистичке идеје.

Реално говорећи, програм госпође Клинтон јесте социјалдемократски програм и подсећа на све програме социјалног и здравственог благостања у западноевропским земљама, какве су заиста током шесте и седме деценије заговарали, ширили и спроводили социјалдемократији који су тада по први пут освајали власт у појединим западноевропским земљама. Проблем је само у томе што се то у свим овим земљама, а наравно, и у источноевропским, сматра нормалним цивилизацијским достизањем и нигде се не повезује са не знам каквим „левичарењем“, а о социјализму и да не говоримо.

Било како било, кампања Клинтоних противника је успела. У томе јој је помогла и Председникова скоро комична несналажљивост у политичким пословима, тако да је, пре неколико месеци Конгрес — иако је био већински демократски са скоро седамдесет гласова већине! — гласао против здравственог плана. Не

само „дисиденти“ у демократским редовима које финансирају моћни лобији транснационалних компанија, него и многи демократи који представљају средње и ниже слојеве, уплашили су се превелике „социјалистичности“ програма и лошег одјека у јавности и гласали су против. И, тако је, ето, најмоћнија и најбогатија земља света наставила са деветнаестовековном политиком здравствене заштите, а њено бирачко тело и политичка јавност су вероватно апсолутни светски куриозитет у томе што су против обезбеђивања себи самима социјалне и здравствене заштите какву имају, скоро све, чак и много мање развијене земље у свету.

Но, каква је да је, та америчка политичка јавност одређује политику своје земље и, што је по нас „ситне рибе плуцкавице“ много горе, њихови властодржци су спремни да је усмере у било ком смеру, само ако то одговара захтевима тренутне констелације политичких снага и политичке конјуктуре и пропаганде.

Чим су, дакле, Клинтонови, пре неколико месеци, изгубили битку за план здравствене заштите, било је јасно да ће и новембарски избори бити изгубљени. Шта више, противници у успону су покушали, и успели, да их претворе у референдум подршке председнику тако да су многи досадашњи веома успешни демократски гувернери, сенатори, градоначелници и конгресмени, изгубили у својим изборним јединицама јер их је прогањао дух неспособног и неуспешног газде. Клинтон је то веома искрено и признао после избора, али од тога демократи неће видети никакве користи.

Клинтон је, у том смислу, већ „мртав човек“ и само чудо би му могло за две године донети други мандат. Међутим, није више његова глава у питању, него је читава Демократска странка на коцки. Током следеће две године демократи и он ће све чинити да пораз на изборима буде што мањи или да, чак, учине чудо. Републиканци пак, и њихов противкандидат Дол, чиниће све да Председника компромитују.

Пошто у унутрашњој политици, са републиканском већином у оба дома Конгреса, демократи и Председник немају никакву шансу да донесу какав закон или да у тој области воде активну политику, вероватно је да ће се клоунити и да ће своју унутрашњу политичку активност ограничити само на „нужну самоодбрану“. Зато ће главно поље сукоба бити спољна политика, јер су ту Председникова овлашћења највећа, њу он може да води потпуно сам, без икаквог мешања Конгреса. То, дакле, значи да ће он у том сектору покушавати да буде најак-

тивнији и добије политичке поене, али значи и да ће противници покушавати да га управо ту компромитују и прикажу некомпетентним.

Зато је на свој катастрофални „референдумски пораз“ Председник и одговорио спољно-политичком акцијом односно, одлучио је да заштри амерички наступ у Босни. Пошто ће ипак републиканска већина у Конгресу да прионе на тај посао, Клинтон је одлучио да их предухитри.

БРИГА О СВОЈИМА

Није само изборни пораз утицао на Клинтонovu политику. Преокрет се догодио и у Савету за националну безбедност, који, ако ништа друго, Председник сам именује. У овом Савету се већ неколико месеци водила интензивна дебата око политике у Босни и до сада је превагу углавном односила умерена струја која је Босну третирао као регион од трећеразредног стратешког значаја за Америку и самим тим као област које се ваља клонити. У расправи која се водила у уторак после избора, неки од „голубова“ су попустили и „јастребови“ су однели превагу, тако да је Савет предложио Председнику ову меру.

Шта више, размере изборног пораза и шока међу демократама су такве да је право чудо, а за нас права срећа, да Клинтон није донео и неку много радикалнију одлуку. Могао је да унилатерално укине ембарго и да 300 милиона долара које је Конгрес већ одобрио за помоћ хрватско-муслиманској федерацији у Босни одмах усмери на наоружавање режима у Сарајеву.

Околност да је одлука овако блага, односно да повлачи Американце из надзора над ембаргом али не предузима никакву акцију ширих размера за мешање у рат на страни хрватско-муслиманске коалиције — без обзира што помоћ у наоружању и војним саветницима, али мањих размера, већ дуго несметано тече — говори о две ствари.

Прва је да се Вашингтон уплашио реакција Русије, Француске и Британије — Немци се у ово не рачунају, јер они у Босни немају никакву сопствену политику, они су једноставни извршиоци америчке — сваког из својих разлога. Британија и Француска се пре свега брину за своје трупе на терену, а тек им је у другом плану нека умеренија политика према Србима. Русија, пак, има и савезничке али и историјско-емоционалне обавезе према Србима и питање је колико ће дуго „антисрпска“ или „проае-

ричка“ политика Кремља моћи да издржи унутрашњи, унутар самог естаблишмента, притисак. Постоје индикатори да проамеричка струја губи утицај у Кремљу не, наравно, због наглог излива патриотизма у естаблишменту, већ из простог разлога што ова политика није Русији донела никакву добробит, ни политичку, ни економску.

Друга ствар је чињеница да је Клинтон свестан да ће офанзива републиканаца на њега трајати скоро целе две године и да мора себи да остави простор за нова заоштравања која ће му доћи из Конгреса чим се конституише. Уосталом, довољно је рећи да ће на чело сенатског комитета за спољну политику доћи републиканац који не само да је за једнострано укидање ембарга на испоруке оружја хрватско—муслиманској федерацији, него је експлицитно и енергично против америчког учествовања у свим међународним организацијама попут УН!

КЛИНЧ ДО ГУШЕ

Све у свему, пред нама су две дуге и тешке године. Ове две политички супротстављене околности: потреба да се са Русима али и унутар НАТО пакта, одрже како—тако коректни односи и потреба да се политика у Босни радикализује како би се одговорило притисцима ратоборног републиканског Конгреса, одредиће судбину следеће фазе босанске кризе. Како су у Америци унутрашњеполитички односи увек неупоредиво важнији од спољнополитичких, постоји оправдана бојазан да је ескалација америчког ангажовања па, према томе, и рата у Босни неминовна.

Са друге стране, овдашње, тешко је видети шта би се могло учинити да се оваква амерички произведена ескалација неутрализује и опет оживи мировни процес. Због енергичног опирања руководства на Палама, план Контакт групе је пропао и није замењен никаквом политичком иницијативом која би поново ангажовала европске земље, њихове преговараче и, што је најважније, политичаре а не војнике. Тек сада се јасно види погубност Караџићевог „услеха“ од летос. Он јесте успео да развије Контакт групу и „тихом смртју“ умори њен мировни план, али је превидео опасност да то Америку може, захваљујући некој за нас безначајној и чак непредвидљивој унутрашњеполитичкој промени, да натера на радикализацију политике и активније мешање у рат.

Што се Југославије тиче, она, бар за сада, своје односе са САД не може да поправи у мери потребној да се америчко војно ангажовање у Босни осујети. Директна „капитулација“, то јест бацање у наручје Америци, не долази у обзир због неспремности јавности за тако нешто а, са друге стране, Југославија је искувише безначајна да би сама могла да анимира преостали део Контакт групе на неки отпор Американцима.

Једина нада, истина слаба, лежи у обликовању неке нове мировне иницијативе, током следећих неколико месеци, пре него што се Председник и Конгрес „дохвате за гушу“ у пуном клинчу. Њу би могла да покрене Русија, рачунајући на подршку Француске, Британије и мирољубивијих земаља региона попут Грчке, Италије, Мађарске, Румуније... Да ли ће се то и догодити остаје да сачекамо.

ДЕСА ТРЕВИСАН, НОВИНАР, ДОБИТНИК ОРДЕНА БРИТАНСКЕ ИМПЕРИЈЕ

ПРЕ ЛИКВИДАЦИЈЕ НЕГО ИЗРУЧЕЊА

Наша саговорница била је први новинар коме су од рата наопамо, пре годину дана, југословенске власти ускратиле акредитиве за извештавање за матичну кућу, лондонски „Тајмс“. Од тада су се многе ствари промениле

Разговарала: Благница СТОЈАНОВИЋ

Како Вам изгледа Београд после годину дана?

Увек када стигнем у Београд доживим онај спољни шок: сивило, ољуштене зграде, прљавштину на улицама, сивило градског саобраћаја, такси возила која се нигде у свету не би, због неисправности, смела наћи на улици... Све то даје један депресиван утисак.

Ипак, примећујем разлику... То што је питање инфлације једним потезом решено — био је сјајан потез. Осећа се велико олакшање. Да ли ће се издржати, зависи само од гиганата који не производе, а који државу коштају јако много и од чињенице да ли ће се држава определити да купује социјални мир.

Мислите да је овај народ, који четири године издржава најгора могућа понижења од

своје власти и који се на та понижења навикао, може озбиљније да се побуни?

Ни ја не верујем у могућност социјалног бунта у овој земљи. За мене је просто невероватно и једно велико чудо то да у тако великом броју фабрика „раде“ људи, а у ствари су само привидно запослени. Без обзира колику плату, тј. социјалну помоћ примају они сигурно са тиме не могу да живе. Али, на неки начин, они у односу на свој рад не живе тако лоше. То су те мистерије које су мени потпуно неразјашњиве и које можда доказују да су Срби сјајни импровизатори на кратко, али потпуно дезорганизовани на дужи период.

Кога год сам запитала како је — добила сам исти одговор: „Важно је да се преживи!“

Тај однос према животу у овом времену немислив је.

Како коментаришете политички заокрет председника Милошевића од екстремног ратног хушкача до великог „мировњака“?

Све то није дошло нагло и одједнапут. Тај заокрет је почео у оно време када се радило о прихватању Венс—Овеновог плана. То је био покушај заокрета, јер није завршио до краја, што је покушао. Да се тада Србија оградиле од Караџића и босанских Срба, све би после ишло много лакше. Сада је проценио да Србију мора спасавати даље пропасти, а и своје личне разлоге има, и осећање да је овога пута заиста озбиљно притеран уза зид. Милошевић је, једноставно речено, одбио да учествује у оном што ће на крају доћи ако Караџић настави са оваквом политиком, војном паразу и погибији Срба у Босни. А ја мислим да све док до тога не дође на тим просторима неће бити мира.

Покушај да се Србија уписа у то настављање рата до сада није успео. Свет верује да је Милошевић једини политичар који је у стању да изручи све што се од Срба тражи, и он у свету, по мом мишљењу, има доста добре позиције.

КАД ДОТЕРА ДО КРАЈА

А како Вам изгледа његова позиција у Србији?

Ја мислим да оно што се зове „јавно мњење“ још увек не постоји у Србији! И не верујем да ће ускоро постојати. Ту се не ради о 50-годишњем комунистичком владању, телевизијском утицају и 500 година под Турцима, већ о менталитету народа. То је тужна чињеница, као и чињеница да народ није спреман за било какве промене.

Милошевић је искувише опрезан, у смислу да уради нешто, па мало сачека да види да ли ће га неко притиснути због тога, па настави, и тек кад дотера до краја — онда чини уступке. А такво понашање је у менталном склопу народа којим влада. Уколико жели да поправи и избрише све оно што се догодило за време његове власти, Милошевић би морао још одлучније да буде на позицији мировне политике.

На шта конкретно мислите?

Ја не разумем зашто Милошевић одуговлачи са признавањем Хрватске у њеним границама и да каже да је проблем Срба у Хрватској унутрашња ствар те међународно признате државе. Ако он то не признаје, онда се поставља питање и Албанаца на Косову.

Питање Срба у Хрватској је питање крајинских Срба и хрватских власти у Србији би требало да само да констатује и тако се укључи као равноправна држава у међународну заједницу. Док год она то не уради санкције ма како изгледало да су сада ублажене, неће бити укинуте. То је чврста обавеза Милошевића. Американци су експлицитно рекли Туђману да Америка неће пристати на укидање санкција Србији док год Србија не призна Хрватску у „авнојевским“ границама.

Све зависи од тога како ће се даље развити ситуација на ратиштима у БиХ, да ли ће Срби издржати све веће притиске и све извесније скидање ембарга на испоруку наоружања Муслиманима.

Шта мислите о опозиционим снагама из Србије које су потпуно прешле на Караџићеву страну. Могу ли такве позиције „демократских“ странака оставити неку последицу.

Тај прелазак српске опозиције на Караџићеву страну ни мало није наиван, напротив — може да буде врло опасан. Срећа је што тај део опозиције нема никакав утицај, али не сме се заборавити да у Србији делује врло јак српско-босанско-крајински лоби који окупља велику секцију популације, која је везана за то подручје. Али, упркос томе, не мислим да Милошевићева власт, која је ојачала, споља и изнутра, може бити угрожена њиховим деловањем.

Да ли је признавање Републике Хрватске једини услов да Србији у потпуности буду скинуте санкције?

То је читав склоп ствари које треба учинити и све зависи од Милошевићевог приступа крајинским Србима и Србима у Босни. Он их за сада мења, доводи друге, али они се на крају некако измакну, уцењују га и он увек има исти проблем.

Да ли ће Срби у БиХ остварити самосталну Републику Српску?

Не видим уопште могућност да Република Српска постане самостална држава. Она може само бити у федералном или конфедералном склопу са Хрватима и Муслиманима на територији БиХ. Ту се не може ништа изменити, јер свет на томе инсистира. Све што су до сада урадиле међународне институције: има то за крајњи циљ. Наравно, у каснијој фази долази привредно повезивање бившег југословенског простора.

Ако се буде инсистирало на националом концепту решања проблема онда ће све ићи јак тешко и онда ја заиста не видим начин на који ће Србија задржати Косово.

Оног момента када Србија призна и Хрватску и Босну у „авнојевским“ границама, у Србији ће кренути нормалан живот. До тада, Срби имају мале шансе.

ПИТАЊЕ ДОБИТКА

Да ли ће Србија бити принуђена да Албанима на Косову поново врати аутономију?

Апсолутно, али овога пута то мора бити аутономија највишег степена. Међутим, сада се поставља питање да ли ико од албанских политичара, па и Ругова, може уопште да преговара о било каквој аутономији. Њихов циљ је држава. Питање Косова Милошевић ће одуговлачити док може, али ипак ће се вратити на почетак, тамо одакле је пошао: на Косово.

Каква је, по Вама, позиција Српског покрета обнове у тренутку када се налази у истој, мировној, равни са Социјалистичком партијом Србије?

СПО одавно стоји на становишту да Србија мора да се извуче из рата, и због тога је имао велики проблема. Свакоме је, сем злурадима, јасно ко је у чију раван стигао. Друга је ствар ко тиме добија, а ко губи поене.

На жалост, живимо у свету у којем се већ сутра заборави оно што је данас било и немојте се чудити ако све заслуге оду на погрешну страну. Мени је било смешно кад су неке мале партије, иза којих стоје по један-два човека, причале и тврдиле да су оне биле прве које су се храбро успротивиле рату.

Мислим да је СПО од оснивања направио фантастичну еволуцију а сада ће његови вечити противници из опозиције рећи да је СПО колаборирао са влашћу. Ја се не слажем са тиме, јер знам како је све текло и колико је пре три године тешко било успротивити се националистичком тренду залуђене нације за освајањем територија, митовима, причама, Црквом... А СПО је већ тада устао против свега тога!

СПО одувек бије некакав глас, или добар или зао. СПО је данас једина партија у Србији (наравно и у ГСС-у су фини људи, али они имају само пар стотина присталица, којој се у свету верује и која ужива велики углед. СПО је изгубио велики број националиста, али у овом тренутку је позитивно расчишћавање и начин да се СПО европизује.

Какав циљ је имао Милошевић када је ухапсио Војислава Шешеља?

Хапшење господина Шешеља је доведено у везу са променом курса официјелне политике и дистанцирањем од људи који су, с правом или неправом, сматрани као људи који су чинили злодела по Босни против несрпског живља, који су екстремни, шовинисти... То је још један знак да се Милошевић дистанцирао од ратне политике.

Господин Милошевић је урадио оно што му највише одговара, без икаквих моралних обавеза, јер он је стварао и национализам и партије, и господина Шешеља, који му је у свему томе послужило. Што се тиче макијавелизма, Ми-

лошевићу се заиста треба дивити. Невероватна је чињеница да нико боље од Милошевића не познаје менталитет овог народа. Интересантно је колико смо, чак и ми који доста добро познајемо ситуацију, преценили снагу те Српске рдикалне странке. То се тек сада види:

СТРАВИЧНА УЛОГА

Има ли смисла правити паралелу између хапшења г. Драшковића и хапшења г. Шешеља?

Када је г. Драшковић ухапшен и када је доживео све оно што је доживео, простојао је велики набој у Београду. Осећање да се нешто мора урадити, да треба да заћи на улице и бранити принцип. Тај притисак изнутра и споља, а на који Милошевић није рачунао, избавио је г. Драшковића.

Зашто Српска радикална странка, која наводно има тако велики број присталица, не уради нешто. Шта је то?!

Ја ћу увек бранити принцип слободе, али за мене је невероватно откриће да је то хапшење имало тако мало одјека међу народом. Да ли је народ уморан од политичара, да ли је то знак расположења које постоји у Србији и народног осећања да су им главни кривци Срби преко Дрине, ја то не знам.

Дуго ће Србима требати да постану свесни да могу да мењају ствари, јер их је фатализам и осећање беспомоћности потпуно савладао.

Да ли ће Србија допустити да, на пример, господин Шешел буде изведен пред Међународни суд за ратне злочине, или, на пример, господин Жељко Ражићатовић Аркан, за којим је већ расписана црвена потерница Интерпола?

Председник Србије тај Међународни суд уопште и не признаје! То је његов став. Он не сарађује са том институцијом и чак каже да неће помагати, нити изручивати било кога грађанина своје земље. Тако је сада, али он своје мишљење мења кад га приморају. Али ја сумњам да ће то учинити чак и тада. Погледајте колико дуго и шта све због тога трпи Гадафи, зато што неће да изручи два човека који су само осумњичени за тероризам, обарање шкотског авиона и погибију великог броја људи. А Гадафи их не да јер се боји да би ти људи проговорили и рекли да их је он постао да то учине и да је држава Либија у све то била уплетена. А у јавности их брани под неким тзв. принципом.

По аналогији са либијским случајем, Ви не верујете да ће „наши“ ратни злочинци бити изручени?

Пре верујем у некакве тајанствене ликвидације и нестанке људи који су прозвани. Уосталом, то је већ постао стил обрачуна овде, и правда криминалце стиже захваљујући онима који су их до јуче штитили.

На Вас су пале оптужбе да сте неким међународним асоцијацијама доставили имена новинара — ратних хушкача, не одређени начин одговорних за смрт великог броја људи. Да ли је то тачно?

Ја заиста сматрам да су медији одиграли стравичну улогу и да се све то мора подвести под „ратни злочин пропаганде“, поготову у данашњем свету електронских медија, али исто тако немам никакве везе са тим да било кога стављам на листу раних злочинаца. Нити познајем те људе и баш сам се чудила одакле је све то потекло, нисам знала да се моје мишљење толико цени и да сам толико јака, па сам се томе могла само смејати. У сваком случају, све људе из наше професије, који су то радили могу само да презирем.

За мене је невероватно да сада та РТС, која је Караџића толико хвалила, величала и давала му толико простора, преко ноћи мења став о њему и он постаје најомраженији и најнепожељнија јавна личност. Дуго ће требати док се и професионално новинарство у Србији не опорави и крене у потрагу за чињеницама.

SERBOPHOBIA VERSUS SERBOPHILIA

ПРИНУДНА

Уклетост овога времена и овог простора показала се на можда најмучнији начин 8. новембра 1994. године. Један ваљан покушај да се покрене савест у свим срединама некадашње Југославије и спречи да избегну одговорност за своја недела они који су је у страхотама разарања и убијања растурили, морао је да буде компромитован. Јер, ако на време не буду компромитована настојања међународне заједнице да праведно и строго казни злочинце чија је кривица несумњиво утврђена, истина о злочинима и њиховим творцима више не може да се порекне. До тренутка док суд не каже своју завршну реч и његове одлуке не постану правоснажне изводљиво је много штошта. Неограничено и без могућности да се било који податак на поуздан начин провери воде се и водиће се закулисне игре далеко од права, у области обнављања, на све спремане политике, истовремено насилне и лукаве, која себи дозвољава свако средство само да би опстала. Неморал брижљиво грађан деценијама на развалинама грађанских система друштвених вредности добија од 1987. године, а нарочито после 1991. и данас застрашујући замањак. Неимари злочинства на некадашњим југословенским просторима од тзв. интелектуалне елите окупљене око САНУ, Удружења књижевника, дела Универзитета, разних завичајних удружења, око примитивних назова демократских политичких странака, па и саме власти, до необразованих, задриглих и несувислих политиканата који су се зауставили у некаквом раскораку између подземља и јавног живота, уколико се ту уопште да да се поставе прецизније и постојаније границе, безобзирно се залажу да неправдо претворе у право, да злочин означе као узвишен морални чин. Трагедија је утолико већа што је у питању синдром који се среће и у Загребу и у Сарајеву, наравно уз варијанте одређене величином злочина и величином жртвовања, од чега ће у коначном исходу неминовно зависити и степеновање неморала, односно морала. Истину за вољу, разлике које треба очекивати овде ће највероватније бити огромне.

ЧИСТУНСТВО

У име националног интереса: злочин! У име злочина и његове некажњивости, када је реч о српској страни, зарад велике правде и исправљања свих неправди почињених у претходном миленијуму српском народу! У име злочина, јер је он и једино он залага за остваривање узвишених државотворених идеала српског народа! У име злочина и неодговорности за њега зато што на српској страни важи она стара изрека мудрих Римљана *Quod licet Jovi, non licet bovi* (што је дозвољено Јупитеру, није дозвољено волоу). Да није све за свакога. Беспорочна српска страна може да се служи свим средствима да дође и до нестварних, немогућих циљева, остајући при том морално чиста у тој својој беспорочности, остали који траже исто што и она, или чак и нешто мање, немају „права“ на такве привилегије, они су традиционално осведочени, жигосани злочинци, као што су и

њихови народи за сва времена жигосани као злочиначки. Ова и оваква сазвучја одјекнула су у крештенду управо непосредно пред 8. новембар 1994. године и на сам тај дан. Тешко је поверовати да је пуким случајем само дан-два после тога у јавност допро и глас демократског и хуманог чистунства извесног Српског одбора за одбрану права и слобода, чије је представљање на НТВ Студио Б, 11. новембра 1994, недвосмислено показало да је у питању још један програм заснован на старим, истрошеним идејама дискриминације и правдања сопствених грешака, то значи грешака власти којој су многи од чланова Одбора били верни и увек поуздани саветници, по сваку цену.

А прво заседање једног од расправних већа Међународног трибунала за суђење лицима која су одговорна за тешке повреде међународног хуманитарног права на територији некадашње Југославије има сасвим друго значење. Реч је о вероватно преломном датуму у дугом процесу успостављања механизма кривичног прогона непосредно унутар међународне заједнице за најтежа кривична дела инкриминисана међународним прописима: од Хашких, преко Женевских конвенција до Нирнбершких начела, Конвенције о спречавању и кажњавању злочина геноцида и Међународне конвенције о укидању и кажњавању злочина апартхејда. При том је незаобилазна чињеница, сведело се то некоме или не, тумачено то као удурма србофоба или као пакост коју они чине добрим србофилима, да је од завршетка Другог светског рата до данас, на просторима некадашње Југославије и с нешто каснијим започињањем у Руанди, извршен најтежи злочин у свим видовима које познаје модерно међународно кривично право. Само неко ко је крајње недобронамеран може да изједначава те злочине са неким другим збивањима: Кореја, Вијетнам, Фокланди, Ирак. Није мали број података који упућују на основану сумњу да је на југословенском простору извршен по први пут после усвајања Конвенције о спречавању и кажњавању злочина геноцида управо тај злочин, доказујући, пре свега, сву бесмисленост и опасност пропуштања да се на прави начин и доследно казне иста недела која су на истом простору бестијално вршена од 1941. до 1945. године над прецима садашњих злочинаца, а од предака данашњих и жртава и поново злочинаца. Зато светска заједница и има намеру да својом интервенцијом бар начне силе које усковитлавају такве зачаране кругове, како се изгинућа не би понављала и увећавала, од чега прети не мала реална опасност. Довољно је само узети у обзир околност да носиоци новог зла на југословенским просторима од 1991. године на овамо и не крију много да се понављају тако што по законима крвне освете враћају дету крв. У тренутној свемоћи и ван домашњаја закона о сопственој земљи, заборављају да следи поново враћање, односно узимање крви и тако у недоглед.

Овакав прилаз злочину као средству борбе и остваривању непроверених државотворних циљева, што се тиче свих страна у сукобу, а највише српске стране, која има две непризнате државне творевине о којима се њихови гра-

Чудан је приступ србофила српском националном интересу. Они пристају на колективну стигму да би заштитили своје политичке вође, што значи да жртвују народ. Србофоби су осведочени непријатељи и издајници, зато што траже да народ буде поштеђен жига срма!

Писмо: Владан ВАСИЉЕВИЋ

ђани још нису изјасњавали у нормалним, мирнодопским и демократским условима, без притисака самозванца и њихових моћних курија изван и изнад закона, покрива и сакрива одговорност правих криваца. Јер, они су изван подручја где се стварно убија, мучи, етнички чисти терен. Они су само вешто, подмукло и заслепљени мржњом која је не ретко имала исте корене, из прикрајка будили животињске нагоне у лаковерним људима који нису заборавили претходна, трагична искуства. Поновљен је добро познати образац понављања. У НДХ није забележен случај да су организације КПЈ, код почетних страдања Срба која су била и најтежа, упозоравали на предстојеће покоље, иако су о томе добијали податке од усташа, с којима су се до 22. јуна 1941. налазили у истом ратном тaborу, а до рата заједнички и робијали. Појављивали су се тек после изгинућа на месту злочина да би заплашеном народу понудили помоћ ако служи сада њиховим интересима. Богови мржње заоденути тогама академске мудрости и честитости добро су и овога пута послужили неодговорној дневној политици која је хтела пошто-пото власт; није могла да је добије на економском и социјалном напретку; имала је излаз искључиво у национал-комунизму и насиљу.

Зато је 8. новембра 1994. године Хашки суд осуди кривични трибунал и проговорио о томе да сви који су чинили злочине на просторима некадашње Југославије, подразумевајући ту копно, море и њен ваздушни простор, почев од 1.

НАИВА

јануара 1991. године (члан 8. Статута) морају да буду кажњени. А злочинци за Трибунал нису само они који су држали пушку, тољагу, нож, већ су и они који су планирали, помагали, подстрекивали, наређивали злочин, па онда и они који су били или јесу шефови држава, влада, остали „угледници“. И, наравно, нису народи: Срби, Хрвати, односно припадници исламске конфесионалне заједнице. Морају да буду препознати појединачно, по имену и презимену, јер у кривичном праву и нема друге могућности за кажњавање (члан 7 Статута). Затим је тај свој став Трибунал поткрепио и подсећањима на процес главним злочинцима Европске осовине у Нирнбергу (1945/1946), као и на суђења пред војним судовима окупационих зона у Немачкој, сагласно одредбама Закона бр. 10 Контролног савета за Немачку. Није учинио тај корак случајно и ради постизања неправних учинака. Напротив, поводом кажњавања злочинаца из Другог светског рата створена је пракса која ће кроз потврђивање **Нирнбершких начела** од стране Генералне скупштине ОУН поставити извором међународног права. Статут Хашког Трибунала се и темељи на тим правним правилима, што је правно логично: ако је припадник немачког Вермахта убио цивиле, силовао, стрелао таоце, вршио друге облике одмазде, ако је у Трећем Рајху реализован план уништавања Јевреја и Цигана, па су тако чињени ратни злочини или злочини против човечности, онда су припадници ЈНА, паравојних формација српских, хрватских и муслиманских, припадници банди за плаћена ликвидирања (марсенерија) чинили и на југословенском простору истоветне злочине, посматрано чисто са правног становишта. Кажњавање злочина у Нирнбергу отворило је процес денафикације Немачке и допринело распостављању мира и безбедности у Европи и свету, како је и тражено свим важећим међународним актима. Поступак за ишчишћавање у некадашњој Југославији национал-комунизма, национал-социјализма, било ког фундаментализма као покретача и изворишта угрожавања међународног мира и безбедности, правно је не само оправдан, већ и неопходан.

ПОРУГА

Како сада све ово изгледа када чињенице објашњавају душебрижници српског националног интереса, или ти смирени, одмерени, честити и објективни, надам се добро опремљени знањима из међународног и међународног кривичног права србофили, невине жртве србофобског дивљања споља и изнутра? Док је Хашки трибунал био само нека врста привиђења, како су углавном они гледали на ствар, гајећи нескривене наде да он никада неће заживети, пошто ће њихови послодавци на време завадити светску заједницу преко безнадежно изгубљене и у неморал огрезле Русије, њихова стручна и научна тумачења, увек заоденута у жуљачиност, али мање или више умерену, имала су извесне везе са коректношћу, ако се тако може обезбедити оно што су радили. Како вели А. Мороз, кад год је писано о Ж. Фушеу, писци су умаkali перо у жуч. Е тако и овде,

правни стручњаци за званичне ставове власти, расправљајући о Трибуналу и светској заједници, клонили су се да употребљавају мастило. Ипак, тврдећи за себе да нису у служби дневне политике, већ правници којима је стало до

струке, они су превртали установе права колико год су могли да би доказали своје аутентично „правно“ виђење проблема који су се нагомилавали. Дисквалификације су постојале али су се ограничавале на само мали број питања: правна заснованост Трибунала, сувереност држава, ограничења у међународној кривичноправној сарадњи и слично, залагање за стални кривични суд унутар правног поретка светске заједнице. Данас, у условима неизвесних надања и погрешних процена да ће обманивачка политика великосрпских вођа бити кадра да у недогледа вуче за нос цео свет и некажњено, што се не тиче, јер остали сносе свој део одговорности, интонација компромитовања се мења, мењају се и организације које то прихватају. Поред одавно познатог, некавалификованог Комитета за прикупљање података о кривичним делима против човечности и међународног права на сцену ступају прорезимска Адвокатска удруга Србије и Савез адвокатских удруга Југославије, намерно се овде не употребљава реч комора, јер удруга лепо асоцира на поругу, што итекако одговара садашњој ситуацији у адвокатури.

Најпре је направљена циркуска представа везана са писмом Савеза адвокатских удруга Југославије за полазак њиховог председника у Хаг, на заказани претрес Душану Тадићу. Тражен је статус посматрача, мада Статут таква статус не познаје. Али, да се ова грешка опрости пошто Статут Трибунала није баш најбоље познат југословенским стручњацима, а **Правила о процедури и доказивању** не постоје на српском или македонском језику, већ само на енглеском и француском. Међутим, у уобичајеној конвенцији лепо васпитани људи нају за сходно да одговоре када неко сам себи испути позив да се нађе тамо где му није место. Председник Трибунала **A. Cassese** је својим писмом само објаснио председнику југословенске адвокатске удруге да он не зна да су седнице Трибунала по правилу јавне, те да им може присуствовати до миле воље. Онда се иде даље у познатој српској инвентивности, портпарол Адвокатске удруге Србије и сама југословенска адвокатска удруга за наивну јавност у Југославији извући ће закључак да постоји званичан позив за одлазак у Хаг. Није ли то сувише и за несташлуке и мангулуке, да се сувише не опертеује стручним стварима.

У међувремену док председник југословенске адвокатске удруге борави у Хагу, оглашава се портпарол српске адвокатске удруге тек ованчен славом браниоца познате личности из света позоришне уметности коју је уништио својом „стручном“ одбраном и злоупотребом положаја портпарола, и позвано тумачи домаћој јавности, уз здушну помоћ режимских листова и некадашњих тзв, независних телевизијских станица — неправду Хага. Он грми због суђења Србима, заборављајући или не знајући да је то у кривичном праву немогуће. Тражи да суде домаћи судови, заборављајући или не знајући да они раде по налогу оних за које се све више претпоставља да су главни ратни злочинци, о чему најбоље сведочи случај гоњења четворици припадника паравојске пред Окружним судом у Сремској Митровици.

Тим људима се суди за дело за које може

да им буде изречена и смртна казна, иако оптужница упућује на ратни злочин против цивилног становништва, па чак и на геноцид, за које злочине није забрањена смртна казна. Припадници бранилачког реда не хају за заштиту неопућивих људских права; њих не занима што власт неправом затре своје прљаве трагове. Важно је да Д. Тадић у Хагу представља парадигму одговорности српског народа, како упорно доказује званична идеологија. Заиста чудно схватање професионалног морала. Извесно је да су и србофоби као и србофили за суђење пред унутрашњим судовима, али они оправдано размишљају и о томе шта је боље за окривљене. Дубоко су уверени да исполитизовани домаћи судови немају морални кредибилитет да суде за ове злочине, јер прети опасност од читавог низа судских убиства политички непријатних, заведених и злоупотребљених људи у политици. Србофили би ту могли од србофоба доста тога да науче: стручно и научно, увек искључиво правно, никада неправно. Да ли угледници адвокатских удруга размишљају о томе да би се појавила веома незгодна правна питања када би пред домаће судове били изведени сви злочинци из ових ратова. Србија/Југославија нису у рату, никада у њему нису ни били по званичним тумачењима: вечита политика мира председника Србије. Ратни злочини могу да буду извршени само у рату. Откуда онда у земљи која није у рату толико ратних злочинаца, они више нису појединци залутали у рат. Да се не говори о старешинама регуларне војске који су у саставу Војске Југославије. У мирољубивој земљи могло би да се одговара једино за геноцид. Поново проблем. За постојање тог злочина неопходан је план, намера уништавања, како вероватно знају чланови експертске групе за случај који је изнела пред Међународни суд правде Босна и Херцеговина (именовање у **Службеном листу СРЈ**, бр. 80/94). За тако нешто може да одговара само онај који има довољно моћи према положају у власти да тако нешто планира и нареди, а управо часне адвокатске удруге воде рачуна о својим политичким светињама, па ће се ваљда присетити колико својим захтевима угрожавају, само правно и никако друкчије, своје идолу у политици.

Незнање је тужно и смешно. Тако је и овде. Вративши се из Хага, председник југословенске адвокатске удруге се чудом чуди што ј тужица Голдстон помињао у свом пледоају Нирнберг. Вели, нема никакве везе са Југославијом. Међународна завера свих боја. А већ је речено због чега се то догодило. Пре него што се нешто каже, ваља прочитати, научити.

ЖИГ СРАМА

Опет велештоштану челници адвокатских удруга гневно запажају да ће се судити Србија, Тутсима и Хутима. Зар заиста толико не познају кривично право? Судиће се појединцима, одговорним за злочине, поред чијег имена, са становишта кривичне одговорности, уопште не мора да стоји да ли су Срби, Хрвати, Бошњаци, као што у цивилизованом свету и није пракса. Тешко је време недавне прошлости, када се клево у братство и јединство и истовремено делило по националним, етничким, религијским и надам се политичким мерилима.

Најзад, осветљена приврженост и оданост званичној политици и гажење по праву као по сасвим неупотребљивој ствари дошла је и из Комитета за прикупљање података о кривичним делима против човечности и међународног права. На конференцији за штампу око 20. октобра 1994. председник, професор кривичног права па Универзитету у Новом Саду оптужује међународну заједницу за пристраност пошто није регистровала српска страдања. А у извештају групе стручњака Савета безбедности од 27. маја 1994. на страни 47 стоји да се у евиденцијама воде подаци о **19 српских масовних гробница**. Додатна напомена, исти честити научењак је као министар правде ономегућавао рад стручњака на територији српских земаља.

ЧУВАЈ СЕ

Демонстрирање културе, дара и критичке објективности или: како је Кустурићина шака грела Пајкићев чисто српски, православни нос. — Кад хоћу да се дефинитивно разочарам у све тамо упрем поглед у Српску академију наука и уметности. — Време јалових полемика: зашто су арчили папир Коста Чавошки и Светлана Спашац. — Док полемички пси лају, поповски каравани пролазе.

Пише: Љиљана ШОП

Мирнодопски и у много чему кобајаги милољубиви Београд захватила је права ратничка тсихоза на нивоу личних, квазинтелектуалних обрачуна. Танки слој цивилизоване, културне покојице који се није примио уз, а неколико ушао под кожу наших интелектуалаца, уметника, људи који имају папирнате, целулоидне или какве друкчије доказе да су образовани барем ако не и васпитани, тај слој љушти се и спада с њих попут некавалитетног лека чим сретну неистомишљеника или макар само будалу другачију од себе. Статусним београдским местима, какво је „Хајат риџенси“, шеткају те наше величине задовољне сјајем лака којим су овлаш премазани њихови комплекси, невоспитање, примитивизам, њихове искључиве и мржњом наклукане главе и њихови екстремитети које мори свраб боксерске страсти.

По мени потпуно су исте „вредности“ песница Емира Кустурице и нос Небојше Пајкића када са њих спадне лак разума, пристојности и умећа да се понашају као цивилизовани људи. Та песница и тај нос плод су магле, празнине, хаоса, острашћености, болесног талога у главама њихових власника, продужени и истурени делови немишљења, сујете, заблуда и нездравих идеја у њиховом општом болешћу начетим, ако не и неповратно затрованим мозговима.

У свакој несрећи, међутим, има и неке тужне среће. Пајкић је, наиме, толико „преучио“ филмску културу и друге своје лектире, да је тзв. обичном читаоцу благотворно неразумљив у својој писменој „одбрани“ изудараног носа и повређене таштине. Његове паралеле и алузи-

је, преведене на текст тобожњег хришћанског милосрђа и „српског праштања“, нечитке у свему изузев у мржњи и демонстрацији национал цинизма мучне јеткости, с ону страну духовитости (јер истинска духовитост искључује мржњу и комплексе било ког предзнака), јесу израз збрке у глави, дубоке и типичне за једну врсту глава податних оваквим временима. Збрке веома опасне када се број оваквих глава умножи, чему време и те како погодује.

Ако је и док је Емир Кустурица био за Небојшу Пајкића само прецењен режисер о чијим филмовима мисли другачије од хорске већине хвалитеља, дакле док се о филмској уметности радило, мислило и говорило, имало се зарад чега и зборити и вредело је промишљати ова становишта у спору. Откако се, пак, од једног некултурног и невоспитаног редитеља, па макар и светског гласа, који се одлучио да вредност свога дела брани песницом заборавивши (или можда никада и не знајући) да се оно брани и напада самим собом, Пајкићу причинио „оријентални кабадахија“, „Емир од Хајата“ који кроз зубе цеди „одвратну сарајевску фразу“, „у најбољој традицији башчаршијске шибицарске сцене“ — Ђаво је дошао по своје. Нема ту више филмова, какви су да су, већ се над целилоидним тракама цери Он, рогат и репат, шапчући несрећном Пајкићу да о Кустурићиним филмовима говори као о „аутентичним примјерима Сидранове, абдестакамшијеске, Сафет-бег Башагић инспирације чија је кључна архетипска слика сунећење...“.

Јадни, обузети Пајкићу! И сама сам врло често у Саборној цркви, духовном уточишту у овом све луђем граду, али ми тамо (Богу хвала) никада нико није дошапнуо да уметност почива само на православној инспирацији и да нема друге инспирације осим те. Може ми она бити најближа, најразумљивија, нај... али њена суштина и величина и јесте у томе што ни она саму не сматра једином.

Не мислим да је својим досадашњим опусом Емир Кустурица заслужио Оскара, мада су приче о наградама посебна тема. Не мислим да су некритичне похвале и релативно велики успеси напољу начинили од чега бољег режисера, или бољег човека. Терет славе подноси добро само јаке, здраве, велике личности. Кустурићина песница, без обзира ка чијем лицу уместо речи упућена, између осталог показује да спада у оне који тај терет не умеју да носе. Јер он није олакшавајућа околност за примитивне реакције. Он није само пут у бољи и лакши живот, него и одговорност, обавеза да се буде разумнији и од својих непријатеља и од својих анонимних следбеника.

Елем, Кустурићина шака иде на његов образ, а његове политичке и друге изјаве одувек сам примала као изнуђену, али искрену искуствену причу некога кога за изјаве опседају јер је славан, а не стога што је компетентан или мудар да их даје. Манипулација његовим изјава-

ма (што је уобичајено), или његово манипулисање својом публиком (што је такође уобичајено), у суштини су део фолклора у нашем траљавом и поткупљивом информативном систему који га, уосталом, ипак третира као јунака жуте штампе. Али Пајкићев „обрезани Оскар“ једна је од најружнијих слика или антистилских фигура помућеног ума којом је овај агресивни мултимедијалац заправо ударио себе, по свом другом образу.

Емиру, с љубављу (НИН, 2288 од 4. новембра) није посланица трпљења и хришћанског праштања одвише опседнутог српским непријатељима Небојше Пајкића. Пре бих рекла да је то један кроз деформисано стакло снимљени, застрашујући кадар из *Кабареа*, филма који лачички и безрезервно волим. Тако то почиње, а актери овог бедног Хајат-обрачуна већ су поодмакли у односу на почетак.

Торбица (женска) госпође Бјелице-Пајкић из истог је кадра. Све је у функцији кича који нам је још увек смешан јер нас никада није красила историјска памет и повијесно памћење. Ту, очигледно, не помажу ни добри филмови.

НАРОДЕ, БУДИ ПАМЕТНИ!

Признајем да је ово много лакше узвикнути, пожелети, понадати се да ће у народне уши ући само од себе, као наслеђена одбрамбена нит којој речи и савета не треба, него што је народу читатељском и гледатељском једноставно описати шта све, и каквим изнијансираним колоритом, ту потенцијалну памет мути и њене све даље изворе замагљује.

Презирем поучне приче. Па ипак је ова прича, коју сте нетом прочитали, баш таква. Тужносмешна линија наравноочученија ишла би, отприлике, оваквом рововском линијом:

— волите ли Кустурићине филмове не одобравајте памет његове деснице (или левице?) у распеањеном замаху

— цените ли неконформистички, критички дих Пајкићев, презрите његову „одбрану“ јер је крцата артифицијелним, али убилачким минама мржње и искључивости;

— читате ли мене која бележим и себи и вама расплићем ово клупко названо **патологијом културе**, хватајте ме у грешкама и указујте ми на заблуде (разума који би да умакне овим темама и да не нијансира **црк** и **тиму**...

Ето идеализма. Ето просветитељског духа од самог себе сакривеног у индивидуални став понуђен и протрт (пр)оцени. Шта му супротставити? Минимално поверење у било шта, у институцију знања, на пример, каква је у белом свету академија наука, на пример, а код нас? Ко ли би омркнуо академиком да није овако како јесте, а ко ли би освануо академиком да се, којим чудом, ова покора измени из темеља, те да образложења за избор нових академика не почињу идиотском, срамотном формулаци-

јом типа: „Упркос санкцијама против СРЈ, и баш због њих, развио је широку сарадњу са српским... (уметни професију), и у више наврата долазио у Србију... (уметни градове, Пале и Вуковар су кулминација)... доносећи хуманитарну помоћ...“

ли је неко ко је већ **унутра** упозорио да су овако смишљене биографије **споља** најблаже речено обеспокојавајуће и за оне **унутра**? Не. Само је господин **Каназир** не трепнувши изјавио да се њима **унутра** нико **споља** не меша у избор

нас је тамо већина која те третира као „**базу** својој **надградњи**“.

Покажи, народе, да разумеш. Ако не науке, који су чудо за себе, ако не уметност, која је вечита тајна, а оно барем људе који су, ма чим

РЕЖИСЕРСКЕ РУКЕ

Може (и бива лета господњег 1994.) и овако:

— Учествовао је у НОБ од 1941. године...
— Као активан учесник НОБ-а, рат је провео у немачком заробљеништву...

— Одстрањен је из Косовске академије из политичких разлога и нерешених националних односа у једној српској покрајини...

— Заузимао је, и заузима, важне функције у нашем привредном животу...

Не говорим о личностима, јер каткад је овде реч и о научницима и о уметницима чије дело није криво за овакво формулисање биографије, па ипак... Заправо говорим о њима. Овако може да ми формулише биографију само неко од кога тражим комунистичку (социјалистичку) пензију, и исте такве бенефиције и привилегије и почести. Ако му је дело друкчије, ако верујем да има значаја у области којом се бавим, у стању против биографије по цену да никад не видим место, адресу, земљу, институцију за коју ми је требало (или је аутор ове хорор приче мислио да ми треба) овако образложење.

Да ли је неко био против? Да ли је неко изјавио да, упркос томе што заслужује да буде академик (а ко не верује да то заслужује) не заслужује овако јадне формулације којима им се та „част“ омогућава, те двери отварају? Да

председника изнутра! А и што би, кад је **унутра** и онако тек вашар таштине, излапелости, незаинтересованости, инерције, амбиција, нетамерања, импотентних климоглава у равнодушном мимоходу, а **споља** притисак који један део чланова одобрава, други не разуме, а трећи не сматра лично угрожавајућим те не види зашто би му се супротстављао (сећајући се, из личног искуства, да супротстављање **споља** никада није водило **унутра**, те подразумевајући и супротну реакцију као узалудност).

Хоће ли икад ико ишта у овом колоплету низбрдичном одбити? Хоће ли икад ико иком, макар пред смрт своју која је у овој институцији многим биолошки близу (сурова истина коју сам баш могла и прећутати, али ипак нећу) рећи: доста! нећу! хвала на почастима од нечасника!

Хоће ли неко коначно поверовати у своје дело и свој народ, ма како то патетично звучало. Упркос свим природним и нормалним стваралачким и другим сумњама које све креативне душе, па и академске ваљда, имају.

Народе, буди паметан. Имаш и ти право на веру, на круну својега знања, трпљења, чекања, сумњања, на свога свеца у својему храму знања. Јер, улазећи, сви су и од тебе ту тричаву улазницу за бесмртнике на свој начин куповали, даром узимали, компромисима отимали. А да-

се бавили, од људског и бољјег, од истог материјала као и ти кројени. Онај који горе каже „не“ — а то би отприлике значило да своје уметничко и научно не изједначи са моралним неконформизмом, и ништа више у овом обезглављеном времену — што неки и чине у овом општем глумилу, неслушању и неразумевању — тај је **унутар** нечега што је најбољи, трајни део тебе. Уобиченик и лектира твојих потомака. Остало је плева; амбиција, дим — што би рекла Исидора Секулић.

ВРЕМЕ ЈАЛОВИХ ПОЛЕМИКА

Да сам циник који се подсмева сопственим уверењима, рекла бих да је боље да су госпођа **Светлана Слпшак** и господин **Коста Чавошки** разменили какву нецентлменску ћушку, но што су арчили „**полемички**“ простор у све стерилнијем листу **Време**. Само они (ваљда) знају шта их је на овај вербални двобој нагнало, дугогодишња опозициона прошлост свакако није. Ма јест неки мали, лични, амбициозни, мрзички, доказивачки враг или ти ђаво коме је већ свеједно и шта доказује, само да то буде пакосно, иронично, кобајаги убојито, на одобравање личних пријатеља и непријатеља, јер у малчице ширем кругу и онако нико не поима ограниченост тих отровних стрелица, жар тих „учених“ инвектива. Тај бес правника на класичног филолога и *vice versa* (а обома, као, латински крив).

Надгорњавају се, као, у латинском језику, који је учен тако како је учен, код нас у овим деценијама, а заправо се меркају у некој недефинисаној мери српства и интернационализма, на уској релацији београдске „**кривице**“ и квазијугословенске „**правице**“ коју госпођа **Слпшак** аргументује својом љубљанском професуром и њеном напорном амплитудом, која најмање зависи од професуре и проесора, а углавном зависи од знаних апарата којима каткад ни сеизмограф не може да уђе у поуздан траг. Све то помешано са девојачким презименима, оптужбама за српске и ине дискурсе, те комичном завршницом у којој **Чавошки** одговара **Слпшаковој** да јој заправо неће одговорити (позивајући се на неписана полемичка права која код нас никад правила, као и штошта друго, нису ни имала), употпуњава нашу бесловесну, јалову, фолклорну, кич сценографију у којој се, заправо, осим главоболне политике ништа и не догађа, али се бурно и бујно симулира богатство догађаја.

Видим јасно: док полемички пси лају, ловски каравани пролазе. Ни сама више нисам начисто чија је то мудра и ефикасна пословица.

M

Export-Import
predstavlja

Kan '94.
Zlatna Palma
za najbolju
žensku
ulogu

Kan '94.
Specijalna
Nagrada
Žirija za
film

prema romanu
ALEKSANDRA DIME

režija:

PATRICE CHEREAU

scenario:

DANIELE THOMPSON

muzika:

GORAN BREGOVIĆ

ISABELLE ADJANI

DANIEL AUTEUL

JEAN-HUGUES ANGLADE

VINCENT PEREZ

i

VIRNA LIZI

u filmu

Kraljica Margo

Svečana premijera 22.11. 1994. u Dvorani Doma Sindikata
prodaja karata na blagajni Doma Sindikata i Bilet Servisa

AMB
ГРАФИКА
НОВИ САД

ДД за производњу папирне
и флексибилне амбалаже

21000 НОВИ САД

Футошки пут 67

Телефон: 021/395-588

Телефакс: 396-344

Телекс: 14-357

AMB
ГРАФИКА

СРБИ И ХРВАТИ — ЈОШ ЈЕДНА ПРЕКРЕТНИЦА

ТКО БРЕ?!

Хрвоје Шаринић боравио је почетком новембра (овог пута јавно), са осталим члановима хрватске преговарачке екипе у Книну, после тога Владислав Јовановић обрео се у Загребу, а очекује се да у најскорије време Мате Гранић са сарадницима кочи на тло Сурчинског аеродрома — у дугој и бурној историји међусобних односа Срби и Хрвати по први пут пробају комуникацију на дипломатском, државном нивоу. За почетак — без почасних гарде, свирања химни, и нарочито без дипломатских осмеха и позирања, уз сваковрсне ограде и опрезности („фалкон“ којим је Јовановић летео у Загреб заобишао је хрватски ваздушни простор и летео преко Мађарске), српска и хрватска дипломатија чине кораке ка нечему што се крајње магловито назива нормализацијом односа, уз видан напор обе стране да све претворе у наставак рата другим средствима.

Нашавши се у левку светске дипломатије, Срби и Хрвати остају, наводно, ушанчени у својим политичким ставовима. Тврде пазар, док околне и политички врапци већ цвркућу да ће да „буде оно што бити не може“. Тако, после Книнских разговора Милан Бабић каже: „По свим питањима из економског пакета, који смо већ раније стављали на дневни ред, доста смо удаљени, а може се рећи да смо по неким питањима сасвим на супротним странама“. Истом приликом Хрвоје Шаринић изјављује: „После више од осам сати тешких, мукотрпних преговора могу рећи да има више онога што нас раздваја, него онога што нас спаја“. И док Владислав Јовановић истиче да ће се на признање Хрватске мало попричекати, Мате Гранић поручује Книнским Србима „да своје проблеме морају рјешавати унутар Хрватске“, где не могу рачунати на то да ће имати свој новац, посебни пасош, нити држављанство. И српска и хрватска страна су при том свесне потребе да се „дијалог настави“, а копредседници Међународне конференције о бившој Југославији изражавају и задовољство што се ангажовањем одговарајућих експертских група назире решења неких практичних проблема међу њима. Нема више „повјесне терминологије“, и једна и друга страна сада се бави — електричном енергијом, нафтом, ауто-путем.

ХРВАТСКИ НАРОД И ПРАВОСЛАВНИ ХРВАТИ

Варирајући свој међусобни однос од покушаја истребљења до заједничког братског живота и назад, Срби и Хрвати су у току бурне, ближе и даље, прошлости успели да релативизују све историјске константе сем једне — на осовини између ова два народа решавала се и даље ће се решавати судбина овог политичког

О традицији политичке нетрпељивости, југословенству као трајном извору незадовољства и „миленијумском преврату“, Скерлићевом неукпелом експерименту језичке реформације, психолошким разликама и, најзад, једној сличности: и тамо и овамо народ живи и умире у истом срезу а да није прешао границе. Ни цреске.

Пише: Ружица РАНИТОВИЋ —
ЈОВИЋ

простора. На ономе што је „међу њима било“ изаткана је историја овог поднебља. Читав овај век на измаку, тумачи те историје бавили су се заједничким животом Срба и Хрвата, уређењем њихове државе и заједничким језиком, уз различиту аргументацију колико све то јесте или није могуће. За потврду првог Срби су на хрватској страни налазили Јосипа Јураја Штросмајера, католичког бискупа који је тежио националној синтези Јужних Словена и уједињењу хришћанских цркава. Супротну тезу, опет, потврђивао им је Анте Старчевић, његово „србождерство“ и фанатизам са којим се обарао на Србе у Хрватској који нису хтели да постану православни Хрвати“.

Теза да Срби и Хрвати нити су могли, нити ће икада више моћи заједно, све заступљенија у последњих неколико година, уз велико прегалаштво највиђенијих српских историчара, у мртвој је трци са актуелном српском политиком (и војном) праксом. Сматрајући однос Хрвата према Србима у крајинама кључним за однос између ова два народа у целини, академик Василије Крестић објашњење тих односа тражи у даљој прошлости. Тако он у приступној беседи одржаној у САНУ маја 1992. године каже о Хрватима: „Крајишнике којима нису успели да наметну кметовске обавезе, као ни обавезе које су католици имали у провинцијалним деловима Хрватске и Славоније према католичкој цркви, сматрали су незваним гостима и уљезима“. При том се средњовековна мотивација у односима двају народа, актуелизује: „Такав однос према Крајишницима, у првом реду према Србима православне вере, преносио се с колена на колена и очувао се до наших дана“. На основу тога академик Крестић истиче да Хрвати и Срби неће моћи да нађу за-

једнички језик споразумевања докле год се хрватска национална и државна политика буде темељила на хрватском државном и историјском праву и на установи хрватског „политичког“ народа, где су Срби само „православни Хрвати“. Групације и политичке странке које су у Хрватској крајње ригидно заступале такве ставове, биле су у сталном спору, малтене рату са Србима, спремне да их чак и најбруталнијим средствима приволе на своју политику, каже Академик Крестић уочавајући ту одређену историјску вертикалу: „Такви су били правашки Анте Старчевића и Еугена Кватерника, франкофуртимаши Јосипа Франка и усташе Анте Павелића, а данас су такви хадезеовци Франје Туђмана и многи други актуелни политичари Хрватске“.

У огледалу великохрватске политике Срби су „реметилачки и издајнички чинилац“, „након православне вере“, како је писао Еуген Кватерник, „сужањска пасмина“ зрела за секиру, како је говорио Анте Старчевић, док су исти ти Кватерник и Старчевић, истиче Крестић, „у хрватском друштву прихваћени као највећи патриоти“. Испитујући суштинска спорна питања између Срба и Хрвата, академик Василије Крестић наводи и хрватску вероломност у односу на Србе, као и проаустријску и прохабзбуршку политику Хрвата, у којој види „феномен дугог трајања“.

ТУЋИНСКИ ТРАГ У МЕНТАЛИТЕТУ

Супарничке борбе око улоге Пијемонта међу Јужним Словенима, по Крестићу, такође је једна од негативних одредница српско-хрватског односа, па је, не само стварање, него и начин стварања заједничке државе 1918. године поменути круговима Хрватске служио као трајан извор незадовољства. Хрвати, који су били уверени да су на вишем степену културе и цивилизације ту су изгубили од Срба, који су још од 1878. године имали две независне државе. „Како су у Србима гледали само своје непосредне и најопасније такмаце, сваки успех Срба доживљавали су као своје поразе, а сваки њихов пораз као своје победе. То што су Срби имали две државе, а Хрвати ниједну, или боље рећи само неку — више на папиру него у стварности, учинило их је комплексним, завидним, али и агресивним“, каже Крестић. Заступници великохрватске политике у југословенству Срба и Хрвата видели су нешто што опасно растаче јединство хрватског народа, сматра он. Осам стотина година живота под туђинском управом и нагодбеначких борби оставило је дубоко трага у менталитету Хрвата, па су се и у Југославији понашали као и у Аустро-Угарској. „Обе Југославије за њих су биле пролазне. Њихов идеал била је независна велика Хрватска“, истиче Василије Крестић, и додаје: „Њима одговара да живе у заједници, којој су

били spremni što mañe da doprinosе, a iz ñе што више да односе*.

На крају своје беседе, са одређеном не само историографском тежином, академик Крестић, у корелацији са владајућим практично-политичким понашањем на овим просторима поручује: „Како Срби и Хрвати до сада нису међусобно ратовали, премда су у протеклим ратовима били на супротним странама, ваља очекивати да ће крв проливена 1991-1993. године, без обзира на исход тог крвопролића, коначно зауставити насилну и вешто осмишљавану хрватизацију Срба, а тиме прекинути и ланац чији почети се налазе у маријатерезијанском времену, више од две стотине година удаљеном од нечег“.

СКЕРЛИЋЕВ ЕКСПЕРИМЕНТ

Искуство заједничке државе у односе између Срба и Хрвата уноси нове елементе и критеријуме: различит степен њихове државотворности, културног, цивилизацијског и демократског развика. Све то, као и сам начин на који је као држава постала веома је утицало на даље функционисање Југославије. Љубодраг Димић, доцент Филозофског факултета у Београду, чија се студија о културним односима између Срба и Хрвата у периоду између два рата управо штампа, о томе каже: „Носиоци југословенске идеје су пре свега интелектуалци из редова писаца, песника, који такву идеју доживљавају као фикцију, отелотворење нечег новог, светлог, нечег што је сасвим супротно затворености малих балканских националних и

клерикализмом оптерећених култура. Ти духови су једноставно тежили да за себе добију простор у коме ће моћи да се искажу, који их неће гушити. Међутим, оног момента када се та идеја у рату претаче у државну идеју, када се идеја о Југославији претвара у државу (која је у почетку Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца) та држава показује читав низ мана — њен живот је сасвим супротан од онога о чему се маштало. То је држава која под свој кров по први пут ставља народе који су до тада имали различито политичко демократско и свако друго искуство, који су били различите вероисповести и на различитим ступњевима националне свести и економског привређивања, који су се међусобно додиривали, али се нису познавали“.

Као важан фактор интеграције два народа заступници југословенске идеје покушали су да зближе српски и хрватски језик, па је, како каже др Димић, Јован Скерлић у „Српском књижевном гласнику“, негде у предвечерје Првог светског рата с тим у вези направио једну анкету. У њој је наглашено да Срби и Хрвати треба да се договоре око тога ко ће се чега одрећи да би од њихова два настао један заједнички језик, и постављено је питање да ли би с тим у вези Срби били у стању да одбаце ћирилицу, а Хрвати заузврат свој јекавски, да би прихватили екавски дијалект. И та анкета је, истиче Димић, показала једно позитивно расположење за ту фикцију о заједничкој држави и неком културном зближењу. Међутим, након година рата које су за Србе биле погубне, након протеривања ћирилице са простора који су се тада нала-

зили у Аустро-Угарској монархији (хрватских, пре свега), након велеиздајничких процеса против српске интелигенције у тој држави, српска интелектуална јавност више није желела да се одрекне свога писма. Писци и политичари тада су говорили да је ћирилица графички знак страдања српског народа у Првом светском рату и да као таквог она не може да га се одрекне. За то време, каже Љубодраг Димић, поједини хрватски интелектуалци су прихватили екавски дијалект, и све до 1929. године на њему писали. Међу њима био је и Мирослав Крлежа — касније се стидео тих радова и није желео да их накнадно објављује.

За уједињење 1918. године др Бранко Петрановић рекао је да је то — миленијумски преврат, јер су у једну државу окупљени народи који никада нису живели под једним државним кровом. „Та миленијумска идеја, која је резултирала стварањем Краљевине СХС, морала је да има своју основу не само у политичкој интеграцији и интеграцији која ће се извршити путем апарата власти, војске и полиције, већ и путем економије и културе. Међутим, у животу Југославије дугом 73 године, та економска и културна компонента на којој би се једна држава изграђивала је сасвим изостала“, сматра др Љубодраг Димић, и додаје: „Оног момента када је Југославије као политички концепт пукла, нестало је и те државе, 1941. године, или, по други пут, пре неколико година када се пред нашим очима једноставно сама урушила у себе. Када је нестало партије, нестало је и државе“.

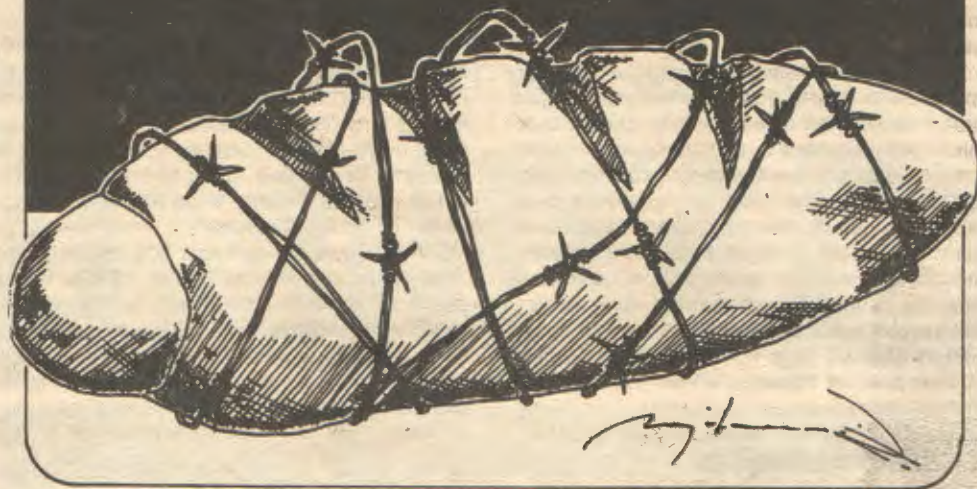
Крхкост југословенске државне грађе између два рата наш чувени карактеролог Влади-

мир Дворниковић, анализирајући је као савременик (у делу „Карактерологија Југословена“ објављеном 1939. године) тумачи како тиме да је Југославије отпочела свој живот у најгорим данима послератне светске деморализације, као и чињеницом да су њом обухваћене територије три раније државе (са различитим управним системима у културним традицијама), тако и психологијом односа народа који су у њу ушли. „Позната психологија односа између ослободилаца и ослобођених испољила се и у стварању Југославије. Људске нетактичности избиле су и на једној и на другој страни. Ниже људске црте, егоизам, властољубље, завидљивост, суревњивост и мржња, брзо се и лако претварају у политичку монету. Неповећење и општа људска спремност на међусобно пребецавање и сумњичење предубише јаз између једнородне браће која се, вековима растављена нису ни добро познавала“, пише Дворниковић, и наставља: „Поред словенских атавизама проговореше поново и супротни културни инстинкти Запада и Истока, католицизма и православље. Хрватску државну идеју и хрватски историјски традиционализам требало је измирити са новом државном идејом. У историјском моменту југословенског државног стапања хрватски засебни национализам, као за иронију, развио се у размерам, као никад раније“.

НАРОД НАГОДБЕ И СПОРАЗУМА

Посматрајући психолошки разлике између Срба и Хрвата, Владимир Дворниковић каже да је национални и политички дух у ова два во-

дећа југословенска народна хетероген већ историјским условима свог постанка“. У тој тазлици, давно пре буђења модерног национализма, крије се дубљи узрок целог, па и данашњег српско-хрватског политичког антагонизма“, сматра он. Док је историјска прекретница којом су Срби постали политички народ у модерном смислу била везана за стварање модерне националне државе, Хрвати су, у оквиру једне европске империје феудалног типа своју разбуђену националну и политичку свест могли да иживљују само у борби око разних нагодаба, у програмима и идејама. Док се у Србији, сматра Дворниковић, развијао реалан политички дух, у хрватској политици избијао је већ од по-

четка, у недостатку реалног тла за политички и државни замањ, с једне стране романтични историцизам, а с друге политички и државно-правни формализам. „Срби су свој политички и државни живот почели сасвим изнова, под новим околностима, без обзира на чување континуитета неких старих традиционалних облика државног и политичког живота. Недостатак формалног смисла који је с тим у вези и јест оно што и данас раздражује хрватски формалистички дух. Хрвати су остали у политици пре свега правници, народ нагодбе, споразума, вечити тужиоци и парничари“, пише Владимир Дворниковић.

Поред свих различитости, од етнопсихо-

„Кад би Срби и одбили аутономију, Хрвати би их морали прикљити да је имају. Зашто? Зато што Хрватска има један виши интерес: да уђе у Европу. Да би то постигла мора решити питање правне државе, демократска права, међу којима је најважније српско питање. Без тога не може куцати на врата Европе. А без отварања врата у Европу Хрватска не може живити“...

Господине Биланџићу, како оцењујете овај тренутак у односима Срба и Хрвата?

Мислим да се у тим односима завршило једно историјско раздобље, које је трајало, рецимо, стотинак година, и које садржи у себи пуно романтизма и скепсе, илузија и нада. Ту је, најпре живот у страним творевинама као што су Аустро-Угарска и Турска империја, онда је дошао Први светски рат, па Краљевина Југославије, па Титова Југославија — дакле, после свих тих искустава мислим да се ових дана и ових месеци завршава дефинитивно једно раздобље, и да наступа нови које ће се разликовати од овога које је иза нас. У чему су поруке, у чему су искуства и зашто то раздобље пролази, а ново настаје? Мислим да ствари треба гледати у светлу националних идеологија које су се обликовале у српском и хрватском национал-

ДУШАН БИЛАНѢИЋ, ПОЛИТИЧКИ САВЕТНИК УРЕДА

ЗИД ТВРЂИ

ном корпусу половицом прошлог стољећа. Оно што је закономерно било код свих европских нација јесте да су оне обликовале национални програм по коме је требало створити националну државу, с тим да и најудаљенији припадник матице буде укључен у њу. На подлози те тезе настале су концепције Велике Њемачке, Велике Русије, Велике Бугарске, Велике Албаније, па дакле, и Велике Србије односно Велике Хрватске. Будући да је етничка структура између Срба и Хрвата јако пуно измијешана ове идеологије су дошле у клин. Хрватска идеологија је тежила да створи хрватску националну државу што дубље према истоку, а српска национална идеологија је тежила да се прошири што више према Западу. Ту су се те двије идеологије судариле.

Тај судар, међутим, никада није био — судар матица у смислу тоталног рата. У Првом светском рату Хрватска је била у саставу Аустро-Угарске, ту су ратовали заједно против Србије и Срби и Хрвати. У Другом светском рату такође то није био судар матица, па на неки начин ни овај последњи рат то није био у дословном смислу ријечи. Констатирам, да између Хрватске и Србије није било онога што је било између Француске и Њемачке — јер су оне саме у раздобљу од 70 година водиле три велика:

рата. Оно што се десило у Првом светском рату, и између два рата у Краљевини Југославији у Титовој Југославији, и сада у току овог рата дефинитивно доводи до спознаје о томе колика је моћ и једног и другог народа да реализира националну концепцију. Нећу рећи да је ствар тиме ријешена. Што се Хрватске тиче тив тог тренда. Ви имате оvdје у Србији то национално затварање, што раније није било карактеристично. Сан просечног Хрвата, међутим, сада је што прије улетити у Европу. И тај аутистичан став код Вас мора проћи, јер се не може живјети у изолацији. Можемо се поставити на главу, показате се да је, ипак, зид тврђи од главе. И тај аутизам мора пасти.

У току су преговори између СР Југославије и Републике Хрватске, који треба да реше и даљу будућност Крајине. Како ће се ти преговори завршити и да ли ће положај Крајине у Хрватској моћи бити стабилизациони фактор у односима Срба и Хрвата? Односно, која би то форма задовољила обе стране?

Ти преговори су сада јако интензивирани под притиском и једне и друге стране. Јер политичка воља за рјешење на обе стране постоји. И једној и другој страни је доста ове ситуације, рата и страдања. Наравно свака страна у разговору полази од максимално могућег.

лошких па надаље, које карактеришу његове две најугицајније нације, др Љубодраг Димић недовољну интегрисаност југословенског друштва између два рата (која има своје рецидиве и касније) објашњава између осталог његовом економском и социјалном заосталошћу. И поред дијаметралних разлика у развијености, које постоје између, рецимо, Дравске и Вардарске бановине, може се, сматра он, генерално узети рећи да је то друштво у изузетно високом проценту (76 посто) било сељачко, аутархично, затворено, довољно само себи и непријатељски расположено за све што је долазило са стране". То је један своски океан који се бори само за преживљавање и који је удаљен од политичких идеја вођа. Ради се о свету који је живео једним грким, тешким животом, који су оживљавали обичаји, традиција, по којима се рађао човек и по којима је испраћен са овог света", истиче Димић. Затвореност тог друштва она илустрира чињеницом да се у њему готово 74 посто становништва рађа и умире у истом срезу, а њих 93 посто рађа се и умире у истој бановини без да иједанпут прекорачи њене границе. Свему треба додати и културну запуштеност, која се у Вардарској бановини огледа у броју неписмених од 83 посто становништва, док је у Зетској бановини популација готово стопостотно неписмена.

„У том контексту, ако се говори о српско-хрватским односима, неким културним односима, ако се спустимо на ниво највећег процента становништва те државе, видимо да тих односа у ствари — нема", каже Димић и дода-

је: „У оквиру хрватском друштву постоји развијен културни покрет који артикулише Хрватска сељачка странка. Међутим, тај покрет од почетка у себи носи једну искључивост која се исказивала кроз истицање хрватске културне супериорности, кроз пренаглашено истицање хрватске припадности средњевропском културном кругу, тј. културном кругу католичких земаља, као и кроз развијање одбрамбеног механизма у односу на све што би могло да буде **србизам** (на пример у језику), или утицај неке друге културе или народа са којима је тај хрватски човек био сусед".

ТАЛОГ ПРЕЖИВЉЕНОГ

Период између два рата у много чему огледан када је у питању однос Срба и Хрвата, отворио је и сва њихова размимоилажења на језичком плану. И док се све до 1929. године и у Београду и у Загребу појављују часописи штампани и ћирилично и латинично, и у екавском и у јекавском дијалекту, паралелно се, како каже др Димић распламсава језички рат, подстрекиван пре свега у Хрватској сељачкој странци, кроз избацивање из употребе србизама и прављење спискова речи које нису хрватске. Средином тридесетих година у Загребу настаје друштво „Матија Губец" за заштиту језика, и у оквиру њега тежи се стварању новог хрватског језика, што ће, истиче Љубодраг Димић прихватити усташка идеологија и што ће се данас инструментализовати на простору Хрватске. Дакле, паралелно са настојањима државе да у

Краљевини Југославији створи један језик, једно писмо, у Хрватској јача једна сасвим друга струја, што 1940. године резултира Речником хрватског језика Губерине и Крстића, у коме се налази око пет хиљада искључиво хрватских речи, и којим се Хрвати упућују да све србизме избаци из употребе. „То је била елиминација језика, да би након тога у ратним годинама наступио геноцид који ће људе тог матерњег језика одвести на стратиште", каже Љубодраг Димић.

Ни после Другог светског рата српско-хрватско језичко тло се не смирује. Покушај да се Новосадским договором постави трајнији ослонац српско-хрватског језика пропада када се са хрватске стране у време маспока објављује Декларација о језику. Српска страна одговара Предлогом за размишљање. Хрвати се данас служе новогвором. И не само због тога Срби не могу да се разумеју са њима. И пре тога комуникације им нису биле сјајне. „Можда би све другачије било, да сам рецимо могао да тркнем за један сат возом у Загреб и попијем кафу са колегом. Са онаквим возовима били смо стварно далеко", каже Љубодраг Димић.

Ушанчени у својим страховима, или гацајући по историјском талогу преживљеног, Срби и Хрвати сигурно неће решити међусобне проблеме. Можда би ту пре могао да помогне један сити-воз. Или влак, свеједно.

ХРВАТСКЕ У БЕОГРАДУ

ОД ГЛАВЕ

Максимални циљ српске стране, односно Книна је да се Крајина интегрира са Караџићевом државом, и да се Хрватска дефинитивно напусти, као и сваки преговори с њом. Било је ту већ 3-4 плебисцита да се иде у састав државе српских земаља, што је наравно нереално, јер међународна заједница то неће дозволити. Остаје, дакле, друга солуција — остати у Хрватској. А ако сте присиљени остати у Хрватској, онда ћете се борити да budete држава у држави штогод је више могуће. То исто вриједи и за Хрвате, само са другим предзнацима. Кад би Срби и одбили аутономију (што је немогуће) Хрвати би их морали присилити да је имају. Зашто? Зато што Хрватска има један виши интерес: да уђе у Европу. А да би то постигла она мора бити европска миљеница, а да би то постала она мора рјешити питање правне државе, демократска права, међу којима је најважније српско питање. Без тога она не може куцати на врата Европе. А без отварања врата у Европу она не може живити.

Да ли то значи да ће Срби у Хрватској поново постати конститутивни народ?

Чујте, не може нико жив предвидјети шта ће бити. То је ствар преговарачког тима.

она је дефинитивно прихватила границе утврђене у Другом свјетском рату, чиме је напустила

границе Бановине Хрватске. Чини ми се да је Србија ушла у тако оштар клин са окружењем, прије свега са свим велесилама овога свијета, да ће и она морати направити неко ретардирање. Истина, код ове нове власти у Хрватској јесте било парола „Идемо на Романију!“, „Идемо на Дрину“, али то су били ако не појединци, онда неке групе, које ја не узимам у обзир као озбиљне. Били су то нуспроизводи једне усхићене ситуације.

Тако да је Хрватска и ова сада и она комунистичка била за авнојевске границе. Зато ја сматрам да је завршено једно раздобље и да се ствара ново. Сада је ствар у томе да се преговорима између та два народа, узевши у обзир и њихове огранке, а уз посредовање међународне заједнице, прије свега великих сила нађе неко ново рјешење. Након тога надајмо се да ће односи бити као, кад сам већ спомену Француску и Њемачку, између тих земаља. Данас је вјероватно сваком Њемцу и Французу непријатно присјећати се трију ратова и били би сретни да се нису толико тукли. Зато и ми треба да се што мање тучемо, да би се мање стидјели сутра и да би лакше дошли једни другима у госте, кад се све ово скупа заврши, јер знате, не може се на туђој несрећи градити сопствена срећа.

Да ли то значи да Срби и Хрвати између себе неће моћи много да ураде, али ће ствари решити они изван њих?

Урадиће логика историјског, један историјски тренд, који иде против затварања народа у државне границе. И ви не можете ни про-

РАТНИ ПРЕОКРЕТИ

ФАЗА ШАГОЉИЗАЦИЈЕ

„Не вјерујем да је могућно остварити мир и слободу само војним средствима, али војном акцијом можемо натјерати српску страну да сједне за сто и преговара о крајњем рјешењу за Босну“ — изјавио је ових дана босански министар иностраних послова Ирфан Љубијанкић коментаришући најновије разбуктавање борби у БиХ, у којима су муслиманско-хрватске снаге ставиле под своју контролу значајан дио територија око Сарајева, у Западној Босни као и град Купрес.

За њих посебну вриједност има Купрешка висораван, као стратешка тачка са које може да се осматра дио Западне Босне, Далмације и долина Неретве. Војни коментатори у Сарајеву сматрају је једном од најзначајнијих стратешких висоравни у Републици. Истовремено, истичу да на ратишту није дошло до стратешког заокрепа већ само до „преузимања тактичке иницијативе“.

Љубијанкић је, чини се, дао до сада најобјективнију оцјену садашњих намјера власти из Сарајева, а у томе му се придружио и предсједник владе Харис Силајџић. Уједно, показало се да Армија БиХ, поред искуства у ратовању, располаже и значајним количинама чак и тешког наоружања и да више није за потцењивање. Рат је, што се тиче босанско-хрватске стране, „прерастао из одбрамбене у ослободилачку фазу“. Но, ратна срећа је исувише варљива па се и успјеси Армије БиХ на бојишту могу једино схватити као једна од фаза рата у којој је један противник искористио многе слабости другог. Блокада српске стране „од сабраће преко Дрине“ имала је много већи психолошки ефекат него што је то руководство на Палама рачунало. По многим извјештајима новинских агенција све је већи број деморалисаних српских војника који више не виде прави циљ рата, а поготово не могу у недоглед да подносе живот у рововима. Оно што је унијело посебну пометњу међу „Караџићевим Србима“ јесу све отвореније приче међу обичним људима да се, ипак, ради о продаји и трговини територијама, која руководства не смеју да изврше мирним путем па се разумни људи питају чему погибије, а све чешиће се могу чути врло гласна питања: „Зашто смо се борили“? Добро зна Караџић шта то питање значи. То што је запрјетом да ће пријекти судови осудити на смрт све оне који говоре о продаји територија Муслиманима и Хрватима у Западној Босни говори само о његовој нервози. О нервози говори и проглашење ратног стања, а није нимало на одмет питање какво је то „стање“ било до сада.

„ХРВАТСКИ“ КУПРЕС

Побједе у неким дијеловима БиХ дочекане су у Сарајеву еуфорично. За превелико славље, међутим, нема много разлога. Јер, српска армија има још увијек наоружања више него што јој треба, мада су га муслиманско-хрватске јединице у најновијим борбама прилично окрњиле — ако се уопште може вјеровати званичним саопштењима било које стране. Осим тога, не постоје увјерљивији докази да су око Купреса, на примјер, вођене жестоке борбе.

У овој фази рата муслиманско-хрватске снаге имају више успеха од српских. Очекује се да Срби жестоко узврате. Значи — стање је редовно.

Пише: Ејуб ШТИТКОВАЦ

Караџић је читаву ситуацију око овог града окарактерисао као тактичко повлачење, а „историјски“ Смиљко Шагољ, извјештач ХТВ, судећи по снимцима, први је ушао у овај град да би дочекао како војнике тако и понеког хрватског политичара. Све оно што је говорио у свом првом извјештају ништа се није поклапало са сликом — нигдје славља, одушевљења, маса и осталог — о чему је он одушевлено обавјештавао гледаоце. Његова основна порука је да је Купрес одувјек био хрватски град и да ће то остати. Ако се све стране у рату позивају, кад су територије и градови у питању, на историјске коријене, онда би Купрес у пуном смислу ријечи могао да буде једино босански (не бошњачки), јер се на његовом подручју, посебно у мјестима Растићево, Јарам, Невино Брдо, Узур, Отиновици, Равањска Врата, Конопи и Дворишта, налази преко хиљаду стџака на којима су главни украсни мотиви цик-цак линије, крстови, розете, љиљани, полумјесец и сцене турнира на јелене. Избор је, као што се види, велики па свако може да тражи и распознаје своје коријене. Наравно, ако то хоће.

Шагољева констатација је толико неумјесна као и тврдња Караџићевих људи да је БиХаћ српски иако је у њему прије рата живјело 66,6 одсто Муслимана, 17,8 одсто Срба и 7,7 одсто Хрвата. Међу „остале“ се углавном, убрајају Југословени, за које свака страна тврди да су управо њени. Ове чињенице су за садашње ратнике мање важне.

Генерали Армије БиХ имају намјеру да овладају цијелом територијом средишње републике бивше Југославије, али и сами признају да је то исувише крупан залагај. Бригадни генерал, иначе Србин, Јован Дивјак, пак, тв амбиције своди у скромније оквире: „Наставићемо да напредујемо све док Срби не потпишу мировни споразум и вратићемо све територије на којима су Муслимани били у већини пре избијања рата“. Освајање Купреса коси се са његовом констатацијом, јер у овом граду било је свега осам одсто Муслимана.

ОДМАЗДА ПО ЕНКЛАВАМА

Владу у Сарајеву забрињава, међутим, нешто друго. Наиме, постоји оправдани страх да ће српске оружане формације ударити по муслиманским енклавама у источној Босни. Изетбеговић је изјавио ових дана да се гомилају српске снаге око Горажда и Сребренице, а ни Жепа није далеко. Посебна прича је Сарајево,

које је већ на мети бомбардера. Ова врста одмазде може битно да утиче на даљне војне активности муслиманско-хрватске војске. Чињеница је да српска страна држи најзначајније које око поменуте три енклаве и ту Муслимани и Хрвати имају мало шанси да било шта учине. Тако се ствара нека врста пат позиције, која у овом случају не значи и неријешен резултат.

Тврдња неких аналитичара у Београду да је Караџић намјерно дозволио напредовање Муслимана и Хрвата да би својим сународницима показао како погубно дјелују санкције СР Југославије тешко може да се одржи. Јер, за њега је губитак било ког дијела освојених територија погубан из више разлога.

У првом реду, српске јединице су навикле да захваљујући добром наоружању, са сигурне просторне дистанце, освајају босанске градове са веома малим губицима у људству. То је постало правило. Уз то: муслиманске оружане формације нису имале нити оружја нити искуства. Генерал Дивјак сам признаје: „У прошлости смо правили велике грешке, јуришајући право у ватру и лако губећи оно што смо стекли. Сада смо неутрализовали српску предност у тешком наоружању тако што покретне командоске јединице убацујемо у њихову позадину пре него што покренемо акцију.“ Другим ријечима, промијенило се много тога у тактици и више мало ко од српских војника може себи да дозволи луксуз и да са брда уз флашу пива, како је било на почетку рата, из топа гађа покретне или непокретне мете.

Сада се све више говори о великим губицима на обје стране. Ако је тачан податак да је у борбама код Купреса српска војска изгубила око 300 људи онда је то довољан разлог за панику становништва у другим крајевима под српском контролом, јер „више ништа није могуће“. Осим тога, српски народ је први пут осјетио да његове власти не могу да му обезбиједе довољне количине хране, без обзира што „све савршено функционише и под блокадом од стране Србије и Црне Горе.“

ТРИ ФАЗЕ РАТА

Пада у очи да је рат у БиХ имао три фазе када је ратна срећа у питању. У првој су Караџићеве ратници имали апсолутну предност и могли су да освоје много више територија да није било „лијевог сметала“ — УНПРОФОР-а.

Средином рата, хрватске оружане формације захваљујући припадницима регуларне Армије Хрватске имали су предност у средњој Босни.

Сада су у предности муслиманске и муслиманско-хрватске формације, мада се не зна колико ће то трајати.

Свијет је, мање више, декларативно осуђивао прве, друге и треће, али није предузимао ништа конкретно. Чак се бомбардовање појединих циљева српске војске од стране НАТО-а показало више као симболична опомена него ли стварна војна акција, чији је циљ да заустави једну страну у рату.

Није ли тиме свијет, на кашичицу, давао предност у одређеним периодима једној другој или трећој страни како би оне у првом реду би-

ле изједначене и како би се „агресија српске армаде претворила у прави грађански рат“. Осим тога, свим странама је на тај начин дата шанса да почине ратне злочине и да се стрпају у исти кош.

Свијету је лакше да ситуацију посматра у глобалу заборављајући при томе узроке рата, ко га је почео и зашто.

О изједначавању у геноциду, на неки начин, говоре и суђења људима који су осумњичени за ратне злочине у БиХ.

Врло је занимљиво да је у приближно исто вријеме на оптуженичку клупу стављен Душко Тадић у Њемачкој (Србин) и Рефик Сарић (Муслиман) у Данској. Овај други је био „капо“ у логору Дретел, код Чапљине и према оптужници усмртио је, заједно са полицијом босанских Хрвата више муслиманских заробљеника. За њега се тврди да је умно поремећен. На крају ће испасти да су сви они који су клали и убијали заробљенике и цивиле умно поремећени или су то чинили под великим дозама алкохола.

Све док се бивши ратници за које се тврди да су починили злочине не доведу пред Међународни суд у Хагу тешко је било шта закључивати и тврдити. Овај град ће, по ономе што се зна, бити претијесан за све оне који су те злочине починили, поготово ако се има у виду да је основан и Међународни суд за злочине у Руанди.

У Канади се пред војним судом нашао каплар Клејтон Мечи, који је приликом инвазије на Сомалију прошле године заклао младића Шидејна Ејрона.

Проглашен је неурачунљивим због оштећења мозга. Дакле, луђака нема само у Босни, ако то може њоле нормалнима да буде било каква утјега. У сваком случају, кад се рат заврши у Босни свијет ће наредну деценију моћи да прати суђења ратним злочинцима са простора бивше Југославије. Да ли ће најкрупније рибе прије завршетка рата да прогутају оне ситније како се не би сазнало какве су им наредбе издавале — показаће вријеме. По неким информацијама, има много више снимљеног материјала о ратним злочинима и геноциду него што заштитници „својих“ злочинаца мисле.

МИР И ВОЈНА РАВНОТЕЖА?

Оно што је у овом тренутку најпогубније јесте чињеница да се рат у БиХ наставља. То што специјални изасланик генералног секретара УН Јасуши Акаши тврди да ће се у догледно вријеме у БиХ успоставити војна равнотежа и да би то могло довести до озбиљнијих преговора мало може да охрабри. Успостављање те равнотеже однијеће велик број жртава на свим странама. Посебно забрињава и чињеница да националним вођама завршетак рата не одговара, јер ће морати да иполажу рачуне својим

народима, ако се они икада потпуно освијесте. Свођење рачуна биће много теже него ратне операције.

Зрчак наде дају неке средине, као што је Тузла у којима је одржана „равнотежа“ између људи различитих националности. Ријеч је, преваходно, о урбаним срединама. Шта је са онима другим?

Чињеница је, исто тако, да у босанско-хрватској федерацији постоји пресељавање породица и цијелих фамилија на просторе гдје припадници њиховог народа чине већину. Тај процес ће се сигурно наставити, јер тешко се ко може да осјећа безбједним поред комшије који је „до јуче убијао моје“.

Здрав разум данас има мало шанси и људи који су изразито грађански оријентисани траже спаса тамо гдје су сигурнији, а то значи међу „својима“. Тиме се полако остварује профашистичка теорија о „хуманом пресељењу народа“. И то је један од највећих поразних Босанаца и Херцеговаца. Једноставно, већина је морала да поклекне пред том теоријом која није настала на њиховим просторима, али се брзо укоријенила међу онима који су вјеровали да се снагом оружја може рјешити све. Њихов пораз биће најтежи, али га треба дочекати.

ДОШЛО ДО ПРЕКОГ СУДА

ПРЕСТО СЕ НЕ ДЕЛИ

Када је паљанско руководство глатко одбацило мировни план Контакт групе, то се није могло другачије тумачити него као његово опредељење за наставак рата, сѐм да је друга страна пристала да, као поражена, прихвати територијално разграничење на линији фронта на којој су се зауставили ратници генерала Ратка Младића пре летошњег примирја и доношења плана Контакт групе. У тако нешто, међутим, није могао поверовати нико ко није изгубио компас реалности. То тим пре јер је Армија БиХ с генералом Расимом Делићем на челу непрекидно показивала знаке успона по свим параметрима борбених вредности: кроз пукотине ембарга континуирано јој је притицало оружје (чак и неки савремени борбени системи); упоредно с оружјем, пристизали су јој и нови ратници који су завшавали борбену обуку према убрзаним плановима и програмима на разним војним полигонима у иностранству; организација и формација су, према нашим сазнањима, постављене тако да одговарају избору стратегије и тактике вођења оружане борбе, начину командовања и руковођења, и наоружању којима Армија располаже (претежно су то лаке пешадијске јединице, веома мобилне и покретљиве и на планинским беспућима); а борбени морал и дисциплина су на завидном нивоу. К томе још: време је радило, ради, и, по свему судећи, радиће за Армију БиХ.

Концем октобра та је Армија, у садашству са Хрватским вијећем одбране (које је, кажу поједини извори, било ојачано и неким јединицама регуларне Војске Републике Хрватске), кренула у офанзивним дејствима на готово целој дужини фронта. Условно узевши, а речено језиком класичне војне терминологије, тежиште борбених дејстава било је на бихаћко-крупском делу фронта и на сарајевско-трновском правцу.

Узалуд је паљанска пропаганда ударила у силну кукњаву о томе како рат одговара Алији

Све стране имају све више разлога да све више прикривају право стање на ратишту

Пише: **Стипе СИКАВИЦА**

Изетбеговићу; како Муслимани рат воде под окриљем Вашингтона и Унпрофора; како је Пентагон послао генералу Делићу на испомоћ и инструктажу петнаестак саветника и инструктора (што је, узгред и по неким изворима, тачно).

Брижљиво припремљена у Генералштабу Армије БиХ, координирана из тог истог центра, са добро темпираним даном и часом почетка, та су дејства била веома успешна и коштала су српску страну губитка великог комада територије, знатних количина ратне технике, а богме и великог броја људских живота, о чему се у Главном штабу и штабовима корпуса Војске Републике Српске углавном ћути, а на нижим инстанцама није о томе препоручљиво гласно размишљати. За оне који су мање упућени нарочито су били изненађујући, готово шокантни, продори 5. корпуса Армије БиХ на бихаћко-крупског, односно на бихаћко-петровачком правцу, и успеси 7. корпуса, заједно са постројбама ХВО, на купрешкој висоравни, а што је официјелна пропаганда покушала да прикрије некаквим српско — хрватским договорима, нарочито поводом пада Купреса.

Радован Караџић, у својству врховног команданта, и колико нам је познато, други пут у ратничкој маскирној униформи, нашао се веома брзо у епицентру дејства 2. крајишког (српског) корпуса чије су јединице и трпеле највеће губитке. И то је био озбиљан знак да је ђаво однео шалу и да се мора хитно нешто радикално предузимати. О драматичности поло-

жаја у којем су се били нашли поједини корпуси српске војске, а тиме и паљанско руководство, међутим, убедљивије сведоче ове две чињенице: прво, српска Врховна команда с Караџићем на челу увела је преке војне судове, што ће рећи да војник, то јест грађанин лако може да буде скраћен за главу због „ширења лажи“ о ратним успесима непријатеља, како кажу вести са терена, и због дерертства; друго, паљанска Скупштина овластила је своју Врховну команду да може прогласити ратно стање на целој територији РС, или само на неким њеним деловима, и то према властитој процени степена опасности по српски народ у БиХ и његову државу. Ово потоње може се учинити апсурдним: две и по године Караџићева парадржава води рат, а он тек сада проглашава ратно стање! Али, кажу да је суштина у томе да проглашавањем ратног стања војнополитички врх и формално преузима сву власт по принципима војне диктатуре. (Посебна је тема како је и зашто паљанска Скупштина пренела своју власт на врховног команданта).

Било како да је Врховна команда (прилично је упитно, шта више загонетно: колико је у свему учествовао генерал Ратко Младић? Је ли све О. К. на релацији Младић — Караџић?) оформила је „здружене снаге“ (вероватно две оперативно-тактичке оклопно-механизоване групације) којима командује начелник Главног штаба ВРС генерал Манојло Миловановић и кренула у „противудар“ на бихаћком делу фронта. Од стратегијске је важности (због коридора, због комуникацијске повезаности двеју српских парадржава) и за Пале и за Книн (за то ВРСК и помаже браћи у невољи и артиљеријом и авијацијом, а, богами, и ракетама СА-2, мада безнадежно застарелим) — да врате оне територије које им је узео 5. корпус Армије БиХ.

Не успе ли противудар, Караџићу би се могао озбиљно пољуљати „престо“.

МИЛИКА ЧЕКО ДАЧЕВИЋ, БИВШИ РАДИКАЛСКИ ПОСЛАНИК, ВОЈВОДА, ДОБРОВОЉАЦ,
БЕГУНАЦ

МОГ'О БИХ ДА СЕ ПОТУРЧИМ, АЛ' НЕЋУ

Бивши савезни посланик Српске радикалне странке први је у овој земљи, који је, после Миљенка Хркача, оптужен и осуђен због тероризма. Затим је побегао у Вуковар. Тамо смо га нашли.

Разговарао: Александар ЧОТРИЋ

Милика Чеко Дачевић, бивши савезни посланик Српске радикалне странке, добровољац и војвода из Пљеваља, сада живи у Вуковару. Чеко је пре четири месеца избегао са породицом у овај разрушени град. У Вуковару Чеко има две куће: једну је купио од Српкиње за три и по хиљаде марака, а другу, која је припадала неком Хрвату Кљујићу, добио је од локалних власти. Друга Чекина кућа је од првих хрватских положаја удаљена свега три километра. Та кућа је од стране Срба, мештана, тако темељито „ослобођена“ да у њој није било ни паркета, ни столарије, ни водоводних цеви, па чак ни стаклене вуне, која је била постављена испод крова.

Пошто мајстори обављају на кући неопходне радове, разговор са Чеком Дачевићем водили смо у природи, на једној ливади, поред потока. Чеко је простро ћебе, легао преко њега и за све време разговора испијао флаше „зелен“ пива. (Његов лични рекорд је — 70 пива за један дан). Чеко каже да нипошто не пије из зелених флаша, мада они који га боље познају, кажу да то није тачно. „Кад нема других, пије он и из зелених флаша“, кажу.

Виши суд у Бијелом Пољу осудио је Чеку Дачевића на три године и шест месеци затвора због „ометања службеног лица у вршењу службене дужности“. Пресуда му је изречена ове године због познатих догађаја лета 1992, када је предводио побуну радикала против локалних власти у Пљевљима. Да би избегао затвор, дошао је на територију РСК, која, за сада, одбија да га изручи властима СРЈ.

Како коментаришеш пресуду суда из Бијелог Поља?

— Показао сам ти позив за суђење, шта да ти причам! Послали су ми зелени коверат, а ум-

јесто позива пише „обавијест“. А Хајро, Турчин — требало је да ми суди!

Ту њихову казну не желим да издржим. И нијесам се ја одје склонио од њих што се бојим. Него, толико су ми више били присмрдјели, да сам морао да одем, као што је много великих људи отишло — можда, виших, паметнијих и бољих од мене. Склонили су се од биједи и фукаре која постоји у Црну Гору.

Да ли то значи да твој случај није изузетак?

Мој случај је, можда, мало специфичнији. Ја не правим разлику међу нама добровољцима,

али ја сам, после Миљенка Хркача, први у Југославији осуђен због тероризма.

Ти си прво био оптужен за тероризам, а касније је твоје дело оквалификовано као ометање службеног лица у вршењу службене дужности?

Ја нијесам терориста, али то је питање остало неријешено. Моја лична ствар је да ли сам ја то 'тио да признам или не. Ја сада кажем: „Јесам терориста и био сам терориста, као и сваки ратник“. А да ли сам био у Москву прије годину дана (за време пуча), и да ли је са мном повезана отмица путника из воза — то „они“

добро знаду!

А они што прикривају много ствари, што не признају шта раде? Они су исто терористи. Али, ја сам радио за свој народ, а не против свога народа.

Због чега си пре две године организовао побуну у Пљевљима?

Црногорска влада је људима у Пљевљима по партијској линији дијелила наоружање. Дијелила је само комунистима. Ја сам у мају те године дошао са ратишта и видио о чему се ради. И ја сам тада почео да наоружавам народ, али ништа нисам радио по партијској линији...

Акцију сте обавили врло брзо и ефикасно. За врло кратко време твоји људи су преузели полицијску станицу, пошту и друге важне објекте?

Црногорске власти су покушале да се отцијепе од Србије. Пљевља је на тромеђи и најпогодније мјесто за њихову намјеру. Најављивао се и долазак великог броја Турака на тај терен. Власти су муслиманима све дозвољавале, са-

мо да би сачувале своје положаје. Тамо доље владају људи који су за ДПС, за Мила Ђукановића, за Пејаковића из полиције... Тамо није дан Србин не постоји.

Кад сам био у затвору дошао је министар полиције и рекао је: „Гдје је Чеко да му јебем мајку четничку!“

А ја никад нисам опсов'о, нит' сам се мијешао у ичију прошлост: ко је био четник, а ко је био партизан.

Ал' и ја сам њему исто тако поручио — да му и сјеме и племе, и све му јебем!

Ти си неке поруке слао и Сулејману Угљанину?

Кад сам дошао са ратишта из Вуковара био сам страшно нервозан. Тада је Телевизија објавила да код нас у Пљевља треба да дође турски екстремиста, човек који 'оће да прави Турску на земљи мога оца, мога брата, мога комшије... Тада се нешто пробудило у мени и Угљанину сам послао овакав телеграм:

„Господине, на телевизији су најавили да долази са десет хиљада људи из Турске и двадесет пет хиљада из Санџака. Ја те чекам са дванаесторо својих људи. Твоја глава — моја глава!“

Е, није се тај појавио у џамију за Бајрам.

ПОСЛЕДЊИ УШ'О ПРВИ ИЗаш'О

У извештајима са твог суђења новине су писале да си претио милиционерима, да си терао муслимане да певају четничке песме и да си их приморавао да се крсте?

Ако ја уђем у кафану и слушах три џихадове пјесме, зашто да ми не пугне и једну српску. Нису то четничке пјесме. Дража Михаиловић је за мене био и остао највећи Србин.

Ако муслиман може мене да поздравља из аута са два прста, што ја не могу њега са три. Ако он не једе свињско месо, може да га спреми, мени се једе.

А то што су писали да сам рек'о да ћу милицију дићи у ваздух...

Само десет посто полицајаца бих оставио. То су они који су за српску опцију у Црну Гору.

А проушташама, заједно са руководством, не бих опростио. Као ни они мени.

Када си први пут ухапшен?

Првог септембра 1992. године ухапшен сам на бруталан, безобразан и непрофесионалан начин. То су лопови, хуље са улице! Мој син који има осам година је бољи професионалац, него што су они. Јер, они немају однос према људима. Код њих нема коректности.

У децембру су дошли избори. Дочекао си их у затвору али постао си савезни посланик СРС?

Мој улазак у Скупштину је био исти, као кад сам пошао у први разред основне школе. Не мислим у томе смислу да сам дошао са књигма. Него, кад сам видео првог дана људе у ту скупштину, могао бих једино да кажем да само пет њих може представљати народ. Само њих се не би постидјели. Остали долазе да се цаба налију и наједу и да праве бизнис. Последњи сам уш'о у ту скупштину, а први сам изаш'о.

Гадљив сам на парламент, к'о на муву.

Првог јуна 1993. у Савезној Скупштини је нокаутуран Михаило Марковић. У вези са тим догађајем помиње се и твоје име?

Михаило је био пуно погрешно таде. Јер, ја сам први дош'о с њим у сукоб, још први дан. Он је провоцир'о да су сви радикали били усташе. А ја знам да сам годину и по дана ратов'а против усташа. Рек'о сам му: Немој, брате! Он је други да тан исто поновио за говорницом. Ја и Вакић смо изашли, пошли за њим на врата. Шта је било у ходнику, резултати се знају.

После тога уследиле су демонстрације чланова СПО-а?

Ја сам Вакића извео на задња врата Скупштине. Повео сам га код мене на стан и оставио га. Ја сам се вратио, проша' кроз демонстранте, а они су ми викали: „Чеко, усташо, иди за Пљевља!“

Знаш ли нешто о убиству милиционера?

Не знам ништа. Када се то догодило био сам на путу за Миријево.

ОНИ СУ ОТИМАЛИ

Како је дошло до твог другог хапшења. Шешел' тврди да ти је рекао да не идеш у Пљевља?

Он је мени рекао. А и скупштина је била заврши ларад, а у Пљевљима су ми били родитељи и супруга са двоје дјеце. Кренуо сам коли-

САМО ГОДИНУ ДАНА ПОСЛЕ! МИЛЕНА ПОПОВИЋ

ЈУНСКА ДОГАЂАЊА '93!

ХРОНОЛОГИЈА ПОЛИЦИЈСКОГ ТЕРОРА НАД ВУКОМ И ДАНИЦОМ ДРАШКОВИЋ! ЧАС АНАТОМИЈЕ СРПСКОГ ПРАВОСУЂА, ЗДРАВСТВА И ЗАКОНОДАВСТВА!

НА 480 СТРАНА БРОШИРАНОГ ПОВЕЗА, УЗ МНОШТВО ФОТОГРАФИЈА, ДОКУМЕНАТА И СВЕДОЧАНСТАВА — 40 ДАНА КОЈИ СУ ПРОТРЕСЛИ ДЕМОКРАТСКИ СВЕТ!

Милена Поповић

ЈУНСКА ДОГАЂАЊА '93.

- ПОЧЕЛО ЈЕ У СКУПШТИНИ
- ЋОСИТЕВО СМЕЂИВАЊЕ
- ДОГАЂАЈИ ПРЕД СКУПШТИНОМ
- ПРАВНА ДРЖАВА У ОФАНЗИВИ
- О ЈУНСКОМ ТЕРОРУ ИЗБОЛЗА
- НЕРАЗЈАШЊЕНА ПОГИБИЈА МИЛОРАДА НИКОЛИЋА
- ДАНИ У САМИЦИ
- РЕТОРЗИЈА МИНИСТРА ЗА ЉУДСКА ПРАВА
- ЧЕКАЉИНИ ИЗВЕШТАЈЕ ЗАТВОРСКОГ КОНЗИЛИЈУМА
- ИПАК — ТЕШКЕ ТЕЛЕСНЕ ПОВРЕДЕ
- УПРКОС ИЗВЕШТАЈИМА — ПРОДУЖЕН ПРИТВОР
- ПРЕСУДА ПРЕ СУБЕЊА
- СПО ПРЕД ЗАБРАНОМ
- МИТЕРАН, МИЦОТАКИС, САВЕТ МИНИСТАРА ЕЗ, СТЕЈЛ ДЕПАРТМЕНТ
- ПОХОД НА ЦЕНТРАЛНИ ЗАТВОР
- УМРЕЂУ И УЧИНИЋУ ИХ ОДГОВОРНИМ
- МИСИЦА ДАНИЈЕЛ МИТЕРАН
- ДАНИЦА ДРАШКОВИЋ — ПОГЛЕД ИЗ ТАМНИЦЕ
- ВУК НЕ ПОПУШТА
- АБОЛИЦИЈА КАО АУТОПОРТРЕТ
- КО ЈЕ ИЗДАО ВУКА ДРАШКОВИЋА

„Милена Поповић обавила је овај замјетни посао са много смисла за сипавање у једну целину читавог низа на свој начин драматичних сведочења о нечему што никада не бисмо смели заборавити. Ова књига чита се зато са занимањем са којим се читају и прате криминалистичке сторије...“

(Из рецензије академика Николе Милошевића)

НАРУЧЕНИЦА

Наручујем _____ примерка књиге „ЈУНСКА ДОГАЂАЊА '93“ по цени од 30 динара.

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ _____

АДРЕСА _____

ТЕЛЕФОН _____

Овај чекан заједно са петим примерком уплатнице послати на адресу редакције „Српска реч“, Бреникова 13-15, 11000 Београд. Уплату извршити на лир-но рачун бр. 40801-603-4-27562, СПП Стари град, корисник „Српска реч“, са наведеном уплатом за књигу „Јунска догађања“. Књигу испрати наредити и телефоном 011/628-242 од 10-16 часова.

СРПСКА РЕЧ

ма. За један дан, полиција нас је заустављала три-четири пута. Због мене је доведена и специјална јединица полиције. Прије самог хапшења, три пута су покушали да ме убију. И тада су покушали да ме убију.

Зауставили су наш ауто. Кад сам им показао посланичку легитимацију рекли су ми: „полишамо ти се на то!“ онда су је бачили и пушком ме опалили преко леђа. Поломили су ми ребра, покидали плућну марамицу. Ја сам скочио са пута низ стрмину, а они су пуцали рафалима за мном. Касније нису могли пуцати због других људи који су изашли из кућа. Кад су ме привели, ставили ми дупле лисице и одвели у станицу милиције Пљевља. Држали су ме од 11 сати увече до четири сата ујутру. Тражио сам помоћ јер сам био изразбијан. Они су се смејали. Један је вадио нож на мене. Мислим да се презива Ђурчић и да је из Херцег Новог. Он ми је говорио: „Видјећеш ти како партизани кољу четнике!“ Ја сам, му се смија. Река сам му: „Закољи, пичко!“

Како се догодило да тада останеш без посланичког мандата, када ниси потписао бланко оставку?

Ја сам био у шок соби. По литра крви је из мене излазило. Био сам на двије операције. Два дана сам био у коми. Не знам ни сам како је до тога дошло. Знам само да сам бесправно смијењен, без икаквог повода.

Каква је била улога Војислава Шешеља у том догађају?

Шешел се договорио са Милом Ђукановићем да будем жртва. Он јесте мени дао двије хиљаде марака кад сам изашао из затвора. Ја то нисам ћео да узем, на силу су ми то угурали у џеп. Али, ја сам после тога седам и по хиљада марака платио пушку „сингапурку“ и њему поклонио. Он прича за новине да ми је дао двије хиљаде марака, али то нису његове паре. Шешел је од једнога Ковачевића из Земуна узео милион и четристо хиљада марака. То су радили његови људи — рекеташа. Један је сада у Македонији, а други живи у Трсту. Они су отимали. Ја то нијесам радио.

У Београд ме био тај глас, ал' много се људи представљало као Чеко. Један има у Нови Сад, један у Чачак... Схваћаш? Каже: „ја сам Чеко“, и покупи паре. Прави Чеко нема динара.

А уселио сам се у стан на Миријеву. Бесправно сам се уселио. То сам сам узео. Шешел каже да ми је купио. Ти станови су у влас-

ништву ЦК-а. Уселио сам се кад је Вук дао изјаву да су станови у Миријеву празни.

Сада је Шешел у затвору?

То је некоректно од државе. Ја сам са Шешелом у лични сукоб, али човек остаје човек. Треба да се брани са слободе. Он је за мене усташа, некоректан, прави се велики националиста, а ради све за своје личне интересе, злоупотребљава људе. То је Шешел.

Био си на многим ратиштима. Шта нам о томе можеш испричати?

Пукло је другог маја 1991. године, а ја сам од шестог априла био тамо. Шћели су многи ође у Вуковару да ме убију, као — неће бити рата. Био сам у Госпић, Вишеград, Рудо, Чајнич, Горажде, Калиновик, Трново...

„Куку“, кад не дођеш, кажу. А кад дођеш и ослободиш — сувишан си јер после они ође да краду.

Да ли се плашиш суда у Хагу?

Плашим се само да не прогијешим. Пуцао сам, то је тачно. Погађао сам. Ништа друго.

Шта ако суд затражи твоје изручење и ова власт то учини

Ја бих иша' пјешке на то суђење у Хаг. Не бојим се тога. Бојим се једино да не дође до крвопролића између нас.

Да ли је било ратних злочинаца на српској страни?

Па знаш шта ћу ти рећи: мени су човјека испекли, другог су исјекли. Једнога су рањеног ставили до паса у земљу и наложили ватру.

Како сте реаговали после таквих случајева?

Како?

Наше власти су пустиле највеће злочинце. Кад бих сутра Панића срео у Америци, ја бих га убио! А ја нисам иша' у рат да убијам, него да штитим свој народ.

Да ли правдаш етничко чишћење спроведено над муслиманима и Хрватима?

Па, види: Ја бих тебе овако пит'о? Има ли иједан Србин који је на слободи у Горажду и Вакуфу? Да ли ја имам слободно кретање у Загребу?

На територији коју контролишу Срби у Босни нема ниједне џамије?

А, нема џамије?!

Види; колико ја знам Србин' му је није ни градио. Пуцало се доста. Можда су порушене у земљотресима.

Могу ли, ипак, различите националности живети заједно?

Питали су ме у Пљевља ББЦ и Ројтер — шта би радио од ове џамије? Ја сам лијело река': „Ја бих најсретнији био кад би је ви раставили и понијели у Енглеску или Америку.

А ја имам своју вјеру и не мијешам се у његову. И ако њега смета моја вјера, значи мене смета његова. Значи: против сам сваког Србина који прашта и толерише. Ја сам за толеранцију до одређених граница.

Како данас гледаш на своју борбу? Осваћаш ли се превареним од стране власти, странке, лидера?

Разочаран сам много. На политику сам толико постао гадљив и алергичан.

Имао бих разлога да одем у Истанбул, да се потурчим, или да одем у катедралу и да се покатоличим. Свашта сам доживио од наших људи!

Али остајем доследан. Увијек сам спреман да идем са борцима за Велику Србију.

Шта из избеглиштва желиш да поручиш властима у Југославији и Црној Гори?

Мене није осудио суд, него власт. Све су ријешили и пре него што сам добио пресуду. Још неколико дијела су хтјели да ми намјесте. Неко ће одговарати: или они мени, или ја њима! Знаш: нема праштања!

Властима бих поручио: „Немају разлога да се плаше мене, већ својих грешака!“

ЗАШТО СУ ЗАБОРАВЉЕНИ

ИНВАЛИДИ НЕПОСТОЈЕЋЕГ РАТА

Најмање 20 хиљада обогатених људи, ратних инвалида крвавог распада Југославије, вратило се кући, у Србију, која није била у рату. У њих су пуцали непријатељи који су били дојучерашња браћа, државни немар, незнање, застарела техника. Пуцали су и сами на себе. Држава која није била у рату није прогласила ни ратне циљеве па не може да има ни ратне војне инвалиде. Србија је формирала Републичку комисију за психијатрију и ментално здравље избеглица из других република бивше Југославије (формирану на иницијативу УН), али такво тело за своје ратне инвалиде нема. Окупљају их два удружења: Фонд Капетана Драгана и Удружење инвалида рата на нивоу

Србије. Људи добре воље који покушавају да помогну, још више они који покушавају да помогну једни другима.

У Смедереву, од 23 хиљаде мушкараца способних да носе пушке, шест и по хиљада је мобилисано и одведено на фронт. Око 120 младића (званична бројка је нешто нижа) вратило се обогатоно. Још око 140 је рањено, али су им телесна оштећења мања од 20 посто па по слову закона нису инвалиди.

Преко осам хиљада пута бивши смедеревски ратници затражили су помоћ због траума које су последица овог рата. Најмање осморица повратника са ратишта убила су се сопственом руком, најчешће оружјем које су донели с

ратишта. У последњем случају — бомбом. Један је, после драматичне отмице сопственог детета и убиства социјалног радника, устрељен да зло које је направио не би било још веће. Њихова оштећења, не само телесна, јесу трајна. „Као отисак у свјежем бетону, који остаје све док се цео пут не замени“, каже др Зорица Сретеновић. Они се највише и нарадије друже једни с другима. Најбоље се разумеју... О њима се углавном ћути.

Време је да се прекине.

„Смедеревци“, бр. 10,
4. новембар 1994)

САНДРА ЈАНКОВИЋ, НАРОДНИ ПОСЛАНИК, КЛИНИЧКИ ПСИХОЛОГ

ТВ ЛЉУДСКИ КОМАДИ

Наша политичка сцена оптерећена је агресивним понашањем. Људи су такође оптерећени и својом и туђом агесијом, али то је појава о којој се мало говори. Зашто?

Зато што је то као Пандорина кутија. Са њом уопште, као једним од основних осећања, проблем је у следећем: што га више испољава те њега више има. То је емоција која физиолошки, а не само психолошки има карактеристику. Када је једном отворена, та Пандорина кутија агресивности, не конститутивне већ малигне деструктивне агресивности, више се не може једноставно затворити. Зашто? Зато што је човек, без обзира где се налази, изложен односно бомбардован том малигном агесијом. Прво, нарушено је основно начело живота — право на сигурност. Грађани немају више поверења у основне институције система као што је војска, полиција и сл. зато што људи у реалности виђају нешто што можда не виде на телевизији, али се стварно догађа. Људи су изгубили неку врсту кочнице и цензуре, чак и они који нису били склони агресивним испадима. Вероватно због акумулације оваквих доживљавања и због нечега што се зове учење по моделу, почињу да се понашају веома агресивно. У психологији је вршена гомила експериментална која су показала да се људи на оваква понашања могу наводити. Наравно, то се ради уз помоћ медија, који су иначе и заслужено што је у Србији дошло до пораста агресивности. Пре него што је почео рат на Балканским просторима, нико од нас није могао да замисли да ће се на државној телевизији приказивати сцене раскомаданих људских тела, масакри, нешто што спада у домен базичних индивидуалних страхова сваког човека. Јер, један од најпримитивнијих страхова јесте страх ид комадања тела. То смо имали прилике да видимо на државној телевизији, приказано је баш у време када је цела породица на окупу. Људи су у почетку били

Оно што су нам урадили наши политичари видимо данас. Осећајемо много година.

Разговарала: Мирјана КАЛИНИЋ

згрожени, касније су се навикли на те ужасне сцене. Једноставно, почели су свесно да се искључују, несвесно у њихове душе уселио се ужас. Тада вам практично ништа више није страшно. Усред града можете да се шетате и да чујете пуцњаву, то вас неће много изненадити. Претпостављате да се догађа нешто страшно, настојите да се заштитите, склоните негде, али не и да реагујете. Агресивност је дозвољена зато што постојеће институције система нису биле у стању да је зауставе. Остаје вам једино да се као примитиван човек забијете у неку пелину.

Да ли је у Србији дошло до појаве „поствијетнамског синдрома“?

— Како да не, чак иако би се прихватила теза да Србија није била у рату. Чињеница је да поред директних имамо и индиректне жртве рата. Сви смо ми индиректне жртве рата. Без обзира што нико, на пример, из ваше породице није ишао на ратиште или се неким чудом нисте срели са људима који долазе са кризних подручја. Чињеница је да се овде појавио поствијетнамски синдром, зато што је, прво, дошло до прилива тих несрећних људи. Други разлог су медији, трећи разлог је општа криза и деградација вредносног система. Тренутно не постоје подаци о томе колико је људи оштећено директним или индиректним суделовањем у рату.

Али једнога дана када се буде направио биланс, добићемо на жалост читаве градове у којима живе ветерани. Ти наши ветерани су младићи од тридесетак година који су страдали у овом рату. На психијатрији сам стицајем околности сретала људе који су били такозвани доброволци, који су се са ратишта вратили потпуно измењени. То више нису реактивна стања, већ стања која се ничим и ни на који начин неће моћи да поправе. Када младића од 20 година доведете у ситуацију да друга који је изгорео у тенку носи, па када се јави доктору зато што је због свега што је преживео депресиван, па се још рутинском медицинском контролом установи да је стерилан, како после свега да му кажете да је безбедан, да живот има смисла, да га више нико никад неће натерати да ради страшне ствари. Јер, највећи проблем тих присилних доброволца је страх да ће их неко опет покупити. Друго, деградација вредносног система иде паралелно после, условно речено, ратног синдрома. Пре комунизма овде је постојао патријархални вредносни систем, каква-такав, али је функционисао. Онда је замењен комунистичким системом вредности, али је и то био некакав систем вредности. Сада не постоји ништа.

У време америчко-вијетнамског рата главна парола је била „Америка се брани у Вијетнаму“. Ми смо имали сличан пропагандни слоган „Србија се брани у Книну“. Након тога Зоран Лилић даје ону своју „чувену“ изјаву „да грађани Југославије неће бити таоци ни једног политичара“, а убрзо после тога постављени су међународни посматрачи на граници између СРЈ и РС. Како тај нагли заокрет у политици утиче на психу људи?

То је опет још једна ко зна која по реду издаја. Није ни чудо што су људи сумњичави, да не кажем параноидни. Јер, то више није опрез или обична сумњичавост, већ права параноидност. Како можете неговати поверење у било коју државну институцију, односно председника уопште, уколико су вас они више пута издали. Како, рецимо, сада да објаснимо тим младим људима који су изгубили делове свог тела, своју личност и целу будућност, да су били само глумци у некаквом сценарију и да се сценарио у међувремену променио. То је страшно. Тај народ преко Дрине једноставно је увучен у рат, дата му је огромна подршка, да би сада сви прали руке од њега у стилу „то са нама нема никакве везе“. То стање је веома опасно, јер подстиче неку врсту нездравог и конфликтног односа који може да доведе до српско-српског сукоба. Сада је веома важно питање шта ће се догодити или шта би могло да се догоди уколико се не пронађе неко решење. Потребна је само шибица да то буре барута експлодира. Зато мислим да је теза о заштити српских националних интереса, једна од највећих манипулација власти. Јер, власт није заштитила ни Србе преко Дрине, ни Србе у Србији, већ напротив њихов број је драстично смањила. Једни су погинули у рату, други су побегли из земље.

ШТА О „ПИСМУ СРПСКОЈ ЈАВНОСТИ“ МИСЛЕ КОСОВСКИ СРБИ, А ШТА АЛБАНЦИ

ОТВАРАЊЕ ТЕСТАМЕНТА

Заиста, шта је то чиме је одређено актуелно стање на Космету у овом месецу у којем је нову петицију Срба под фирмом „Писмо српској јавности“ већ потписало 38.000 људи, како кажу њени креатори, и у којем је пропао „округли сто“ у организацији антисрпске „Борбе“, како кажу Срби, и просрпске „Борбе“, како кажу Албанци?

Поменута петиција, како је већ писала „Српска реч“, изражава незадовољство Срба политиком српског режима оличеног у Милошевићу, тражи промене и одговор на питање „шта ће бити са нама“? Округли сто је, пак, пропао, јер нико од Албанаца није хтео да прихвати разговоре у условима у којима је, по њима, српску страну требало да представљају представници власти и странака, а албанску само „неовлашћени“ појединци.

Најмањи заједнички чинилац ове две одвојене појаве могао би се дефинисати као обострано незадовољство и Срба и Албанаца политиком Слободана Милошевића. Срби су, конкретније, незадовољни јер им тај режим не улива наду на дужи рок. Албанци су, међутим, незадовољни јер им исти режим, у овом

За Власија је петиција нови српски мит, нова злоупотреба косовских Срба за, у суштини, недостижне циљеве. За Трајковића косовски мит још није истрошен, али га плаши однос према Републици Српској. У једном се ипак слажу: Срби на Косову више не представљају политички фактор.

Пише: Милош ЂОРЂЕВИЋ

тренутку, не даје оно што они хоће. Не да сада и врши репересију над „окупираним народом“, кажу они, али даће сутра, јер све ради против њега.

Но, кренимо редом. Зашто је пропао још један покушај успостављања дијалога Срба и Албанаца у режији „Борбе“, на тему „Косово и Метохија сутра“ а, практично, уз присуство „страних посматрача“ или страна заинтересованих за решавање „косовског питања“, како је замислио организатор, односно представника америчке, руске, италијанске и немачке амбасаде?

ВЛАСИ: ПЕТИЦИЈА КАО НОВИ МИТ

Албанци су једногласно и једнодушно одбили разговоре, јер сматрају да их организује „просрпска“ „Борба“, позивајући их као појединце да расправљају о „такзваном косовском питању“ и о „Косову и Метохији сутра“, што је, према њима, појмовно одређење проблема које нагиње српским интересима и прејудуцира ствари.

Већ прве реакције листа „Бујку“ практично органа Демократског савеза Косова, а потом и Информативног центра Косова, односно агенције ове партије и „Републике Косово“, показали су да од разговора неће бити ништа.

Трајковић: „Ђосић не заговора поделу Косова и Метохије“

Власи: „Ђосић преко косовског мита покушава да се освети Милошевићу“

Булатовић: „Србија нас је заборавила“

Те прве ставове пласиране у јавности, са мање или више одступања, прихватили су сви познати међу Албанцима (Шкељеан Малићи, Азем Власи, Марк Краснићи, Фехми Агани, Махмут Бакали) и већ тада је било јасно да од новог контакта неће бити ништа.

Иако аналитичари овдашњих прилика тврде да Албанци не смеју одбити разговор из неуверљивих разлога, јер би им тим пред светском јавношћу била „зачепљена уста“, извесно је да интонација коментара „Бујкуа“, посебно Информативног центра Косова, казује да ни они у овом часу нису спремни на дијалог. Аргументација и заповеднички тон према Азему Власију, који према њима, није на време отказао учешће, то недвосмислено показују.

А како сам Власи види проблем интонације и заповедничког тона „очекиваног понашања“ и нову петицију као српски одговор на стање на Космету?

У свом реаговању он потврђује разлоге зашто је „на време одбио“ учешће у разговорима, али и сугерише мисао да ни од кога, па ни од Информативног центра Косова, неће тражити дозволу за разговоре и своје ставове.

Када је реч о петицији, полазећи од тезе да је то повратак митинга у погрешно време, да „већина косовских Срба никада није схватила да своју срећу не може градити на несрећи Албанаца“ и да су инструментализовани „за недостижне циљеве а да они који их употребљавају не држе нарочито до њих“, Власи каже да се „најављивањем активирања поновног покрета отпора Срба на Косову, заправо, наставља манипулирање њима“. Идеја о покретању косовских Срба, према Власију, као средства притиска на власт и стварања политичког линча, насилног укидања установа аутономије и рушење ондашње Југославије, како би се српско питање другачије решило, осмишљено је у Београду. Косово је тада послужило као повод, косовски Срби као средство, а циљ је био рушење оне Југославије да би се успоставила другачија, по мери замишљених српских интереса.

Нову петицију он види као нову употребу мита о српском Косову за актуелне политичке циљеве којом се креће у „одлучујући јуриш“. Косовски Срби су произвели политички притисак, вођен из Београда, и преко митинга довели до новог ванредног стања на Косову и укидања аутономије.

Власи даље каже да је то био крај Југославије али не и (зло)употребе косовских Срба који су били инструментализовани за шире у суштини недостижне циљеве и да они који су их инструментализовали и не држе нарочито до њих“. Неки од њих су под плаштом „патриотизма“, изигравајући чуваре српских националних интереса на Косову, покрали све што се могло покрести“, тврди Власи, и додаје да су некадашњи и нови првоборци српског покрета от-

пора и данас ти „који могу власт у Србији уцењивати косовским питањем и косовским митом“. Очигледно, они не схватају да су се прилике и време битно променили. Јер, иза првог „покрета отпора“ стајале су све релевантне снаге у Србији: званична политика, власт, медији, полиција, војска, Српска православна црква. Ново најављивање активирања „покрета отпора“ само је бледа фарса првог, иако нема сумње да иза свега и сада стоји Добрица Ћосић и православна црква. Сада се кидише на Милошевића, на његову власт како би га опоменули, ученили и избацили из седла.

ПРЕОКРЕТ И НОВА УЈДУРМА

Објашњавајући разлоге „јуриша“ на Милошевића, Власи каже да је то због Караџића и да је Милошевић увидео да се „зацртани српски циљеви не могу остварити. Ни на Косову није испало све онако како је замишљено јер Албанци показују виталност у свом отпору српској политици“, а свет полако и жестоко притиска Србију.

Други разлог Власи види у освети Добрице Ћосића јер га је Милошевић „на понижавајући начин отерао са функције првог председника СРЈ. Он покушава да окупи сву опозицију (осим Вука Драшковића) и да подсети Милошевића како га је управо он преко „косовског мита“ и са косовским Србима произвео у вођу, па да га на исти начин може и срушити.

Трећи разлог је, према Власију, у страху Срба од дипломатског и политичког решења на Косову. Несрећа је косовских Срба, закључује он, што поново пристају да буду изманипулисани. „Раније су пристали да их инструментализује политика која је припремала и започела рат. Сада су крви ови који би наставили рат у Босни и проширили га на Косово. Јер, један од кључних захтева петиције јесте радикална промена етничке структуре целог Косова“.

Заступајући даље тезе да подела Косова, потврђује то и случај Босне и Херцеговине, значи ужасан рат, да неки око Ћосића заговарају и ту опцију — да Срби, са Косова желе да „целу Србију жртвују зарад косовског мита“ и да Срби из Србије неће доћи да живе на Косову јер су „свесни реалности — Власи каже:

„Ако писци нове петиције, поред свега што је српска власт учинила Албанцима, поред напетости које је тиме створила и кризе која траје, тврде да ништа није учинила, поставља се питање шта они мисле да треба још да учини? Очигледно да је то позив властима на масовни физички геноцид над Албанцима. Е, то би било превише“.

Власи, на крају, види петицију као нову ујдурму, коју ће Милошевић санирати арбитрирајући и заостравајући политику према Албанцима, како би Србе убедио да је још онај стари и како би „шутнуо лидерчиће“ који играју кад „време за то није“.

Албанци петицију „тешко могу посматрати само као међусрпску представу“, јер покрет отпора, закључује Власи, кризу може „само расламсати“.

ТРАЈКОВИЋ: КОСОВСКИ СРБИ НИСУ ПОЛИТИЧКИ ФАКТОР

Сву тежину неспоразума, сукоба и немогућности дијалога између Срба и Албанаца показује већ мишљење једног од пет првих потписника нове петиције, Момчила Трајковића, човека који је својим политичким радом учврстивао и Савез комуниста и Социјалистичку партију Србије, доспевши до високих функција, који је, та-

кође, био позван за разговоре у организацији „Борбе“.

Објашњавајући зашто се буди Српски покрет отпора на Косову и Метохији, он полази од тезе да косовски мит још није истрошен и да су кретања на Косову „веома неповољна по српски народ“. „Последњих месеци повлаче се потези који треба да заокруже и коначно најаве могућно решење српског питања. Већ први симптоми донели су велике проблеме и забринутост да се не може остварити све оно што се желело, нити оно што је обећано. Али, очигледно да се овако недореченом и недоследном политиком тешко може сачувати и оно што је сигурно наше. То потврђују данашњи односи према Републици Српској и Републици Српској Крајини“, каже Трајковић, сагледавајући проблем у ширем контексту. „Од Космета у многоме ће зависити да ли ће се српско питање затворити југословенском или српском опцијом, да ли ће победити националне и демократске снаге или ће победити идеологија такозваног братства и јединства“.

Петицију, опет се позивајући на трагично искуство прекодринских Срба, Трајковић види и као глас против политике процента и шаблона, „јер национална борба коју води српски народ није борба за проценат територија већ борба за одбрану суштине српског националног бића, борба за одбрану његових етничких и историјских простора. Писмо показује да на Косову и Метохији постоје Срби на које треба рачунати а који испољавају своју националну и политичку снагу и спремност да се не мире са негативним политичким кретањима по српски народ и српску државу на овим српским просторима. Српски народ још једном показује да је косовски мит неуништив“.

У сагледавању резултата нове петиције и њених додирних тачака са претходном, Трајковић полази од тога да је ова петиција окупила све „на националној платформи у одбрани своје судбине“, као што је осамдесетих година Србе окупљала заједничка несрећа. Писмо је даље показало ко стоји иза поделе народа“.

По Трајковићу, Ћосић не заговара поделу Косова и Метохије, јер и кад би хтео „он то не би могао“ и нема везе са петицијом. Иза ње не стоје ни они који би да деле Космет, јер би то значило рат, и ту се Трајковић и Власи, некада, такође, управљач људским судбинама, слажу. За Трајковића подела је илузија, јер нико нема право „да тргује српским територијама“.

Осврћући се на право косовских Срба да одлучују о својој судбини, Трајковић истиче да су то најбоље поставили косовопољски социјалисти, изразивши сумњу у рад своје власти и своје партије“.

Они потврђују да је кредибилитет те власти на Косову прилично пољуљан. А и како не би кад Србија већ четири године заобилази проблем Косова и Метохије. Косовопољски социјалисти су оценили да посланици СПС-а заборавају кога представљају, њих не интересује судбина Срба са Космета. Зато ће власт морати да разговара са Србима са Космета и да их убеди да прихвате терет заједничког живота са Албанцима и под којим условима. Ми знамо да су Албанци реална чињеница и да је заједнички живот неминован. Али под одређеним условима и не под идеолошким оковима који нам се поново нуде“.

Практично као да полемисе са Власијевим тезама, Трајковић под прихватљивим условима заједничког живота види нужност да Србија буде држава српског народа, да заштити Србе од мајоризације и егзодуса, промени насилну етничку структуру у покрајини и осигура еко-

ПРВА ЖРТВА

Судећи по извесним знацима и радњама које су се већ догодиле, прва жртва петиције биће вероватно Војислав Живковић, председник косметских социјалиста. Његова смена је готово договорена. Према поузданим изворима, на његово место долази др Милош Симоновић, доскорошњи начелник Косовског округа. Тиме би Симоновић био рехабилитован, а шта остаје осталима — видеће се.

МОРНИЗАЦИЈА

Нови „Михаљ Кертес“ за Косово, Братислава Буба Морина, учестало долази у Покрајину и обећава, као монарх њен претходник, станове за 100.000 избеглица. Да ли су то исти они станови о којима су српска влада и држава причале и пре пет година? Било је тужно гледати како се уз њу у Приштини тискају представници српске власти и политике (на челу са отписаним Живковићем), заборављајући да је пре само 15 дана она у Косову Пољу положила камен темељац за једно од 300 будућих насеља и то на њивама староседелца!

Њиве су људима „национализоване“ без њиховог знања!

номски положај српског народа. Осим безбедности она до сада није начинила никакву промену.

Мајоризацијом се спроводио егзодус српског народа. Као што се види, нити у Уставу, нити у законима није осигуран инструмент којим би се заштитио српски народ од поновног егзодуса. Ако се то не осигура, Срби ће бити у горој позицији него што су били. **Демократски принцип већине у косовским условима даје Албанцима све а Србима ништа и одузима им и оно мало што имају.** Осим у три општине, сва власт припала би Албанцима. У републичком парламенту неће бити српски посланици са Космета већ албански. Тек кад Албанци изађу на изборе Срби ће схватити докле је стигло решавање њиховог проблема. То је натерало Србе са Косова да поново потписују писмо и обраћају се српској јавности и надлежним органима.

Дакле, и Трајковић иако има аргументе оправдања за Писмо, индиректно, као и Власи, признаје да српска власт не рачуна на Србе са Косова као политички фактор, мислећи при том да „догађање народа“ не зависи од Срба са Косова, већ од „оних снага које одлучују о судбини српског питања у целини“. Циљ петиције није догађање народа већ то да се оно отвори у скупштинама и „донесу одлуке за брже спречавање даљег губљења ових просотра“.

У време које се на Космету дефинише као време између дијалога и сукоба, свакако, индикативни су и ставови првог потписника нове петиције, **Косте Булатовића**, „обичног смртника“, како каже сам о себи, човека који признаје да је косовске Србе „Милошевић преварио“ и да и себе сматра кривцем за све што се данас дешава у Србији и са српским народом.

Директан повод петицији, по Булатовићу, јесте „све тежа ситуација која угрожава даљи опстанак српског народа на Космету и начин на који српски режим решава српско национално питање у РС и РСК. Петицију је мотивисао страх. Она је протест против званичне политике коју Србија води, а Милошевић је представља. Њему су партијски интереси важнији од националних. Хоће да реши српско национално пита-

ње а да победи комунизам. Из идеолошких разлога напустио је националну борбу за српске просторе с оне стране Дрине. Милошевић није борац за српске националне интересе. Срби му овде све мање верују. Последица његовог односа је и катастрофално стање на Косову и Метохији“, каже Булатовић.

Занимљив је и Булатовићев однос, као српског националисте, према Албанцима:

„Ја њима ништа не замерам. То је данас најпаметнији народ у Европи и зна да се прилагоди свакој политици. Како данас српско руководство води политику, Албанцима није тешко да се обогате, множе и заузимају простор. Они преко ноћи одбацише комунизам који им је дао све, а Срби пристају да их и даље замајавају комунизмом као најбољом идејом која решава све њихове проблеме. Док су Шиптари, бавећи се бизнисом, већ ушли у Европу, Срби остају чувари споменика комунистичке идеологије.“

У том смислу, опрезни и политички тактични као и увек, Албанци, за сада не улазе у нове српске расколе изазване петицијом. А они то заиста јесу. Јер, готово жешће неголи и сам **Ибрахим Ругова**, политички прва личност међу Албанцима, жешће неголи, као што видимо и сам **Азем Власи** са својим изграђеним политичким искуством петицију је напао председник СПС-а Косова и Метохије **Војислав Живковић**.

Он каже да је то **подвала народу** и да разлози за њу не постоје.

„Створена је клима за масовнији повратак и досељавање на Космет. Привреда је у развоју. Граде се насеља за избеглице и повратнике у Дечану, Вучитрну и Звечану. Неизградња станова је, према Живковићу, најмања цена која је могла да се плати. На Космету функционише правна држава. Предузећа су у 95 одсто случајева повезана са сродним предузећима у Србији, која су власници капитала. „Трепча“ ће ускоро, тврди он, почети да функционише.“

А истина је да су рудници „Кишница“ и „Ново Брдо“ поплавлени, да у Стари Трг улази седам рудара. Дакле, по Живковићу, овде као да нема проблема.

Петицију оцењује као реакцију на изборима

поражених снага које покушавају да девалвирају постигнуте резултате. Захтеви петиције су маска а „стварни циљеви су изазивање подела у српском и црногорском народу на Космету, што би, у суштини, требало да ослаби отпор сепаратистичким снагама у Покрајини. Те снаге постоје и чекају погодан тренутак за акцију. Свесно или несвесно иницијатори петиције ставили су се у службу неких иностраних кругова који се никада нису одрекли идеје о „Косову републици“. Своју стратегију они (иностранци кругови) заснивају на придобијању неких Срба и Црногораца за изазивање раскола на Космету.“

Иницијатори петиције, тврди Живковић, исто као и шиптарски сепаратисти, намеравају да формирају неке парадржавне органе на Космету. У свему томе има доста аутономаштва и жалости за неким временима која су заувек прошла. Као подвала српском народу, она одсликава праве намере иницијатора.“

ОПЕТ „ДОГАЂАЊЕ НАРОДА“?

Тако говори први човек косметских социјалиста два месеца после познатих закључака социјалиста Косова Поља са састанка на којем је и сам, заједно са врхом своје партије, присуствовао. На том састанку косовопољски социјалисти су дали бланко подршку Милошевићевој политици блокаде Дрине, али потом указали, у осам тачака, да „постоји велико незадовољство Срба што се не иде на санирање последица вишегодишњег деловања великоалбанског национализма и сепаратизма“, што се иселавање наставља а повратника нема, што је „на делу експанзија крупног албанског капитала и оно што није завршила сепаратистичка политика, завршава се разним спекулацијама, корупцијом од стране државних чиновника“, што „ГО СПС-а и влада немају активан однос у решавању проблема Срба на Косову и Метохији тако да се од наших чланова може чути да нас је Србија заборавила и да смо препуштени сами себи“, што су посланици СПС-а „крајње неактивни и њихова активност се своди на дизање руку (...) захтеваћемо њихов опозив“ што се „у неким главним правцима не остварује политика СПС-а (...) ово се нарочито односи на кадровску политику“.

Одмах после појављивања петиције, социјалисти Косова Поља су, као и њихов председник „порекли оно што су рекли“, па сад остаје да се нагађа шта је истина. Неутрални посматрачи ће, међутим, рећи да је истина у закључцима и петицији а не у „накнадној памети“ интервјуа Војислава Живковића и мноштва саопштења социјалиста, које и једнио преносе државни медији.

Број потписника петиције и раскол међу самим социјалистима говори о томе да се у време док се трага за моделом дијалога између Срба и Албанаца међу првима догађа сукоб који није идеолошке природе, како га оцењује Живковић, већ егзистенцијалног карактера. То потврђује и последње саопштење социјалиста Косова Поља.

Наиме, тек када је петицију, коју је „покрећу српски покрет отпора“ са Космета, потписало, према тврдњи иницијатора, више од 38 хиљада овдашњих Срба, и када је иза ње стало више политичких партија и њених лидера, као и многи виђени српски интелектуалци широм Србије, руководство владајућег СПС Космета „досетило се“ да се „нешто догађа“ у јужној српској покрајини.

СЕПТИЧКЕ КАРТЕ

ВЕЛИКО
СРПСКО Г.... 33%

HISTORIJSKO
HRVATSKO G.... 18%

BOŠNJAČKO
MUSLIMANSKO G.... 39%

MJEŠOVITO G.... 2%

ENKLAVA G.... 7%

OSTALA G.... 1%

У БОЈИ I У ПРОЦЕНТИМА НА УВИД КОНТАКТ ГРУПАМА
ОБЕЛЕЖЕНЕ ТЕРИТОРИЈЕ НА ТЛУ БИВШЕ

ИСТРАЖИВАЊЕ „СРПСКЕ РЕЧИ“

СИТУАЦИЈА ЈЕ ВРЛО ЕВЕНТУАЛНА

У поплави доказа колико, којих, каквих, где и зашто има „Српска реч“ није нашла ни тврде ни веродостојне. Зато се определила за истрагу у сопственом аранжману. Показало се да септичке карте контакт-групе заиста не одговарају стању на терену и да их, ради мира у јами, треба кориговати. Тако, на пример, тврди се да је велико српско г.... велико 49 посто, док је његова права величина само 33 посто. Исто тако тврди се да историјско хрватско г.... и бошњачко муслиманско г.... заједно ипсу већи од 51 посто, а чињеница је да јесу. И то знатно. У том смислу, има места за захтев контакт-групи да г... сложи у складу са међународним стандардима, јер ускоро

МОЛИМ, ДАКЛЕ МОЛИМ

„Молим, молим...“

Радоман Божовић

Пише: Јелена ЛЕНГОЛД

Тачка дневног реда је Радоман и ја сам тога потпуно свесна. Али, морам да направим дигресију и да вас подсетим да је некада постојала једна књига која се звала „Тајни живот биљака“. Молим, молим, вратићу се на тему, у ствари ово што причам и јесте о теми, само мало изокола. Елем, у тој књизи дошло се до врло спектакуларних података о томе како и биљке имају неки свој емотивни живот и како доживе чисти стрес ако им, рецимо, приђете с маказама. Дакле, куд би свет доспео да није таквих открића? Молим, молим, одмах се враћам на тему, то јесте на Радомана. О њему и причам. Он вам је баш као те биљке: осећа свашта, мисли свашта, али нико да се удуби у његов случај, па да га боље разуме. И зато сам схватила да се у овом броју „Трагедије генија“ морамо бавити „Тајним речником Радомана Божовића“, то јест разјашњавањем следеће ствари: шта све Радоман мисли кад каже „молим, молим“. Јер, то је ваљда јасно, није свако „молим, молим“ исто. Има „молим, молим“, и насупротив томе постоји „молим, молим“. Разлика је очигледна већ на први поглед, али није на одмет да изнесемо и неколико детаља. А све у циљу бољег разумевања међу људима.

Постоји одлучно „молим, молим“ које Радоман каже два пута и које обично значи: (ако Радоман није дигао ни једну руку) — „утата Њоркиран ти Шешел“, (ако одлучно дигне десну руку) — „ако наставиш Њоркираћемо и тебе“, (ако дигне леву руку) — „Јел“ овог неко нешто разуме“. Доста честа варијанта тајног језика Радомана Божовића је и када четири пута за редом каже „молим, молим, молим, молим“. Изговорено у ц-дуру ово обично значи „умакни багро“, док у д-молу обично значи „тата ће да ми скалпира коцкасту фризуру ако не обуставим ово догађање“. У теорији је познато и једно кратко, одлучно „молим“, при којем Радоман високо подигне браду и ухвати се за кравацу. Ово се може тумачити као „ћут' тамо“, али и као скраћена верзија сентенце „марш у клупу Ђаче-полетарче“. Пракса показује да је најопасније када Радоман суцесивно, то јест неколико пута за редом по пет пута понови „молим, молим, молим, молим, молим“, иза чега обично следи искључивање микрофона, те сажалјиво посматрање нагло онемелог посланика који млати рукама и фасциклама, али се ништа не чује.

Све у свему, Радоман је сила љута. Вреди се удубити у његов случај, како са научног, тако и са становишта спорта и разоноде, те одустати од дневног реда само до оног момента док „молим, молим...“ не каже по пет пута, то јест три пута по пет пута. У том смислу бих предложила да уз ласерски бројач гласова уведемо и исто тако савршену машину која би одбројавала колико је пута Радоман рекао „молим, молим“ тако да говорници могу знати на чему су и на чему ће да буду ако претерају.

Мада, колико могу да приметим, сви воле да претерају са Радоманом. Сви воле с њим да иду до краја. Па и даље. Опире се он, није да се не опире, али они навалили. До краја или ништа. Нешто их у њему мами да са њим терају

док не загусти. Такав је то човек. И такви су то људи. Он не пушта, они наваљују. Што они више наваљују, то он више не пушта. И види се, лепо и њима што наваљују, али лепо и њему што не пушта. Смешкају се, све онако љути. Излете тамо, као, Боже ме прости, неки налаћени тореадори, као, баш ће они да пробурале страшну звер. Ал, врага! Молим, молим, молим, — и тореадор смота ону црвену крпичу-мамилу и врати се у клупу. И ко каже да није тачна она узречица о лепој речи и гвозденим вратима. Радоман је пун лепих речи. Додуше, ради се о једној јединој речи, али у више хиљада примерака. Можда чак, ко ће знати, има Радоман и неограничену залиху тих својих „молим“. А гвоздених врата, баш као у бајци о Баш-челику, никад нема безброј. Увек дође моменат кад се отворе последња гвоздена врата. А онда, вала, неће помоћи ни лепа реч Радоманова. Колико ли је само још тих врата, да ми је знати?

Не бих била оно што јесам — пасионирани скупљач профаних трачева — а да не поменем врхунски медијски догађај, случај кратке, али зато килаве туче испред хотела „Хајат“, који је овим догађајем добио најбољу рекламу у славној историји нашег туризма, хотелијерства и угоститељства. Још једном је, дакле, јавност била у оној пикантној ситуацији да се определи за једну од две стране у актуелном боксмечу: Пајкић против Кустирице. Ето нама занимаци-

је, док грицкамо семенке у паузи између два заседања Скупштине, док нам са ТВ екрана емитују „Крчка Орашчића“ са Карајаном у позадини. Дискусија је, тим поводом, била бурна и крај нашег екрана, јер се пауза, по обичају отегла. Негде код првог чина „Лабудовог језера“ неко рече: „Какви су ми то интелектуалци кад се туку?“ Бацајући погледе искоса на скрхана крила белог умирућег лабуда покушах да објасним скупу да су у питању две категорије, спортски посматрано, па тако борба није била фер. Али онда неко додаде да је лакша категорија имала Исидору Бјелицу за секунданта, а ту је била и нека опасна торбица. И таман је почео други чин из „Риголета“ кад смо првог госта изабацили из куће са озбиљним телесним повредама, покушавајући да му докажемо да је заиста могуће удавити човека каштем од женске ташне, само ако је намера озбиљна. Било је и неких који су тврдили како је Кустирица том приликом одлетео на циновски кактус који краси предворје хотела, што читавом догађају даје потпуно нов тон. И таман смо се лепо поделили по паровима, одлучивши ко ће да буде Пајкић са женом, а ко Кустирица са женом, таман смо заузели ниски старт у намери да реконструирамо злочин и проценимо шта се стварно догодило, кад прекинуше Отелу у сред највећег љубоморног беса и звонце објави да почиње поподневно заседање. Тако је понеко од гостију извукао живу главу, а ми заборависмо на филмске ствараоце и бацисмо се подједнаком страшћу на старог доброг Радомана.

На крају бих искористила прилику да свим читаоцима честитам 29. новембар, који ће се и ове године уредно славити са неколико наредних дана, јер презаузета наша администрација није постигла да донесе закон којим би овај празник званично укинула. Буктиње са грба, дакле, и даље горе истим пламом, а то што се понека у међувремену загасила или преселила на неко друго место, то нама уопште не смета. Ми се држимо традиционалних вредности, по природи смо сентиментални и опште је познато како прва љубав заборавља нама. Понешто се додуше променило, нећемо баш на Јахорину на скијање, нећемо богме ни на Плитвице, а ретко где ће прасенце да поклати своју сироту душу слављеницима. Али навика остаје, а навика је друга човекова природа. Управо за 29. новембар биће отворена нова ски-стаза негде на Авали, што се тиче прасенца то смо и онако изабацили из здравствених разлога, све је дакле у најбољем реду, остаје нам да мирно уживамо у својим данима благодана и да се радујемо животу.

Шта је то српски трио?
Српски симфонијски оркестар који се враћа из Америке.

Жали се ученик учитељици:
— Учителице, Марко ме је гађао столицом!
— Па гађај и ти њега!
— Не могу, моја је ретка.

„ТРЕБА ДА СЕ ЧИСТИ“

Пише: Донка МИХАНЛОВИЋ

НТВ Студио б и даље је доследан у преношењу вести са оне стране Дрине. Због жестоких муслиманских офанзива, Радован Караџић обукао је маскирну униформу и најавио увођење ратног стања. Пре тога, за сваки случај, увео је у својој држави преки војни суд за свој народ. Губитак Купреса није га уздрмао, чак се учинило да је то Радованов скромни дар непријатељу јер: „То није била њихова победа, него наша слабост“, изјавио је овај песник и ратник. Американци, велики Милошевићеви пријатељи, једнострано су укинули ембарго на увоз оружја Алијиним следбеницима. И док се ни не наслућује крај трагедијама у Босни, пажљиви гледаоци Студија Б у једном од прилога „Утисак недеље“ могли су видети српско руководство на Палама, како уз кафицу озбиљно разговара. Разговарали су о деци и школи и неко рече: „Деца ће имати највише проблема да уче о њима двојици!“ А њих двојица, Караџић и Младић, слатко су се насмејали...

Слатко се смејао и Смиљко Шагољ, који је у име ХТВ ослободио Купрес. По њему, хрватски борци врло тактично ратују, јер: „Јуче су разбили непријатеља, а ујутру су напредовали“. За тај „историјски тренутак“ ослобођења Купреса, рече Шагољ, живеће су бројне хрватске генерације...

Да сви они који се дотакну политике и власти сањају „о себи у историји“ показао је и повампириени Шаиновић на заседању Савезне скупштине о поверењу влади: „Оно што ми чинимо је ЈЕДИНА историјска истина...“

А сурова животна истина је да онај од горе „кажњава“ и даље само ситне грешнике. Умро је Милан Младеновић, творац и певач велике „Екатерине Велике“. Певао је, „мир, брате мир...“ Миланови пријатељи и сви они који су разумели и знали шта им певач и зашто пева, опростили су се од њега. Ти пријатељи су били његов ГРАД и његова ЗЕМЉА и његов ЖИВОТ. И зато ме је ражестило опроштајни говор на Новом гробљу потпредседника градске владе Миленка Кашанина. Шта је градска влада, у окриљу СПС-а имала са Миланом и правим рокерима? Да ли је икада, рецимо, изјавила — нећемо мобилизацију наше деце... Неки Миланови пријатељи нису били у мимоходу, јер су управо због те мобилизације већ три године негде далеко. Али, на жалост, Кашанин на испраћају Милана Младеновића идеално се уклапа у слику борбе градске владе против турбо-фолк кича. И док се они боре, Милан и даље пева: „Рођен сам у гету, тако нешто задаје страх, рођен сам у гету, тачно у час да видим...“

Небојша Пајкић и Исидора Бјелица вечерали су у „Хајату“. Емир Кустурица је корисник једног од апартмана у „Хајату“. Блиски сусрет се одиграо пред гардеробом и Емир је Небојши положио нос. Небојша се мало изјадао у микрофон НТВ Студија Б, а онда се у „Утиску недеље“ појавила Исидора и појаснила да је Емир њеном супругу ломио нос док је она облачила бунду. И док је за Небојшу рекла да је „елегантни ројалиста“, Кустурицу је поачстила као „интернационално познатог Муслимана, најгорег новог примитивца, сакривеног под сукњу СПС-а, са могућношћу да као мезимац власти вечито остане цурица. Микица Марковић (СПО), учесник исте емисије, рече да је и он те вечери био у „Хајату“ и тако испале да је у животу културних и јавних радника све некултурно, сем излазака у „Хајат“.

На Косову се гласно буне они, који су не тако давно своје поверење поклонили Милошевићу, а њему пак треба мало времена да осмисли нову тактику уфуткивања старих пријатеља. Док се тактика не смисли, ТВ експерт за „косовска питања“ Милош Марковић послат је у Санџак, не би ли што боље дочарао поделу у тамошњем СДА. Као специјалитет Марковићеве емисије емитован је телефонски разговор из априла 1992. године, Алије Изетбеговића и Сулејмана Угљанина, који је тајно снимила ДБ тада мирне БиХ. Одлично се чуло: „Ало, како здравље“ и „Је л' имаш мој број телефона“, све остало је било ужасно зујање и тешко пре-

познавање Угљанинове бриге: „Шта да чинимо, војска брани оне што чине злочине и покољ...“ Ако је и овај снимак, као они тајни телефонски видео материјали, који су нам бивали с времена на време презентовани, истинит, шта са онима који су све то знали, а НИШТА нису учинили? Марковић се није позабавио тим проблемом, већ је, богат искуством пса трагача у проналажењу „исправних“ Албанаца, и у Санџаку пронашао „истинољубивог, мудрог сељака, Муслимана“. Дотични Муслиман испричао је како СДА заводи народ, а онда је на Милошевићево питање: „Шта мислите о Милошевићу и како доживљавате политику СПС-а“, истинољубиво и мудро одговорио „Ја сам то видео још пре 4 године“ и ту сам се ОПРЕДЕЛИО... „Милош Марковић, као новинар — аналитичар, могао би направити емисију о српској деци, војницима који су још од рата са Словенијом у заробљеништву НЕГДЕ, а њихови родитељи не знају где је то негде, ни да ли су им деца жива, ни било ко из српске власти жели да им помогне. Милош би сигурно успео, он проналази оне које нико други не може...“

Марковићев старији колега, Симо Гајин направио је „Круг“, али не животни, већ једну обичну емисију необичних прилога. Сазнали смо да су наши привредници љубоморни. Како је Матковић, директор Железаре Смедерево, која се бави узгојем печурака, постао менаџер године, Драган Томић директор фабрике намештаја „Симпо“ усмерио је производњу своје фабрике на узгој оваца. И печурке и овце добили су кредите од државе...

У ТВ програму „Политике“ Симин „Круг“ најављен је као емисија у којој ће бити приказана анкета српског новинара са загребачким шетачима на Јелићевом тргу. Жељно сам чекала да видим тај Трг и суграђане мојих старих пријатеља и да носталгично оживим нека лепа сећања. Анкета је била светска! Српски новинар у лицу Зорана Јевђевића анкетирао је САМО једног загребачког пензионера. Да сам у овом случају ја испала већа будала од Зорана не могу ме утешити ни стари-текстови Пере Луковића из „Ђораве кутије“, а по питању лика и дела новинара Јевђевића...

Најубедљивији прилог „Круга“ био је онај о проблемима здравства на Косову, Драгана Дамјановића. Како српски лекари неће тамо да службују, јавили су се бугарски доктори, заинтересовани за рад по косовским болницама. Дамјановићу је то било сасвим довољно да закључи: „Неће ли тако Космет, донедавно најзаосталија средина Југославије, постати ПРАВИ ЕВРОПСКИ ЗДРАВСТВЕНИ ЦЕНТАР!“

Хоће, све ће постати европско, и Косово и печурке и овце, само ће Слоба остати Американац, прво да се оствари оно што је још давно Милан Младеновић отпевао „ТРЕБА ДА СЕ ЧИСТИ...“

ШТА СЕ ДОГАЂА У ГУСТОЈ МАГЛИ СРПСКОГ МОРА

ЈАСТРЕБ У КОСТИМУ БЕЛОГ ГОЛУБА

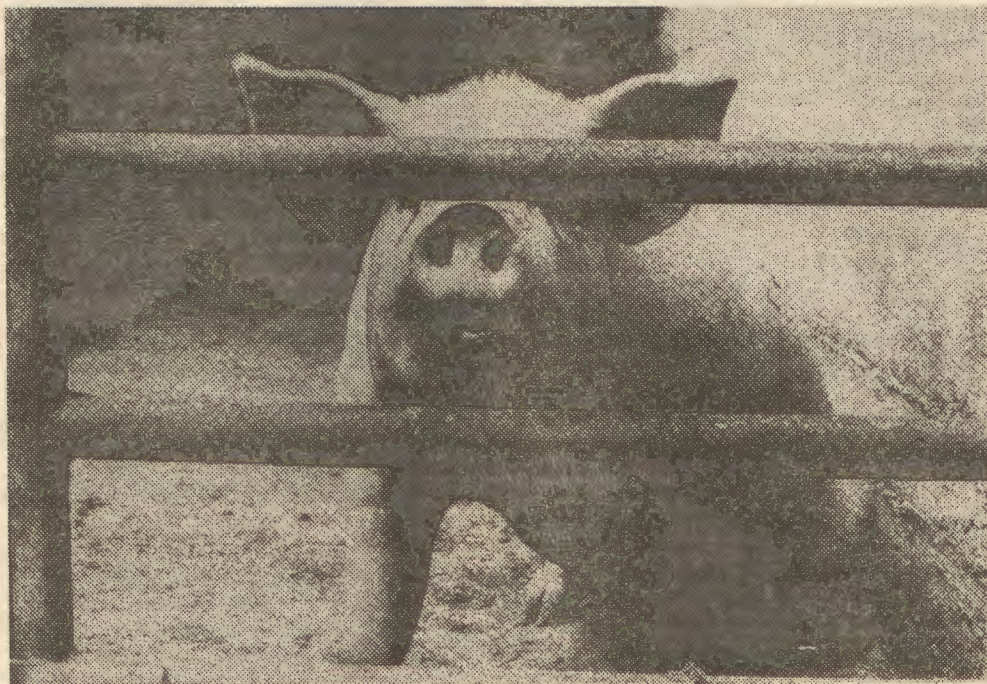
Српско-хрватски дијалог је обновљен, а да ли ће и када бити настављен — Бог зна. Рат у Босни се распламсава, Муслимани напредују, а Караџић и Младић се „стретешки повлаче“ — да ли, ипак, на линије које је одредила „међународна заједница“? Све више се, рецимо, шушка да је око Купреса било „трговине“, али ми то не смемо ни да споменемо, јер ће нас Караџић стрељати.

„Генерал Анцајгер“, лист близак немачком Министарству спољних послова, доноси занимљиву анализу под насловом „На ивици ножа“, у којој, између осталог, пише: „Ова слика нам је добро позната: Париз, Лондон и Москва не одобравају муслиманску офанзиву у Босни, а САД је подржавају — не само морално. Међутим, нико се не осећа добро због нове ескалације борби. Зато и најновије разлике у мишљењима унутар групе пет сила, која је разрадила досад најперспективнији мировни план, пружају повод за забринутост“.

Зашто забринутост? Зато, каже, што се још, на жалост, не може говорити о „заокрету у грађанском рату“. Оружја и једни и други имају, хвала Богу, довољно, без обзира на све врсте „ембарга“ који су им наметнути. Међутим, лист тврди да је морал српских снага подривен после блокаде коју је завео Београд. А подривен је и „положај њиховог лидера Караџића“. И још каже: „До сада је бошњачко-хрватска офанзива била усмерена на подручја која би Срби, према мировном плану, требало да напусте као и на неке стратегијске тачке које би могле бити значајне као монета за поткусуривање. Све док се не прекорачи овај оквир, Слободан Милошевић неће вероватно ништа предузимати. До тада ће постојати реални изгледи за остварење покушаја да се у хрватско-српском односу, посебно у погледу на Кајину са српском мањином, створе прихватљиви услови за мировни развој.“

ЧЕТИРИ (НЕОСТВАРНА?) УСЛОВА

Поред споразума о образовању хрватско-босанске конфедерације, до сада је најважнији резултат међународних мировних напора, био то што је навео Милошевића да затвори границе. Међутим, за сада је исход крајње неизвесан... Веома је сложена ситуација непосредно пред почетак треће ратне зиме. Она би могла да допринесе окончању борби, али и да још једном продужи неподношљиве патње по-

Режим Слободана Милошевића је учинио све да примитивност уздигне на ниво званичне филозофије живљења, а постојаност српског режима стоји у обрнутом односу на своју моралну базу

Пише: Никола БУРЗАН

гођених људи. Извесно је само да даљи ток нарочито зависи од четири фактора: од умерености бошњачког и хрватског руководства, од увиђања Радована Караџића да се борбом више ништа не може добити, од Милошевићеве постојаности и будућег јединства пет сила“.

Ма колико желели да будемо оптимисти, тешко да ће иједан од ових „фактора“ бити испуњен. „У том хгосу — пише „Њујорк тајмс“ —

постоји изгледа само једна морална извесност: трагедија погрешног међународног решавања босанске кризе. Затим је ту, наравно, и политика. Сједињене Државе желе укидање ембарга на оружје, мада прецизан циљ те политике није јасан. Русија, блиска Србима, противи се томе. Британија и Француска, забринуте због могућности стварања муслиманске државе у Европи, сада желе да забораве бруталност Срба“.

Цитирајући изјаву Алена Жипеа да „ми не одобравамо, штавише противимо се офанзивни сарајевских трупа, иако су Срби одговорни за рат“, њујоршки дневник истиче да то наговештава да би „морално и дипломатско тежиште сада могло да се помери. Босанска влада је тога савршено свесна. И заиста, босански премијер Силајџић је недавно укорио председника Клинтонa зато што је тај сукоб назвао грађанским ратом. „Зашто га не бисмо звали правим именом: фашистичком агресијом?“ — запитао је г. Силајџић.

Његово питање, као и прошлонедељна изјава г-ђе Олбрајт, звучала је добро. Међутим, Клинтон је био у праву, а г. Силајџић није. Српска агресија је сада уступила место грађанском рату. А тврдње г-ђе Олбрајт о Босни —

да је независна, да поштује међународно право и да поштује свој народ (укључујући, по свој прилици, и Србе) — распршују се пред болним чињеницама."

Свет, дакле, сасвим реално гледа на нас и догађаје око нас, нема никакве завере против Срба. Чак и озлоглашена „србомрзачка“ аустријска штампа сасвим се нормално понаша. Тако бечки „Профил“, између осталог, пише: „Пошто Караџић није у стању да се отараси свог новог непријатеља, Милошевића у Србији, његова једина шанса лежи у повезивању са Србима из Хрватске. Током протеклих недеља, у Крајини је беснела борба за власт. Милошевићеве присталице су инсистирале на споразуму са Хрватском, који би поново успоставио хрватски суверенитет над Крајином, уз истовремено гарантовање велике политичке аутономије Србима. Великосрпско крило је уз Караџића. Тренутно превласт имају Милошевићеве присталице."

„Дер Стандард“ говори о „деликатној ситуацији“ у којој се налази Милошевић и додаје: „Он није одбацио свог намесника Караџића због међународног притиска, већ зато што се он сувише осамосталио и што му је у сопственом табору постао опасан. Криминалци из Босне и Крајине, који су учествовали у пљачкању, трговини оружјем и подривању ембарга, почели су да продиру у привредни живот остатка Југославије, али и у државне институције."

Међутим, Милошевић не може своје сународнике у Босни и у Хрватској у потпуности да препусти њиховој судбини. Јер, његов се посткомунистички режим сувише заснива на пансрпској идеологији, док му у земљи на стотине хиљада ратних избеглица седи на грбачи. Он мора да балансира: с једне стране мора толико да ослаби Крајинца да би га свео на почетне мере вазала, а с друге стране — у Босни не сме да изгуби више територија него што је то неопходно потребно..."

СУКОБ СВИХ СА СВИМА

И „Слободна Европа“ сасвим тачно примећује да је „у државама насталим на подручју бивше Југославије, као и између њих, сукоб латентан, као и да је чак један од метода да се остане на власти. Милошевић је, на пример, од 1987. када је дошао на власт, у сталном сукобу. Најпре је са политичке сцене склањао своје партијске противнике, затим је повео антибюрократску револуцију на Косову, па у Војводини, затим у Црној Гори. Стао је иза ратних амбиција у Словенији, Хрватској и БиХ, а данас је у сукобу са онима које је сам стварао — радикалним националистима."

Сукоби на србијанској политичкој сцени уопште нису спорни — лидер радикала је у заговору, Православна црква не крије подршку Караџића, дешавају се неразјашњена убиства, све се мења осим Милошевића. Многи тврде да ће се сукоб у бившој Југославији у ствари завршити међусрпским сукобом."

Франьо Туђман у Хрватској такође је у сталном сукобу, истина везаним углавном за унутрашњеполитичку сцену. Најочитији је сукоб око политике у БиХ, затим са представницима регија, Истре на пример. На хрватској политичкој сцени владајућа странка све чешће за своје противнике употребљава етикету — антихрватски..."

Алија Изетбеговић још није имао времена за озбиљније унутрашње политичке сукобе, али није спорно да се на б-х политичкој сцени очекује жесток сукоб између, на пример, представника радикалне и умерене струје, као што

није спорно да је у току озбиљан сукоб око функционисања БХ Федерације. У Сарајеву, аналитичари кажу, један други сукоб тек предстоји — онај између фундаменталиста и умеренака."

Нема спора да ће сукоба бити и убудуће. Стратези светске политике рачунају да у тим сукобима, заједно са тржиштем, незадрживо напредује опција умерењака, јастребови губе. Незадрживо, свакако..."

Лондонски „Сандеј телеграф“, пак, примећује да је у Србији „национална еуфорија спласнула“, а то доводи у везу с променама у политици Милошевића: „Суочен са очигледном потребом за укидањем санкција, Милошевић је зауставио националистичку еуфорију и по кратком поступку напустио оне који се залажу за стварање велике Србије..."

Милошевићева мотивација је јасна. Санкције, уз трошкове финансирања српских војних освајања у Босни и Хрватској, нанеле су несagleдиве штете економији. Од највишег стандарда у Источној Европи — док су били део Југославије — Срби данас имају мањи лични доходак од просечних Албанаца... Ипак, заокрет у политици је донео и позитивне промене: на Западу се више не говори о поштравању санкција према Београду. Насупрот: чини се да се све више говори о томе када и како их још ублажити. Већина коментатора сматра да Милошевић, каријериста комунистичке партије, искрено спроводи блокаду..."

Са своје стране, Радио Франс-ентернационал истиче да Милошевићева одлука да се рат „више не тиче Србије и даље је черста и, по свему судећи, ужива све већу подршку јавности. Део опозиције који се противио прекиду односа са босанским Србима, све се ређе и слабије оглашава. Подршка Караџићу сада се све чешће и више приказује као екстремизам, а не као света патриотска дужност."

Милошевић је такође успео да готово сасвим пацификује и сломи милитантну СРС, чијем вођи Шешељу је продужена затворска казна, што је прошло без већег јавног отпора. Изгледа да је сада СПЦ остала као најозбиљнији противник Милошевићеве мировне политике... У СПЦ сада доминира милитантно националистичко језгро склоније Караџићу него Милошевићу. Неке владике већ су оаде назване фашистима који хушкају на рат и благосиљају покољ и рушења цамија. Значајно је да се овакве отпужбе не чују толико од стране режима, колико од највеће опозиционе странке — Српског покрета обнове."

За крај овог прегледа шта (се) све(т) мисли о нама, цитираћемо неколико изузетно лепих запажања књижевника Драгана Великића, об-

јављених у „Велту“ под насловом „Примитивизам као поглед на свет“ и поднасловом „Брод „Европа“ у магли српског мора“. Великић најпре подсећа да су „читаве генерације младих људи из Србије већ крајем прошлог века студирале на европским универзитетима и враћајући се својим кулама носиле са собом европски дух. Многи су постали прави Европљани и веза са Европом је настављена и у овом веку. Трагично је то што је данашња омладина Србије преузела улогу несрећног холандског морепловца Јана Мајена, који је због густе магле залутао у Гренландском мору..."

„ИДЕАЛАН ОДНОС“ ВОЈДА И ПОДАНИКА

Колико Европе има данас у Србији? — пита се Великић и, између осталог, пише: „Режим Слободана Милошевића је учинио све да примитивност уздигне на ниво званичне философије живљења. Чак је и овај посао мајсторски изведен. Крвна слика Београда је потпуно промењена. Само у протекле три године се из Београда иселило 200.000 младих и образованих људи..."

Постојаност српског режима стоји у обрнутом односу на своју моралну базу. Због тога је учињено све да се угуши појединац. Ксенофибија је особина инфериорних људи. Једино они свет гледају поједностављено иза „кинеског зида“, који је у облику санкција изграђен око Југославије. Од када је, међутим, српски лидер свој лешинарски врат окитио маслиновом гранчицом, реч Европа у свакодневном животу Србије више и није тако непожељна."

Иако је пре два-три месеца изјављивао да нам санкције ништа не могу и да би „хиљада година“ могли да живимо у потпуној изолацији, тема санкције одједном постаје веома актуелна. Политичари великог света желе да награде Милошевића, барем за оно време у коме носи костим белог голуба. Једини траг Европе у Србији ће остати, међутим, ланац продавница за продају намештаја „Еуросалон"..."

Занимљиво је да се свет уопште не бави нашим домаћим „сукобом на левици“. Схватио је, ваљда, да је реч о чистој фарси, поготово када је г-ђа Мира Марковић, после „жестоког“ вербалног (новинског) дуела, за свог опонента академика Михаила Марковића казала да је „нејумнији и најобразованији човек у СПС"! После тога, Слободан Милошевић би слободно могао да гласно и јасно понови речи Фридриха Великог:

„Ја и мој народ успоставили смо идеалан однос — ја могу да радим шта хоћу, а народ да говори шта хоће!"

РАДИСАВ ЦЕЛИЋ

АДВОКАТ — КРАЉЕВО

ЗБИРКА ОБРАЗАЦА

(ЦЕЛОКУПНО ЈУГОСЛАВЕНСКО ПРАВО У ОБРАСЦИМА)

Четврто издање

Приватне тужбе, кривичне пријаве, оптужни предлози, оптужнице, молбе за помиловање, молбе за условни отпуст, предлог за понављање кривичног поступка, предлог за депону доказа, кривична жалба, захтев за заштиту законитости, захтев за ванредно ублажавање казне, све врсте грађанских тужби, ванпарнични предлози, подносици у извршеном поступку, подносици код управног спора, подносици у прекршајном поступку, предлози за исправљање заставштинског, жалба у парничном поступку, све врсте уговора, тестаменти, пуномоћја (генерално и специјално), као и све врсте припремних поднесака у грађанском и кривичном поступку.

Поруцине слати на адресу:

РАДИСАВ ЦЕЛИЋ, ХАЈДУК ВЕЉКА 6, 36000 КРАЉЕВО
ТЕЛ. 036/21926

ПАЛАТА ПРАВДЕ НА РАСПРОДАЈИ

УБИЈ АКО ПЛАТИШ

Случај убице Душана Дунђера потврђује да нема места чудењу што стотине убиктава у Београду није расветљено

Пише: Милован БРКИЋ

Од овог броја „Српска реч“ почиње да објављује случајеве и имена људи којима није суђено за злочин који су починили

Госпођа Нада Медојевић из Београда тугује за сином Дејаном, који почива у миру, на Мојковачком гробљу.

Био је 11. фебруар, зиме 1992. када је у Улици Старине Новака, у згради број 2, престало да куца Дејаново срце.

Уцвељена мајка узалуд очекује да убицу њеног сина, у име народа, стигне заслужена казна. Душан Дунђер из Умке (Улица Душана Дамјановића број 23), убица Дејанов, на слободи је, и бави се својим послом.

Хоће ли госпођа Нада Медојевић дочекати дан када ће убица њеног двадесетједногодишњег сина бити приведен закону?

Све је, у ствари, почело 11. фебруара већ „далеке“ 1992. године, када је Дејана Медојевића, срео **Средоје Шљукић** звани **Шљука**, данас познати полицијски доушник и са Вељом Стојковићем, долази у комисион „Наст импекса“, уз образложење да купе парфем, у Улици Старине Нована број 2. Шљука по други пут у комисиону тражи извесног **Крсту Обућину**, званог **Кића**, радника у овом дућану, да са њим утврде неке договоре.

Крсту Обућину су неколико дана раније извесни Вања Живковић и Милован Ајдаровић пресрели, и отели му ташну са пет хиљада марака. Касније су се предомислили, и вратили су паре. Тог 11. фебруара Шљука је дошао у комисион, да се расправи са Кићом, тражећи да одустане од сведочења пред судијом, јер су му, сматрали су, „поштено вратили паре“.

Радница комисиона **Мирослава Милановић** телефоном обавештава свог мужа **Драгомира**, који је у то време у кафани-пицерији „Рапсодија“, у непосредној близини зграде „Борбе“, о посети младића. Драгомир Милановић долази у комисион, а касније, за њим, долази и Душан Дунђер, власник фирме „Протектор“, која се бави физичким обезбеђењем, и другим мутним пословима.

НЕНАОРУЖАН

Покојни Дејан Медојевић био је наслоњен на улазна врата комисиона, и Душан Дунђер, без упозорења, покушава, ногом, да врата отвори, и одмах вади пиштољ и пуца кроз врата. Дејан Медојевић остаје мртав тог тренутка. Барем тако ће службено бити уписано. Догађај се одиграо око 19 часова. Хитна помоћ је, наводно стигла у 19,05, када је и констатована смрт.

Убица Душан Дунђер колима свог пријатеља **Горана Штурановића** одлази у своју фирму. Телефоном траже **Марка Ницовића**, тадашњег помоћника секретара СУП-а Београд. **Ницовић** је на утакмици, у хали „Пинки“, у Земуну, и **Дунђер** одлази да га тамо тражи. Са **Ницовићем** остаје до завршетка утакмице, а потом одлазе у Градски СУП, где **Ницовић** помаже **Дунђеру** да расклопе пиштољ, и да наштимују да све изгледа као да је пиштољ сам опалио. Сутрадан је **Дунђер** приведен истражном судији Окружног суда у Београду **Младену Анђелковићу**, продуженој полицијској ружи.

Позвана хитна помоћ констатује да је Дејан Медојевић мртав, мада метак није прошао кроз срце. Смрт није могла бити тренутна, али лекарка је констатује, и Дејаново тело, уместо у болници, завршава у мртвачници, као непоз-

Дејан Медојевић: његов убица неће бити осуђен

нато лице. Неко му је извадио и личну карту из џепа, а СУП Београда убиство региструје 12. фебруара!

Дејаног друг, Средоје Шљукић, ситна јајара и полицијски провокатор, саветује Дунђера да побегне, и присутнима предлаже да посведоче да је Дејана неко убио са улице, неко непознато лице. Његов „савет“ не прихватају Мирослава и Драгомир Милановић, који ће, пред истражним судијом, касније, потврдити да Дејан Медојевић није био наоружан, да није угрожавао ниједи живот.

После спроведене истраге, заменик Окружног јавног тужиоца у Београду Милорад Трнинић поднео је 30. марта 1992. године оптужницу против Душана Дунђера, стављајући му на терет извршење кривичног дела убиства из члана 47. став 1. Кривичног закона Србије. Запрећена казна овим парграфом је најмање пет, а највише десет година затвора за оног ко од суда буде оглашен кривим.

ПРЕСУДА ВРЕДНА 80 ХИЉАДА МАРАКА

Правно посматрано, судијама Окружног суда није било тешко да донесу закониту пресуду. Душан Дунђер се пре истражним судијом бранио да је његов пиштољ сам опалио, али је судски вештак балистичар Зоран Б. Јовановић својим налазом од 9. марта искључио сваку могућност да је Дунђеров пиштољ могао „сам да опали“. До испалења метка, по налазу вештака, могло је доћи само повлачењем обарача, и ако је утврђено као неспорно, да је пре испалења, пиштољ расклапан од нестручног лица (полицајца Марка Ницовића). И конзилијум лекара-вештака дао је свој налаз: трагичног дана оптужени Душан Дунђер био је урачунљив, и свестан својих поступака.

Али...

На сцену ступа адвокат Јован Павловић, бранилац оптуженог, који у „игру“ ставља велике (Дунђерове) паре. И на запрепашћење оних који су пратили овај процес, Окружни суд у Београду донео је и јавно објавио 17. децембра (1992) у име народа, пресуду, којом је оптужени Дунђер оглашен кривим за убиство из нехата, и осуђен на казну затвора у трајању од три године, у коју му је урачунато и време проведено у притвору. Ову пресуду донело је веће Окружног суда у Београду, у саставу: судија Весна Брашић, председник већа, судија Добрила Марковић и судије поротници Милош Стојановић, Стана Савић и Бука Узелац, чланови већа.

Главну реч, без сумње, имала је судија Весна Брашић, као председника већа. Она ће, по објављивању пресуде, отићи на путовање у САД. Упућени кажу да је за ову срамну пресуду, и пуштање Душана Дунђера да се брани са слободом, добила 80 хиљада марака.

Судија Весна Брашић већ годинама добро зарађује на невољама оних који од ње, и код ње траже правду, или она по њих долази. Веснин муж Храниаје Брашић, неуропсихијатар, годинама је радио у Болници КПД при Окружном затвору у Београду, и стални је судски вештак. И он лепе паре заради, јер га Веснине колеге, из Окружног суда, искључиво ангажују у својим предметима као вештака.

Паре које је Душан Дунђер платио за слободу, брзо је зарадио. Данас је он виђенији трговац оружјем, близак је доушник СУП-а Београда, и има фирму која се бави „физичком заштитом“. Дунђер изиграва великог полицајца.

СЕНТА

Виши инспектор Слободан Миленковић, звани Сента, дипломирани аутомеханичар, један је од моћнијих људи у МУП-у Србије.

Господин Сента је лични телохранитељ српског диктатора.

Као ђак средње школе унутрашњих послова „Пане Ђукић“ у Сремској Каменици, Слободан Миленковић је понављао први разред, због осам јединица. Потом је завршио аутомеханичарски занат, и постао полицајац курсиста. Обдарен физичком интелигенцијом, постао је лични телохранитељ Слободана Милошевића.

Сента је, као близак човек С. Милошевића, довео свог пријатеља, Радована Стојичића за заменика министра унутрашњих послова. Он је помогао Баџи, Баџа данас помаже њему.

Пре десет дана Сента је, незадовољан „третманом“ у једном кафићу у улици Благоја Паровића, из чиста мира, пуцао у ноге једном госту. Нанео му је тешке телесне повреде, а патрола није смела ни записник да сачини. Није то први пут да господин Сента насрне на грађане. Он је већ навикао да шамара директоре који му нису плаћали рекет, претећи им човеком чија леђа чува.

Заменик министра унутрашњих послова Радован Стојичић редовно пише позитивне карактеристике за „вишег инспектора“ Слободана Миленковића, дипломираног аутомеханичара.

Незадовољан пресудом, јавни тужилац Милорад Трнинић жалио се Врховном суду Србије.

Велико веће Врховног суда Србије, у саставу: судија Драгомир Стојановић, председник већа и судије Душан Комненић, Драган Адамовић, Радован Чогурић и Милена Јовичић, као чланови већа, после одржане јавне седнице 25. јуна прошле године донели су решење којим су пресуду окружног судије Весне Брашић укинули као незакониту, и наложили поновно суђење. Предмет је београдском Окружном суду враћен 13. октобра прошле године.

Душан Дунђер је и данас на слободи, а ново суђење у овом предмету очекује 15. децембра. Овог пута судиће му веће судије Новице Пековића. Њему се не жури, брани се са слободом. Пресуда, скоро је сигурно, неће ускоро бити донета. Све је плаћено.

НЕРАСКИДИВА СПРЕГА

Укидајући првостепену пресуду, судије Врховног суда су скоро љутито, приговориле окружном судији Весни Брашић на њену одлуку да оптуженог осуди за кривично дело убиство из нехата, када је очигледно реч о класичном убиству.

МИЛАН ЛУКИЋ

Суд за ратне злочине, почињене на територији бивше СФРЈ, почео је са радом. Колико ће злочинаца измаћи руци (међународне) правде, сада је тешко предвидети. Оно што се зна, указује да ће српска полиција учинити све што је у њеној моћи — да злочинци остану на слободи.

Помоћник начелника СУП-а Београда је господин Сретен Лукић. Његов ресор је милиција.

Господин Сретен Лукић је млад човек. И перспективан. Главни је кандидат за првог човека (бео)градске полиције. Предлог о његовом постављању већ је написан у МУП-у, а предлог је потписао још увек актуелни заменик министра, господин Радован Стојичић Баџа.

Господин Лукић је „прекогранични“ Србин. Његов брат од стрица, Милан Лукић, познат је јавности. У Окружном суду у Ужицу Лукић је притваран неколико пута. Осуђен је због шверца оружја, и предат истражном судији Окружног суда у Београду, судији Драгославу Ракићу, који је, потом, донео решење којим је Милан Лукић „испоручен“ Републици Српској.

Милан Лукић, брат Сретенов, основано је сумњив да је на ратишту чинио многа злодела, да је клао, пљачкао и силовао. Био је предводник у акцији хватања и одвођења путника из воза, који је саобраћао на линији Београд-Бар, и који је Лукићева банда зауставила у станици Штрпци (територија РС), и потом 19 путника одвела у непознатом правцу. Сада је већ сигурно да су сви путници (несрпске националности), одмах стрељани.

Када су пре неколико месеци инспектори СУП-а Београда добили налог да ухапсе Милана Лукића, његов брат Сретен је злоупотребом службене функције покушао да спречи хапшење. Поступке свога брата правдао је „одлуком с највишег места“. Инспектору који је водио акцију хапшења, Сретен Лукић је саопштио да је Милан Лукић у Штрпцима поступао по наредби врхова МУП-а (Зорана Соколовића и Радована Стојичића).

Када се чинило да ће Милан Лукић бити приведен закону, Сретен Лукић је уз помоћ Радована Стојичића издејствовао да се његов брат преда „правосудним органима Републике Српске“. Чим је „испоручен“, одмах је и пуштен на слободу.

На територији Србије још тројица ближњих рођака Сретена Лукића имали су сукоб са законом. Казне су избегли, јер им је брат Сретен, „прогледао кроз прсте“.

Да би, поред плате, добро могао да заради, Сретен Лукић је отворио кафић „ДС“ у улици Стевана Лукића број 2, на Карабурми. У кафићу се скупљају они који долазе у сукоб са законом, и плаћају рекет полицајцу Сретену Лукићу, да их заштити од потерница, хапшења и привођења.

Када ускоро постане начелник СУП-а Београда, господин Сретен Лукић нема сумње, учиниће све да злочинци, његови земљаци, из Републике Српске, који буду тражени због ратних злочина, не буду приведени руци правде.

Корумпираност делилца правде из „Палате (не)правде“ постаје несносна. За изрицање осуђујуће пресуде Окружном суду у Београду било је потребно само 21 час, а у реч је о безначајном кривичном делу, док се у случају тешког убиства једно двадесетједногодишњег младића у обновљеном поступку, суђење убици не заказује ни за годину дана.

Није случајно што ће Дунђеру судити судија Новица Пековић. Његова колегиница Весна Брашић препустила је предмет у праве руке.

Да, ако имате паре, лако можете избећи руци правде, ако вам суде судије у „Палати правде“, опет сведочи, својим примером, господин Душан Дунђер. Њега су инспектори пре месец дана привели дежурном истражном судији, уз оптужбу да је извршио кривично дело изнуде и уцене (рекета), али му је судија **Веселин Вељић** укинуо полицијски тродневни притвор и пустио га кући. Пред судијом Вељићем бранио га је адвокат **Никола Гавранивић**. А тог дана, прекоредно, у Окружном тужилаштву је дежурао Гавранићев кум, заменик окружног тужиоца **Слободан Живковић**, звани Сајгон. И ово пуштање на слободу господин Дунђер је дебло платио. Вероватно парама које је опљачкао рекетирајући друге, недужне грађане.

Не треба, овом приликом, заборавити ни имена окружних судија **Милована Перовића**, **Савке Гогоћ**, **Мирослава Цветковића**, **Милоша Видаковића**, **Ђорђе Катића**, **Младена Анђелковића**... Они су гори од најгорих криминалаца. Судија **Ђорђе Катић** је, својевремено, на једногодишњу казну затвора, у Забелу, послао професора Правног факултета у Београду **Михаила Ђурића**, због „непријатељске пропаганде“. Данас, преко ноћи, овај „дежурни судија савести“, шаље на робију **Војислава Шешелја**. Мењали су се режими, али судија Катић служи, успешно, сваком, само не по правди.

Спрега судија, јавних тужилаца и полиције постала је, просто, нераскидива. У кафе бифе, код Каће, у Палати правде, свакодневно адвокати утврђују тарифе за подмићивање судија и тужилаца.

Госпођа **Нада Медојевић**, у немоћи, узалудно чекајући правду, написала је необично писмо министру правде и председнику Окружног суда судији **Братмиру Точанцу**. Она је, каже, одлучила, спремна, да када то суду „не полази за руком“, сама узме правду у своје руке.

Када долази у „посету“ судијама београдског Окружног суда, Душана Дунђера, у својству телесне гарде, прате инспектори СУП-а Београда. Овај млади човек и на тај начин демонстрира своју моћ и недодирљивост. Његово је право да се, пред судом, и од суда, брани на све могуће начине, али суд мора смоћи снаге да га приведе закону и руци правде.

Случај Душана Дунђера потврђује да нема места чуђењу што стотине убиства у Београду није расветљено, што се најгорим криминалом у Београду баве полицијци, у спреси са судијама и тужиоцима. Српска правда је одавно на распродаји. Преживеће само они који могу да плате. А тарифе и апетити делилца правде сваким су даном све већи и већи.

МАРКО МИЛОШЕВИЋ

Моћан човек ове Србије је и господин Марко Милошевић. Син Мирјане Марковић, и Слободана Милошевића. Марко Милошевић није, као његови вршњаци, отишао у Војску Југославије, да одслужи своје домовини. Отац, и мајка, купили су му, до сада аутомобила, барем двадесет.

Марко Милошевић је гост елитних дискотека. Радован Стојичић обезбедио му је специјалне телохранитеље, а Државна безбедност Србије бира за Марка Милошевића посебно лепе и спретне девојке.

Дежурна служба МУП-а Србије регистровала је до сада 43 „инцидента“ која је изазвао обесни гоподин Милошевић (Марко). Када улази у елитне дискотеке, Марко захтева да га лично дочекују „газде“, и понизно поздрављају. У противном, наређује телохранитељима из МУП-а Србије да „ступе на сцену“.

Иако нема дозволу, господин М. Милошевић има арсенал оружја, које му је лично поклонил Радован Стојичић Баца.

У мање јавним картотекама остаће, ипак, за боља времена, забележено да је Марко Милошевић седам пута потегао пиштољ, и нанео седам тешких телесних повреда грађанима „који су му били на путу“.

Нику Чаушеску, син румунског диктатора Николаја и Елене Чаушеску, имао је обичај да сулудо вози градом, и да погази оне који му се на путу нађу. Марко Милошевић је много, много млађи, али навике су му сличне онима које је имао диктаторов син Нику.

НАРУЏБЕНИЦА

НАРУЧУЈЕМ КЊИГУ „СРПСКА ЕМИГРАЦИЈА“

АУТОР: РАДОВАН КАЛАБИЋ;
300 стр., пластификовани колор повез.
ЦЕНА: 25 ДИНАРА

ИМЕ _____

АДРЕСА _____

ТЕЛЕФОН _____

Књигу можете наручити поштошом на адресу:

„СРПСКА РЕЧ“, БРАНКОВА 13-15, 11000 БЕОГРАД
ИЛИ НА ТЕЛ. 011/625-937,

- По први пут код нас у једној књизи историја српске политичке емиграције.
 - Који су били методи обретећи комунистичке тајне полиције са емиграцијом.
 - Драганин Кашиковић, најоштрији противник Брозовог режима у САД.
 - Убиство Кашиковића, историјски чин за који се верује да је дело ФБИ и Удбо.
- ИСТОРИЈА „СРПСКЕ ЕМИГРАЦИЈЕ“ ЈЕ КЊИГА КОЈА ГОВОРИ О БУДУЋНОСТИ.
Књига се може купити и у редакцији „Српске речи“

ЦЕНОВНИК ОГЛАСНОГ ПРОСТОРА

А. ОГЛАС У КОЛОРУ

ЗАДЊА СТРАНИЦА КОРИЦА, ФОРМАТ 1/1	900 НД
ОСТАЛЕ КОЛОР СТРАНЕ, ФОРМАТ 1/1	600 НД
ВИЊЕТА НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ (5x5 цм)	300 НД

Б. ОГЛАС ЦРНО-БЕЛИ (УНУТРАШЊЕ СТРАНЕ)

ФОРМАТ 1/1	450 НД
ФОРМАТ 2/3	300 НД
ФОРМАТ 1/2	225 НД
ФОРМАТ 1/3	150 НД
ФОРМАТ 1/4	120 НД
ФОРМАТ 1/8	75 НД

ПОПУСТИ: ЗА 2 – 5 ОГЛАШАВАЊА 10%, ЗА 6 И ВИШЕ 20%

БОРИС СЕКУЛИЋ, ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА СПО ЗА РУСИЈУ

НИШТА НИЈЕ КАО НЕКАД

Борис Секулић је председник Српског покрета обнове за Русију. У тој земљи живи од 1977. године. Ове године је дипломирао на московском Државном институту за међународне односе, на Факултету за међународне економске односе.

Овај двадесетгодишњак постао је члан СПО пре три године, за време посете Москви делегације СПО.

Господине Секулићу, због чега сте приступили СПО-у?

Иако живим у Москви, помно сам пратио збивања у Југославији, поготово од 1990. године када на српској политичкој сцени почињу да се појављују политичке партије. Симпатизер СПО сам био од његовог постанка, а у странку сам се учланио 1991.

Освојени разлози за такву моју одлуку су што СПО у свом програму нуди разрешење свих политичких проблема искључиво мирним путем, за преговарачким столом, и због тога што је странка прогласила демократију за врхунски интерес и снагу наше нације.

Молимо Вас да оцените недавну посету Москви делегације СПО.

НА ЦЕНИ ПРАВЕ СТВАРИ

Имајући у виду да од посете делегације СПО у Русији у октобру 1991. године, на челу са председником Вуком Драшковићем, није било озбиљнијих контаката СПО са руским политичким партијама, било је крајње време да се ови контакти обнове.

Да је посета представника СПО била неопходна показује и чињеница да је наша делегација била изванредно примљена на свим нивоима — и у министарствима и код политичких странака и у демократски оријентисаним медијима.

Како коментаришете руску спољну политику у односу на грађански рат који се води на просторима бивше Југославије?

Званична руска спољна политика увек је заговарала мирно решење спорова у бившој Југославији и бившем СССР-у. Иако је много Руса, после распада СССР-а, остало изван Русије званична политика њихове интересе није бранила оружјем, већ демократским променама у самој Русији.

С друге стране, руска опозиција је користила рат у Југославији да сруши председника Бориса Јељцина. Неки из те опозиције су долазили у посету Југославији нудећи добровољце и тајно оружје, заговарајући ратну опцију и сликајући се поред топова из којих су пуцали по Сарајеву.

Руска дипломатија води реалну политику у односу према Србији. На тај начин најбоље се бране и српски и руски интереси.

Како се у том контексту у Москви гледа на мировну политику СПО и господина Вука Драшковића?

Званични руски политички кругови добро су упознати са мировном политиком СПО и г. Вука Драшковића јер је то на неки начин и њихова политика. Они јасно говоре да усмијане главе требају да избаце из својих размишљања ратне игре јер таква политика води трагедији словенских и православних народа.

Представници руских власти знају да је Вук Драшковић у неколико наврата дао највећу

Разговарали: Александар ЧОТРИЋ и Војкан РИСТИЋ

могућу подршку демократским снагама, што се у Русији посебно цени.

Међутим, због таквог одређења СПО је од стране неких личности и странака у Србији окарактерисан као странка националних издајника?

Изрази „издајник“ комунисти су већ испрофанисали називајући издајницима све оне који се нису слагали са њима. За њих је издајник био и први антифашиста поробљене Европе, легендарни генерал Михаиловић, као и сви првоборци, партизани који 1948. нису прихватили њихово мишљење, због чега су робовали на Голем отоку.

Пошто у Русији, хвала Богу, нису на власти комунисти званична и незванична Русија мировну политику Вука Драшковића не сматра издајничком.

С којим странкама у Русији СПО може поставити најближу сарадњу?

Мислим да СПО треба да сарађује, пре свега, са партијом Избор Русије коју води бивши руски премијер др Јегор Гајдар.

То је најјача демократска партија у Русији, као што је то СПО у Србији. Наша програмска одређења су по многим питањима веома слична.

Молимо Вас за оцену тренутне политичке ситуације у Русији?

Русија је велика сила, велика земља и велика тајна.

Међутим, без обзира што политичке снаге делују у различитим правцима, резултанта им је ипак демократија.

Старом систему више нема повратка, осим у главама политичких умоболника.

КАО ЈАПАН И ШВЕДСКА

Русија је дефинитивно одлучила да раскине са комунизмом. Међутим, и „прелазни период“ доноси велике проблеме?

Не само у Русији, већ у свим бившим социјалистичким државама прелазни период је донео велике тешкоће. У неким земљама се, поред економских тешкоћа, суочавају и са грађанским ратом.

И у Русији постоје снаге које мисле да је ово 1917. година, па носе црвене заставе и призивају комунизам. Ипак, све је то само кап у мору руских политичких и економских реформи које доносе напредак.

Каква је перспектива руско-српске политичке сарадње по укидању санкција према СР Југославији?

Српско-русска политичка сарадња треба да се развија и пре укидања санкција и то на основу сличности судбина српског и руског народа по распаду Југославије и СССР-а.

Било би најбоље да се сарадња одвија на сличним таласним дужинама и зато је потребно да садашња српска власт престане да подржава погрешне људе, стару политику и превазиђену идеологију.

Шта очекујете од привредне сарадње између Србије и Русије?

Раније су српске робе имале у Русији велику популарност. Међутим, откако су Руси отво-

рили своје тржиште за цео свет ми, ни по укидању санкција, не можемо озбиљно конкурисати роби коју свет нуди и продаје Русији.

Ипак, мислим да српска привреда, захваљујући старим пословним везама, још увек може да се одржи у Русији, посебно због чињенице да су нашој земљи потребни гас и нафта. Познато је да те сировине нестану одмах после избора у Србији.

Представља ли капитализам будућност бивших комунистичких држава?

Изрази комунизам и капитализам су превазиђени. Још је Лењин писао о империјализму као највишем и последњем стадијуму капитализма, а развој производних снага и производних односа се кретао сасвим другачије него што је то Лењин замишљао.

Све земље, без обзира на степен развијености и стање производних односа, треба да теже високој технологији какву има Јапан и хуманим односима какви су у Шведској.

ДО КОЛЕКТИВНОГ САМОУБИСТВА И НАТРАГ

КРУЖЕЊЕ ХЛЕБА У ПРИРОДИ

Прича о поделама у Српској православној цркви и о томе да ли се у њој налазе владике које су више од других за ратну опцију прилично је изгубила на значају уочи сабора СПЦ, када се уместо увек активних владике Атанасија и митрополита Амфилохија огласио благ и скроман монах, владика Хризостом. Он је у једној емисији радио Книна дао своје виђење рата, с нагласком на томе да то јесте и да то мора бити став читаве СПЦ:

„На сабору у Бањалуци морамо заиста рећи пуну истину, ко је узрочник свих ових несрећа које су снашле српски народ. Ако то не кажемо, ми смо лажови... Очекујем да ћемо се дистанцирати од једне погубне антинационалне и антисрпске политике коју води и заговара Милошевић и његова клика. Ако су пророци у Старом завету позивали јеврејски народ на побуну, на устанак, на будност, реаговање, и ми то морамо урадити“.

Био је то логичан след ствари на који нас је црква припремала још од тренутка када је дошло до размимоилажења у мишљењу између Пала и Београда. Још летос, када је уприличена прва Конференција СПЦ закључци које је уобличио владика Атанасије Јефтић нису били битно различити од ових:

„Трећа неокомунистичка Југославија је издала БиХ, као уосталом и Српску Крајину. Остаје нам да и даље крваримо и у Бога се надамо“.

Ипак, у њима није помињана могућност да се народ позове на побуну, као ни Стари завет који је изгубио на снази још онда када се појавио далеко милостивији Христ. Не помиње се ни у саопштењу са друге Конференције иза кога је стао митрополит Амфилохије:

„Све у чему су нам помогли, све је то скупо наплаћивано: робом, храном, дрвима, и свиме оним што смо имали... Нечовечно је да они сад нас у ствари уцењују. Омча нам је о врату и ми сада треба да попустимо да би они боље живели“.

Али, оно што се помиње у Амфилохијевој изјави је јасна граница коју је црква поставила између себе, и не само српског руководства, већ и целе Србије. Он се поставља у улогу неког ко заступа и цркву и народ само са оне стране Дрине заборављајући да СПЦ није, бар до сада, добила никакве административне границе.

С тако јасно израженим ставом нешто битно другачије није се очекивало ни на Сабору. Међутим, са њега је стигла порука мира („Па, ипак, ми смо овде да свима дамо братски це-

или: поводом једног предавања у Студентском културном центру

Пише: Сандра ПЕТРУШИЋ

лив мира и упутимо позив на безусловни прекид рата...“) и позив на помирење унутар нас самих („У овом судбоносном тренутку, нико нема право да разједињује српски народ, да поставља вештачке баријере унутар њега и да ствара, свесно или несвесно, нове расколе са далекосежним последицама.“) На жалост, то је било све што су нам „свети“ архијереји понудили, а да је имало благост и широкогрудост православља. Оно што је следило у наставку текста само је стварало конфузију, јер ником више није било јасно да ли су архијереји за мир који ће се постићи искључиво преговорима или нешто друго с обзиром да сасвим разумеју свој народ који не може да се помири с тим да „прихвати насилно наметнуто пресецање његовог живог организма, или неправедну расподелу територија“. Такође је остало нејасно како да се придржавамо њихових речи да је „опасно и беспредметно да бацамо кривицу једни на друге“ када су нам лепо објаснили да српски живаљ у Босни нема права на самоопредељење, да авнојевске границе нису оно што им

слеђује и да је за то неко крив. А као „куну“ свега (у складу са тим да се не тражи кривац) упрли су свој прст ка Београду („Тражити скидање санкција са себе, а наметнути исте или још горе својој браћи могу ли разум и историја оправдати) и ка међународној заједници „којој је мало или нимало стало до правде и истинског достојанства“.

Не улазећи у проблематику тога да ли је хлеб (који југословенска власт ускраћује свом народу у БиХ) другачији од хлеба који је руководство БиХ ускраћивало свом народу у Југославији у претходне две године, СПЦ је својим дипломатским саопштењем ипак оставила дилему да ли је она за продужетак рата (с обзиром на све неправде коју српски живаљ у БиХ трпи) или је апсолутно за мир.

То прорачунато нестављање (бар отворено) ни на једну страну било је оно што је СПЦ морала да уради. Али, она има став и она је желела да се он ипак пласира у јавности само не на начин који ће алармирати целокупну јавност. Зато су паралелно са Сабором, који је однео сву медијску пажњу уприличене и трибине у СКЦ-у са темом „Хришћанство и рат“. Помоћу њих нам је коначно саопштено да ли православци (у овом случају Срби) морају и треба да ратују.

Морају. На трибини која је замишљена као научна и културолошка и која је за циљ имала да нам да историјски пресек хришћански, пре свега православних ратова и однос цркве пре-

ма њима у учесталим „екскурзима“ предавача **Александра Радојковића** имали смо прилику да чујемо да Срби морају да ратују, јер им је то усађено још у време Косовског боја и да у случају да не ратују они нису ни Срби, ни православци и немају право гласа. Тако смо сазнали да Муслимани у Босни нису ништа друго до Турци који су нас још у 15. веку поробили и које морамо требити све до онда када коначно не схвате где им је место и „да им још дуго не падне на памет да поново крену на Србе“.

„Рат није ни добар ни зао“, упозорио је предавач, а потом га упоредио са елементарном непогодом. „Питати да ли си за рат или не исто је што питати да ли си за земљотрес или не“, појаснио је потпомажући се судбином која спречава могућност било каквих преговора и мировних напора. По цркви, у чије је име стао и на коју се стално позивао, не постоји могућност мировног решења (видело се како су прошли сви мировни напори међународне заједнице, сви концерти широм БиХ, и све мировне манифестације) већ само рат и то рат благословен од цркве јер је одбрамбен. У то ко одређује да ли је неки рат одбрамбен или не није улазио, али је улазио у његов „квалитет“. С обзиром да Турци воде цихад (крвави рат без морала) мора им се узвратити по Његошевим речима: „Бранити се злим од зла није грех“. Цркви такође ни самоубилачки рат није стран, јер њу задивљује Леонидина жртва у Термопилском кланцу. Библијска смрт није исто што и телесна смрт, а хришћани су свој етос нашли у томе да гину за слободу.

Оно што је приметно у овом предавању је чињеница да се предавач позивао на све и свашта, али понајмање на Христа. Као и владика **Хризостом** који види ратни поклич у Старом завету, тако и **Радојковић** види ратни поклич у Његошу а обојица заборављају на Христове речи: „Ко тебе каменом ти њега хлебом“. Додуше, ово предавање би се могло приписати самом предавачу да којим случајем на њему нису предвиђени и гости из редова цркве и да се у сали није налазила публика која је потицала из свештеничких редова. Уосталом, и сам предавач је своје „ја“ стално идентификовао са црквом и православлем, што вероватно не би смео да није имао благослов за то.

Зато и речи ту изречене да „Срби у БиХ далеко брже сазревају од Срба у матици“ морамо да схватимо сасвим озбиљно. Извесно је да је Црква (која се тако бори против подела) своје срце без резерве поклонила Србима у БиХ, што потврђују и тиме што су на Сабору (против свих црквених правила да се не мешају у политику) изгласали (уз противљење патријарха Павла) да архијереји предвођени патријархом оду на Пале и присуствују Ванредној седници Скупштине РС.

Зашто је то тако можда нам најбоље говоре речи једног црквеног великодостојника: „Међу српским државицама појавила се једна, каква је — таква је, која не сатаназује Равногорски покрет, у којој се устаје на химну Боже правде, која пита Цркву и слуша одговоре из Цркве.“

Јасно и прихватљиво — па сви смо ми сујетни. Да ли Црква има право на то, друго је питање. Проблем је само у томе да ли ћемо ми који смо унутар матице за мир мало православне љубави моћи да добијемо тек када наше руководство упита Цркву за савет и послуша њихов одговор.

**КУДА ПОСЛЕ
КОМУНИЗМА**

НИСУ СВИ КРСТОВИ ИСТИ

У јануару 1995. у Москви ће бити организован међународни форум на тему: „Фашизам у посттоталитарном друштву...“. Тим поводом организатор је заинтересованим учесницима понудио тезе за разматрање. Неке од њих занимљиве су са становишта наше политичке зблије.

Тема претње фашизма данас посебно занима умове демократске интелигенције. Покушаји да се уједине демократске и антифашистичке снаге су незначајни, а настојања да се формира антифашистички фронт су слаба и некоординирана. Ток и резултати избора у децембру 1993. године жива су илустрација пада покушаја демократских снага да се консолидују, без обзира на њихове заједничке циљеве. Било би погрешно игнорисати тенденцију раста фашистичких група у друштву па чак и у делатском (посланичком) корпусу.

Необично је важно покушати са давањем универзално прихватљиве одреднице фашизма, одреднице која је прихватљива и међу обичним становништвом и међу интелектуалци-

ма, које брине та тема и чија су настојања умерена на борбу против фашизма.

Још више забуна појавило се поводом тог термина после избора. Без обзира на фашистички програм и тактику фигура као што су Жириновски и лидери октобарског пуча (који се често труде да отклоне етикету — фашист, позивајући се на мучења и пађења својих рођака у време Другог светског рата или саопштавајући о својој одвратности, која је изазвана нацистичким продором у Совјетски Савез), фашизам данас представља потенцијално емоционалну тему у данашњој Русији.

Судски процеси, који су организовани од стране фашисоидних фигура (а везани за окривљавање по питању „клевете“) нису ретки и, на жалост, успешни су за њих.

Чини се потребним, да се да формулација, радно тумачење тог термина, и основних особености савремених фашистичких покрета.

У условима дубоке духовне, социјалне и економске кризе, која прати трансформацију тоталитарних система у посткомунистичким земљама, ствара се изузетно плодна средина за рађање и развијање масовних покрета десно-радикалног, националшовинистичког и профашистичког тока.

Посебну опасност формирају могућности савеза комунистичких и империјално-шовинистичких снага на бази „национално-државне“ идеологије, укорененост тоталитарне свести и психологије у умовима милиона људи, покровитељство дела структуре силе (армије, полиције, сигурности) наднационалистичким и профашистичким организацијама.

Појава фашизма као масовног покрета и политичке снаге, која је у могућности да захва-

ти власт у условима многослојног политичког састава становништва у Источној Европи и на територији бившег Совјетског Савеза, значајне дестабилизацију положаја у Европи и у Евроазији.

Данас дух фашизма у многим случајевима добија сасвим реалне контуре — које су не само естетски непријатне, већ и социјално опасне. Веома често (то је било примећено на међународној конференцији одржаној у Варшави прошле године, у организацији Фонда Стефана Баторија, а под називом „Црква и демократија“) крајње националистички покрети налазе себи савезнике међу поданицима Цркве. Пољски католички епископ Мазур, изјавио је на конференцији (имајући у виду улогу катедрале у политичком животу Пољске), да се реакционе снаге окупљају под крилом католичке цркве.

Историја је пресудила да се у садашњем веку све најопасније болести морала и духа са најјачом оштрином појављују у Русији. Фашизам постаје овде како реална политичка сила, тако и апсолутно несумњива претња за земљу и њен народ, о чему на најбољи начин сведоче резултати избора за Државну думу. Трагом својих претходника, пропагирајући идеје мржње према човеку, расне чистоте и, на војно-државној основи формираног, националног преимућства, руски фашизам заједно са тиме тежи да закључи идеолошки савез са Руском православном црквом. У ситуацији смо да са предубоком забринутости признамо, да такав савез и постоји. У његовој основи налази се антисемитизам, лажно схваћени патриотизам и национал-бољшевиизам. Лажна духовна љуштурса, лаж, коју заправо нису у стању да разликују стотине хиљада православних верника, крије у себи отровно семе фашизма. Већина епископа Руске православне цркве и многи њени клирици, гласно или тајно подржавају члана Светог Синода, митрополита Санкт — Петербуршког Иоанна (Сничева), тужно познатог у Русији по пропаганди национал-бољшевиизма и „Протокола сионских мудраца“. Православни крст веома често се налази уз фашистички кукасти крст, антисемитизам се тумачи као неопходни, саставни део православног вероисповедања, хришћанство се претвара у неку сасвим другачију религију, која је позвана да оправда тоталитаризам, насиље и ксенофобију.

Треба приметити да последњих година сличне идеје пропагирају десетине како мањих тако и великих новина, које декларишу своју приврженост правослаљу и, истовремено, распаљујући религиозну нетрпељивост, мржњу према демократским променама и презир према праву. У великим тиражима излазе књиге и брошуре таквога садржаја — при чему се исте могу купити у продавницама које се налазе при црквама и најкрупнијим центрима Православља: Троице — Сергијевој Лаври и у Даниловском манастиру, где долазе поклоници из целе Русије.

У овом моменту, животно је потребно привући пажњу, како руске, тако и светске јавности на опасност коришћења религије у циљевима који су супротни њеној суштини.

Означени проблеми имају актуални значај не само за Русију, већ и за многе земље Европе, где се такође формирају савези крајње десних политичких и клерикалних кругова.

Претпостављамо, да је потребно хитно и разумно саопштити о опасности, која се данас надвила над Европом, а такође и то да пропаганди насиља, тоталитаризма и националног супериорства треба супротставити вредности демократије и истине Хришћанства.

Међутим, проучавању тога феномена посвећује се недовољна пажња. Научна анализа отежана је такође и тиме што се активност десно радикалних организација, у значајној мери, остварује у конспиративним и сакривеним облицима.

ФРАНТИШЕК ПЕРКО,

НИ ВАТИКАН

Г. Перко, присуствовали сте Синоду бискупа у Ватикану. У коликој мери, у којој форми и у ком контексту су помињани догађаји, односно рат на тлу бивше Југославије?

Изненадило ме да италијанска штампа у последње вријеме пише веома мало о догађајима у бившој Југославији. С друге стране, занимљиво је да (неслужбени) ватикански дневник „Осерваторе Романо“ има сваки дан текст о Босни и бившој Југославији, и то из сарајевске перспективе, од њиховог тамошњег дописника. У ватиканским круговима, иначе, некако се сви, па свакако и сам Свети отац Папа, питају шта би се могло урадити да дође до мира на овим просторима. Ипак, готово да се не види начин да се удовољи свим сукобљеним странама тако да све буду задовољне. Међутим, у неким дипломатским круговима изван Ватикана мисле да би могло да дође до помирења у оквиру некакве нове уније или конфедерације садашње Југославије, Босне и Хрватске. Има мишљења да је муслиманско-хрватска федерација у оквиру БиХ и зачетак конфедерације те творевине са Хрватском заправо почетак стварања једне такве конфедерације. Углавном, мој утисак је да се тамо не зна где и како тражити излаз из ове кризе и да преовладава мишљење да овде мира ускоро неће бити. Ваљда су се и због тога и медији уморили од балканског рата, који тамо више није у центру пажње.

Да ли сте нешто чули о могућим условима за једно такво уједињење?

Никаких конкретних представа о томе нема па ни о томе да ли би у свему, на примјер, учествовале Словенија или Македонија. У сваком случају, претпоставља се да се ниједна од држава не би одрекла властите уверености у корист некакве заједнице.

Како се на то гледа у „чисто“ црквеним круговима, међу кардиналима...?

Ватикан нема неку формулу и политичко решење, него само принципијелно: праведан мир, поштовање људских права, осуду злочина почињених од свих страна, враћање свих избеглица... Ради се, дакле, више о моралним позицијама.

САМО ТЕРИТОРИЈЕ

Ватикан је од самог почетка био један од „првооптужених“ за подршку дезинтеграцији Југославије. Како се на ту чињеницу тамо гледа данас,

Као и на почетку — са мало ироније. Признавањем, на примјер, Босне и Херцеговине Ватикан се само укључио у нужан и историјски процес дехегемонизације у целој источној Европи. Признавање тог процеса води миру, док противљење њему води рату.

Да ли је, по Вама, за развој догађаја у Босни признање БиХ од стране Ватикана било битно?

Ако се у и око Ватикана помиње поновно, макар и делимично, уједињење неких бивших југословенских република, онда зрнце истине изгледа као громада

Видите, истина је да је Ватикан два дана пре свих других признао Словенију и Хрватску. Постојала је извесна воља да се тим чином превазиђу супротности у Европској унији. Међутим, код признања Босне није било тако, прије Ватикана њу је признало педесетак других земаља, тако да Ватикан у том смислу није могао битно да утиче на развој догађаја тамо.

Какве политичке или политичко-верске квалификације овдашњег рата преовлађују у Ватикану и да ли су видљиве промене у односу на квалификације с почетка рата?

Кад је рат почео, и на Западу и у Ватикану прва реакција је била да се ради о југословенској инвазији на Босну. До промене у квалификацији у грађански рат је дошло кад су избили сукоби између Хрвата и Муслимана. Тако је, уопштено говорећи, остало до данас.

Интересантно је да скоро нико из црквених кругова не признаје да у овом рату има елемената верског рата. Теза је да прави верници не учествују у оваквом рату!

Видите, вјерски рат је тамо где су узроци рата вјерске природе. Овде тога нема. Ни најмање. То је типични рат за националне територије — и ништа друго. Такав став је данас прихваћен у свим овдашњих конфесијама.

САМО МЕДИЈСКИ ЗАНИМЉИВО

До сада сте били сјајан прогнозер збивања на овим просторима. Како се, по Вама, све ово може завршити?

Данас је то врло тешко, јер је решење тешко и замислити. Много је могућих решења, али ни једно није такво да би заиста задовољило све стране у сукобу. Ја сам више пута рекао да би се све могло окончати протекторатом УН, али се то испоставило као нереално, јер УН на то нису спремне. Мислим да рат може трајати још годинама.

Сви су се већ уморили од наших проблема, и свет и људи на ратиштима. Уморили су се сви они од којих рат не зависи, и обични војници и народ, али се, изгледа, нису уморили политичари.

И раније и поводом недавног ванредног заседања Сабора СПЦ у Бањалуци многи су оптуживали СПЦ да, на неки начин, хушка на рат дајући подршку босанским Србима. С

БЕОГРАДСКИ НАДБИСКУП

НЕМА ФОРМУЛУ

тичких решења, али ми се чини да је, упркос томе, изјава из Бањалуке била врло умјерена. И сам Патријарх је у својим изјавама врло мирољубив. Моје особно мишљење је, ипак, да је руководство СПЦ поводом тог сукоба много што пропустило, особито да није показало некакав духовни излаз из тог ћорсокака.

Сви ми кажемо, и Патријарх, и ја, и други, да смо за праведан и трајан мир. Али, за такав мир су сви, само што ту праведност свако тумачи друкчије. И баш у томе је проблем.

друге стране, тврди се да Српска црква треба да буде уз свој народ без обзира како ће то бити схваћено. Како Ви на то гледате?

Потпуно се слажем и разумљиво је да Српска црква мора да буде уз свој народ. Као Црква не може се придружити ембаргу Југославије према српском народу у Босни. Не знам колико је она за или против конкретних поли-

Мислите ли да је СПЦ у овим условима уопште могла више да утиче, с обзиром на однос са државом..?

То је врло тешко рећи. Јасно је да је политички утицај и православне и католичке цркве мали, али у духовном смислу — на лечењу од мржње, одгајању да можемо живети заједно — да. Мислим да је то пропуст.

Да ли је Папа још увек вољан да посети Београд иако је од СПЦ већ добио одбијеницу формулисану као „Још се нису стекли услови“?

То је стара, дипломатска фраза којом је на учтив начин речено — не Папи. Међутим, Папа је увек спреман да дође, иако је свјестан да је мало реалних могућности да до те посјете дође. Па и Сарајеву.

Папа је, међу осталима, промовисао у кардинала и сарајевског бискупа Винка Пуљића. Зашто баш њега и чиме то тумачите?

Сарајево није град, односно бискупија која би требало да има кардиналску титулу. Ни сам Пуљић нема неких других особних заслуга, али је Папа желио одати признање и његовом тешком положају и свим католицима у Босни и свим народима у Босни. То је, заправо, требало да буде подршка миру и само то именоване није било никакво изненађење. Било је само медијски занимљиво.

А да није било рата, на кога би био ред? Врло је вјероватно да би то био словеначки надбискуп Шуштар. Тренутно је словеначки народ једини међу словенским католичким народима који нема кардинала.

Има ли шансе да Ви постанете кардинал? Никаких. Неких особних заслуга за читаву Цркву немам, а, осим тога, овдје је јако мала бискупија. Тако да нема никаквих — опасности.

Б. К.

Папа Јован Павле други и Франтишек Перко

КАКО ЈЕ РИЗВАН ХАЛИЛОВИЋ ОДАО СТРАШНУ ВОЈНУ ТАЈНУ ПАКИСТАНЦИМА

ЦИХАД, ЦИХАД,

Припадницима одређених категорија југословенског становништва ових би дана најбоље било да уопште не излазе на улицу. Поготово ако су исти шире познати као бивши официри ЈНА или се изјашњавају као Муслимани (односно, у последње време, Бошњаци). Први су, по општем мишљењу, криви за губитак територије бивше заједничке државе. Друга група активно ради на скраћивању ионако скраћене федерације.

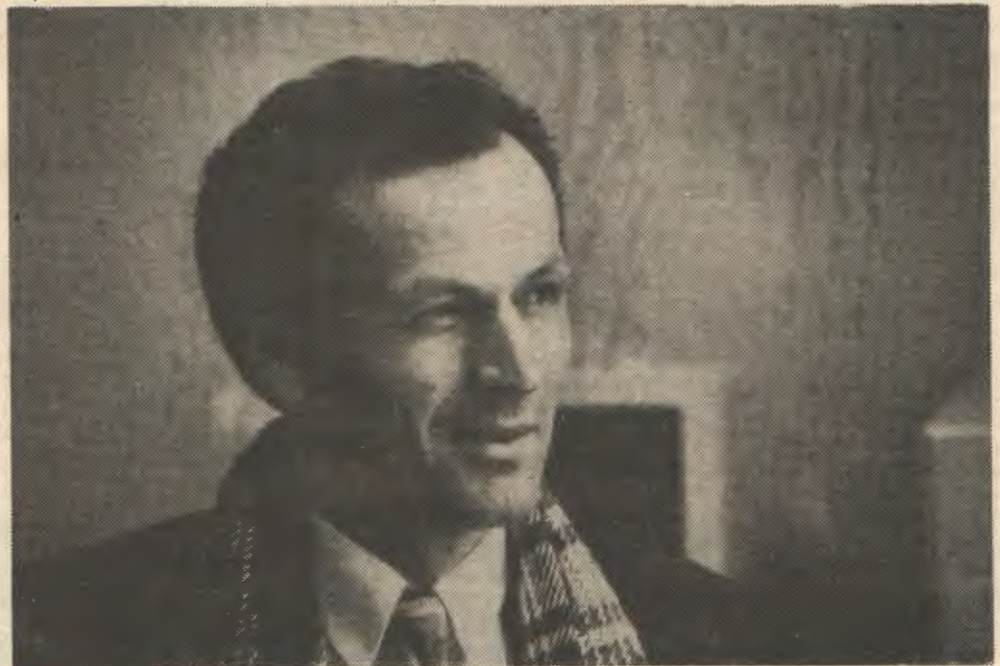
Полазећи од овако формираних народних веровања, југословенски судови су се латили озбиљног посла претварања „обичајног права“ у нову судску праксу. (Због чега би се местимични приговори да је реч о монтираним политичким процесима могли одбацити као неосновани). Карактеристични случајеви модерне југословенске правне државе су опетовани, трећи процес генералу Влади Трифуновићу и „успешно“ окончани процеси Муслиманима у Новом Пазару и Бијелом Пољу (овим последњим остало је још само изрицање пресуде, што је пука формалност).

Животна трагедија Ризвана Халиловића јесте да је истовремено у обе ризичне групе — и демобилисани официр ЈНА и Муслиман. Званично је и даље (циници би рекли: оправдано одсутан) председник СДА за Македонију. Халиловић је у протеклих годину дана био предмет интересовања више државних служби, а према до сада познатим елементима, привући ће пажњу и међународних чинилаца. Посебно онај део приче како је дотични постао „доступан судским органима“ и због чега је овај житељ Куманова осуђен за кривично дело шпијунаже против СРЈ.

Ризван Халиловић је из активног састава југословенске војске иступио у јесен 1991. године, када се већ увелико распламсао грађански рат у држави чији је интегритет та војска требало да штити, када је и највеће оптимисте напустила нада у повратак на пређашње стање. У кумановском гарнизону Халиловић је провео дванаест година. Демобилисао се у чину пешадијског капетана прве класе, иако је већ имао положен мајорски испит. После изласка ЈНА из Македоније, остао је у свом стану, са супругом и четворо деце. Уписао се на последипломске студије на Филозофском факултету у Скопљу. Од оснивања Странке демократске акције у Македонији њен је активни члан, а убрзо и изабрани потпредседник.

Озбиљније невоље за Халиловића настају од августа прошле године, када га скупштина СДА бира за председника странке.

„Од оснивања националних странака у Македонији и првих вишестраначких избора непрекидно траје медијска кампања уперена против политичких представника националних мањина. Оно што се догађало Србима није мимоишло ни Бошњацима, којих је у Македонији око 60.000. Али, за разлику од Срба и Албанаца ко-

Демобилисани официр бивше ЈНА, несрећом и Муслиман, Ризван Халиловић депортован је из Македоније у СРЈ, где му је, у добро познатој традицији нашег судства суђено (и пресуђено) за шпијунажу. Његов случај просто врви од лакоће. Не зна се шта је код нас лакше — бити шпијун или осудити због шпијунаже!

Пише: Александар ЦВЕТКОВИЋ

ји су имали јако залеђе и заштиту од матичних држава, ми Бошњаци смо деловали као лак плен. Власти у Македонији је изгледа посебно иритирао мој сусрет са господином Гердом Аренсом, када сам му ја уручио нашу страначку декларацију о националним мањинама у Македонији. Она је садржала и конкретна уставна решења положаја националних мањина, у складу са постојећим европским стандардима“, присећа се Халиловић.

Да није реч о празним претњама, Халиловић се уверио четрнаестог октобра прошле године. Тог дана, око шест сати поподне, враћао

се из страначког седишта у Скопљу. Код скретања за Куманово зауставила га је патрола саобраћајне милиције. Све је личило на рутинску контролу, док му није речено да изађе из возила. Ту су га „прихватила“ двојица агената у цивилу. Наређено му је да пређе у други аутомобил. Ставили су му повез преко очију, фластер на уста и лисицама везали руке иза леђа. Вожња у непознато најављена је речима: „Сада ћеш да видиш како изгледа македонски рели!“ То је значило бесомучну јурњаву, уз нагла кочења, тако да је киднаповани Халиловић све време ударао главом у наслон седишта испред себе. „Рекли су ми да ме воде у природу да ми исперу тај фундаменталистички мозак. Када су се кола зауставила, извукли су ме напоље а затим увели у зграду. Ту су ме држали око тридесет наредних сати, испитујући ме. Поставили су ми стотинак питања и тражили да им кажем све што знам о људима за које су претпостављали да су са мном повезани. Све то било је праћено претњама и погрдама да сам ја окупатор, да сам служио онима који су педесет година газили Македонију. Када их моји одговори нису задовољавали, што је био најчешћи случај, ударали су ме палицама и шутирали. На крају тог испитивања није било дела тела на коме нисам био модар“, прича Халиловић.

На основу онога што се потом дешавало Халиловић закључује да је читава операција била унапред договорена са југословенском страном. Пошто је приликом „изручења“ такође био „упакован“ (повезом, фластером и лисицама), остало му је непознато на ком граничном прелазу је то обављено, у ноћи између

СВЕ ЧЕТИРИ КРУТЕ!

петнаестог и шеснаестог октобра прошле године. „Обрадовао сам се када сам по говору закључио да сам у рукама југословенске полиције, каже Халиловић, још увек наивно верујући да је по среди неспоразум који ће се разјаснити“. Али, преварио се. То су му потанко објаснили радници Државне безбедности Србије у њиховим просторијама у Врању, где је Халиловић провео наредних осам дана. Човек који се представио као **Станимир Томић**, начелник ДБ у Врању, рекао му је да би најбоље било да сарађује са њима, јер „они могу све, што би он као некадашњи официр свакако морао да зна“. Халиловић је том приликом упознат са оним за шта је осумњичен: да је крајем 1992. године у Исламабаду официрима пакистанске армије предао војна правила ЈНА „Пешадијски пук“ и „Пешадијски батаљон“, као и војну топографску карту СФРЈ у размери 1:500.000. Предочено му је и шта би могло да га снађе уколико не буде „кооперативан“ — рецимо, изручење органима Републике Српске, који би се радо докопали једног непријатеља српства и православља.

ПРЕСУДА БЕЗ ДОКАЗА

Убедљивост овог последњег аргумента била је несумњива и Халиловић 26. октобра у Окружном затвору у Врању (где је у међувремену пребачен) истражном судији даје изјаву „по мери“ Државне безбедности. При том, истражног судији није занимало како се он обрео у Врању — Халиловић код себе није имао путне исправе, а није постојала потерница расписана за њим у СРЈ, као ни службени документ на основу којег би се дало закључити да су га македонске власти регуларно изручиле. За сваки случај, у ДБ-у су га инструирали да каже како је ухаваен приликом илегалног преласка државне границе код Прешева.

Изјаву истражном судији Халиловић је дао у присуству „адвоката“ кога је тада видео први пут и на основу чијег је држања закључио да је и он оперативац Државне безбедности. У истој служби настављено је испитивање до 22. децембра 1993. године, када му је уручена оптужница за кривично дело шпијунаже.

За све то време, Халиловићева породица у Куманову и руководство странке у Скопљу не могу да добију информацију о његовој судбини. Секретар СДА за Македонију више пута се безуспешно обраћао кабинету председника БЈРМ, **Кире Глигорова**, и министра унутрашњих послова, **Љубомира Фрчковског**. И сваки пут добија исти одговор, да о томе они ништа не знају.

Ризван Халиловић је 26. јануара ове године пребачен из окружног затвора у Врању (јер је суд у Врању због кривичног дела које се тиче угрожавања безбедности земље огласио ненадлежним) — у војни истражни затвор у Нишу. Војни суд у Нишу 18. марта 1994. године из-

риче пресуду према којој је Ризван Халиловић крив зато што се „неутврђеног дана од 27. новембра до 4. децембра 1992. године у Исламабаду (Пакистан), где је дошао преко Турске, бавио шпијунажом на штету СРЈ, тако што је лицима из генералног конзулата БиХ у Истамбулу и официрима пакистанске армије учинио доступним војна правила „Пешадијски пук“ и „Пешадијски батаљон“, до којих је дошао као официр бивше ЈНА, а која су оглашена као „војна тајна“, те истом приликом предао им војну топографску карту СФРЈ 1:500.000 — чиме је починио кривично дело шпијунаже из чл. 128 ст. 1 КЗ СРЈ, па га суд за ово кривично дело применом чл. 41 КЗ СРЈ осуђује на казну затвора у трајању од четири године...“. Суд није уважио разлоге одбране да је пресуда заснована на исказу окривљеног датом под притиском, а да никаквих других материјалних доказа није било. Суд је у поступку пошао од претпоставке да је окривљени Халиловић, као бивши официр ЈНА МОРАО да има поменути правила и карту, иако је за то потребна потврда о материјалном задужењу (или смо у заблуди да је бивша ЈНА уредно водила такву евиденцију), о чему наследник оружаних снага СФРЈ, Војска Југославије, међутим нема никаква сазнања. Бар то на суду нико није предочио.

Друго, боравак Халиловића у Исламабаду доказиван је путном исправом извесног **Сенада Хаџовића**, избеглице из Горажда, при чему се поменути документ уопште НЕ ПОМИЊЕ у записнику ствари одузетих од Халиловића, приликом његовог преузимања од македонских државних органа. Суду је достављена фотокопија само прве две странице пасоша дотичног Хаџовића, али не и оних где би се евентуално видео печат који потврђује улазак у Пакистан?! Поред војног судског вештака, суд је саслушао једног јединог сведока — **Екрема Бершиу** из Суве Реке, који је потврдио да му је Халиловић у Скопљу предао 1000 марака које му је послала рођака из Истамбула(?!). О Пакистану ни рече.

МАКЕДОНЦИ СЕ ИЗВУКЛИ

Нишки адвокат **Владимир С. Домазет**, кога је Халиловић сам ангажовао (уместо оног додељеног му у Врању по „службеној дужности“), износи у жалби на пресуду неколико констатација и питања суду. Указујући на већ побројане процедуралне мањкавости (као што је поред исказа окривљеног датог у истрази — за који суд није поверовао да је дат под притиском неиспуњена обавеза суда да и сам прикупља материјалне доказе; непостојање оригинала пасоша **Сенада Хаџовића**...), Домазет изражава сумњу зашто би неко попут Халиловића путовао чак у Пакистан да би предао војна правила и карту који су се налазили у већим количинама у касарнама и командама на територији

бивше СФРЈ — месецима пре тога предатим непријатељској страни? Да ли суд заиста верује да документа која се помињу заиста нису већ била доступна лицима у генералном конзулату БиХ у Истамбулу и да они, без Халиловићеве помоћи, нису могли да их дотуре заинтересованим официрима пакистанске армије? На самом претресу је изнета чињеница да правило „Пешадијски пук“ више није у употреби. И због чега се инсистира на Пакистану, као заинтересованој страни, тј. савезнику Изетбеговићеве војске, ако се зна да је Турска и географски и политички ближа збивањима у рату на простору бивше југословенске републике Босне и Херцеговине? На крају, зашто би, све и да је у пресуди изнето тачно, деловање Ризвана Халиловића било уперено против СРЈ, ако се одвијало искључиво на територији БЈРМ — па и ње се, као бивше југословенске републике, тичу инкриминисане радње и документа СФРЈ?

Адвокат Домазет се, наравно, не упушта у осетљиво подручје интереса унутрашње политике обе државе (СРЈ и БЈРМ), али се у једном ти интереси извесно поклапају (па отуд таква међусобна предусретљивост двеју државних безбедности): политичко деловање странака националних мањина ни тамо ни овамо није пожељно. Само што су Муслимани тренутно у „моди“. То је, у оном макијавелистичком смислу, схватљиво. Међутим, није схватљиво како је југословенска страна допустила да буде насамарена — Македонци су се елегантно извукли, а Срби пристали да и сами „верификују“ слику створену у међународном јавном мњењу — балканских шампиона у кршењу људских права. Или је неко од надлежних проценио да смо већ толико оцрњени да један дискусбилан судски процес, више или мање, ништа не значи?

Што се самог Халиловића тиче, њему је преостало да се нада да ће другостепени орган, коме се у жалби обратио, Врховни војни суд у Београду, преиначити донету пресуду. Њему у прилог, поред набројаних разлога, суд ће морати да уважи и стравичан ефекат Халиловићеве тринаестомесечне одвојености од породице која је остала у Куманову. Неформални „билатерални“ облици међудржавне сарадње БЈРМ и СРЈ обезбедиле су психијатријски третман његовој супрузи, а четворо малолетне деце корисници су хуманитарне помоћи Црвеног крста Мекедоније.

Између бивших југословенских република нису, дакле, избрисане раније сличности и везе. Остао им је заједнички смисао за хуманизам. И полицијско-војну ренесансу.

ЧОВЕК СЕ ДРЖИ ЗА РЕЧ, СОЦИЈАЛИСТИ ЗА...

ДОСТОЈАНСТВЕНО ЛАНДАРАЊЕ

Ако би држање за реч — а иоле частан човек, макар био и политичар, требало би да стоји иза онога што изговори јавно — био критеријум за стицање личног па и страначког поверења у народу и оданости партијској политици, многе од данашњих политичких личности не би то више могле да буду. Било зато што би их се властита странка одрекла због недоследности, било због тога што би сами, по моралним критеријумима, после очигледних лапсуса, сами схватили да им у том јавном послу није место. А ти лапсуси су заправо размимоилажења између јавно изговореног стојећи иза партијске функције и праксе коју та партија диктира. Односно колизија изјава партијског лидера као челног и најовлашћенијег гласноговорника и тумача једне партијске политике и његових политичких чуаша.

Е па код нас су та размимоилажења, лапсуси разних портпарола владајуће партије готово свакодневна појава због које, међутим, ретко или готово никада нико не сноси никакве индивидуалне последице. Народу остаје само да региструје ко је од владајућих политичара шта и кад званично и јавно изговорио, а колико је то различито од онога што нам се заиста догодило и догађа. Бирачко тело би требало само да упореди те речи са својим свакодневним животом. Ту је сваки коментар сувишан. (Не)склад говори сам за себе, и о ауторима изјава. Прилично, међутим, и о нама. Јер, како каже Ђорђе Балашевић у једној од својих песама: нису криви генерали и бркати мајори, који вичу — пали; не — криви смо ми који смо ћутали!

ПОМИРЕЊЕ ИЛИ НЕ?

Потпредседник Већа република Савезне Скупштине и један из уског круга најутицајнијих људи владајуће партије, Радмило Богдановић, поводом обележавања 4. и 7. јула ове године, а на тему евентуалног националног помирења партизана и четника, изјављује: „...О томе ће историја дати коначан суд. АЛИ ПОМИРЕЊА НЕМА, НИТИ МОЖЕ БИТИ између партизана, који су водили народноослободилачку борбу, и четника, који су били на страни окупатора. Ту није било никаквих националних сукоба, него борба ослободилаца против окупатора и његових помагача“.

Само три и по месеца касније историја посредно, из уста председника Републике Србије, на прослави поводом педесетогодишњице ослобођења од фашизма, делимично наговештава суд о којем је Богдановић говорио. Слободан Милошевић, 21. октобра у Центру „Сава“ дословно каже: „Нека вечерас на овој великој свечаности којом обележавамо педесету годишњицу ослобођења Србије, наше прве мисли буду упућене борцима за слободу. Свима који су допринели победи над фа-

Кад би човек слушао социјалисте, не пратећи пажљиво шта говоре, помислио би да је неко у том дублету или луд или збуњен

Пише: Радмило ЧОБОВИЋ

шизмом, независно од расе, нације, вере, униформе или заставе под којом су се борили за слободу“. На кога је председник конкретно мислио морао би посебно да објасни, тек чини се недвосмисленим да је говорио о Србији.

Сада већ бивши потпредседник савезне владе, Жељко Симић, изјављује 11. септембра да је „сачувано свеколико српско национално биће, суверенитет Југославије, а постигнути су и постављени социјални циљеви. Тиме је свету показана виталност српског народа, али и бесмисленост репресије у савременим међународним односима“. Најавио је том приликом у Зрењанину да ће до краја те недеље (до 15. септембра) бити ублажене санкције.

Симић је четири дана касније престао да буде члан владе. Вероватно не због ове изјаве, што не значи да његове речи не би требало упоредити са фактичким стањем на које се одnose, а да би се видело да ли је и колико као други човек владе СРЈ успешно проценио ситуацију. Дакле, „свеколико српско национално биће је сачувано“, али не у великој Србији како је иницијално обећавано, већ у СРЈ, Републици Српској и Републици Српској Крајини, које су, чини се, тренутно раздвојеније него што су икада пре биле. Срби у Македонији нису ни поминути, а о Лужичким Србима да и не говорим. Уосталом, на ове последње се никада и нису односиле приче о евентуалној великој Србији, ни теза да и они, као и сви Срби, живе у једној држави.

Суверенитет Југославије тако је сачуван да смо приморани да прихватамо разне посматраче, комисије и контролоре, да је успостављена граница на Дрини према Србима из РС жешћа него према Албанији. Социјални циљеви су постигнути тако што је буквално угушен средњи staleж становништва, а приватници притешњени уз зид пореском политиком. Домаћин пензионерима инострани пензионер, гувернер Аврамовић, пластично све објасни, кад пригусту, кроз стабилну цену плескавица и гирца! Великом виталношћу показали смо бесмисао репресије у савременим међународним односима, али само када се односи на СР Југославију. Када ту репресију, у специфичном

облику СРЈ спроводи према Републици Српској, коју је до јуче перфидним политичким петингом (наравно у сарадњи са тамошњим руководством) стимулисала за циљ звани „велика Србија“, помагала им (Борисав Јовић у Савезној скупштини 8. новембра каже: „Помагали смо српском народу у Босни СВИМ СРЕДСТВОМА“) онда ту бесмисла — нема! Или, званичан СПС став да су санкције против СРЈ уперене против српског народа, али су зато санкције СРЈ против Републике Српске уперене против — руководства РС!

ЛИЛИЋЕВА ЕКВИЛИБРИСТИКА

Маргит Савовић, министар за људска права у Влади СРЈ каже 4. септембра: „У СРЈ није било и нема етничког чишћења. Било је ПОЈЕДИНАЧНИХ случајева међунационалне нетрпеливости и ексцеса, али је наша земља успела да одоли том искушењу, сузбила је то зло у корену“.

Министарка је заборавила случај Хртковци, на пример. Или сматра да је све што се догађало у том селу крај Руме ПОЈЕДИНАЧНИ случај. А до данас неразјашњена масовна отмица Муслимана из воза Београд — Бар?

У јануару 1993. године председник Милошевић објавио је званично рат криминалу. Његовим стопама кренули су касније и други његови партијски другови. Кампања се, међутим, практично завршила у марту те године халшењем два министра из владе Радомана Боковића, осуђених пре неколико дана. У међувремену се повећава број неразјашњених убиства у Београду, а републички министар полиције Соколовић понавља, од прилике до прилике, исто — да се ситуација побољшава!

Посебно занимљиве су изјаве председника СРЈ Зорана Лилића. Поједине изазивају недоумицу са чисто логичке стране, друге због његове неинформисаности, а треће, опет, услед вишесмислености, недопустиве када је реч о излагању једног државника. А формално, и поред свега, Лилић ипак то јесте. Тако први човек СР Југославије, објашњавајући увођење санкција СРЈ према РС, каже да смо тешка срца учинили оно што смо морали. Па, ако смо нешто морали да учинимо, а морали смо, онда је потпуно небитно каквог срца смо то извели: лако, тешко, преко воље или са задовољством.

Са свечаности поводом произвођења старешина у прве чинове Војске Југославије, 31. јула ове године „Политика“ преноси Лилићево реч: „... Колко пута смо у неким западним медијима могли чути да смо ратнички народ. Рат никада није био наш избор...“. А домаћи медији су пренели речи председника Милошевића, са једног ранијег састанка затвореног типа, да — како је интерпретирано — ако већ Срби не умеју да раде, умеју да се туку!

DEKLARACIJA O SLOBODNOM I JEDINSTVENOM SARAJEVU

1. Slobodno, otvoreno i nepodijeljeno Sarajevo izraz je naše trajne volje i zato nećemo nikome dozvoliti da se Sarajevo dijeli po bilo kojoj osnovi u vrijeme kad čitav civilizirani svijet stremlji medjusobnoj saradnji i integraciji.
2. Čvrsto smo uvjereni da je život u različitostima i toleranciji neprocjenjiva baština naše prošlosti i siguran temelj mirne i sretne budućnosti za svakog građanina Sarajeva i Bosne i Hercegovine.
3. Zahtjevamo pravedno i blagovremeno kažnjavanje svih ratnih zločinaca i siguran povratak svih prognanika i izbjeglica, što je pretpostavka za normalizaciju života i nastavak tradicije zajedništva.
4. Pripivatamo u cjelini povelju UN i Opštu deklaraciju o pravima čovjeka kao kriterij vlastite prakse i uređenja društvenih odnosa i tražimo da međunarodna zajednica na tim načelima pristupa rješavanju budućnosti Sarajeva i Bosne i Hercegovine, uvjereni da samo demokratski ustrojena politička vlast može da osigura dostojanstvo i interesu svakog slobodnog građanina Sarajeva i naše državne zajednice.
5. U ovom času smo odgovorni za ispunjenje ovih civilizacijskih načela.

GRADJANI SARAJEVA

CIJELO SARAJEVO ZA SLOBODNO I JEDINSTVENO SARAJEVO

Deklaraciju je do sada potpisalo preko 200.000 Sarajlija. Potpisuje se u 22 zemlje, kao i širom Srbije i Crne Gore. U Beogradu:

1. Građanski savez, Краља Петра 47 (12 — 17 ч)
2. Београдски круг, Обилићев венац 27/IV (11 — 17)
3. Београдски омладински форум, 29. новембра 53/III (17 — 20)
4. МЕДИА, центар, Кнез Михајлова 25/I (11 — 15)
5. Жене у црном, Трг Републике (сваке среде од 15,30 — 16,30)
6. Сесије Београдског круга, СО Стари град (сваке суботе 12 — 14)

Најзад, пажњу заслужује и Лилићева изјава од 7. јуна у Новом Саду са 12. Конгреса Савеза синдиката Југославије када је рекао да „милиони грађана Југославије не могу бити таоци ниједног лидера, ни са подручја СРЈ, ни РС ни РСК“. Председник Србије није се препознао па није реаговао. Реаговали су политичари из српских земаља преко Дрине, али се јавио и дежурни коментатор Радимило Богдановић. Тим поводом, он у Нишу, 11. јуна ове године, каже, а штампа преноси дословно: „... Патриоти се налазе и са ове и са друге стране Дрине и Република Српска има право да одлучи у каквом ће се облику прикључити СРЈ, али је најпре потребно да дође до мира... Морам признати да ми се није допала изјава Зорана Лилића. Сада би требало да будемо обазриви са крупним изјавама, јер нам не требају разлике између Срба преко Дрине, и нас у Југославији. Ако смо били стрпљиви кад се гинуло, зашто не би имали стрпљење сада када се преговара о коначном миру. Не би смели да се делимо“.

Можда нам разлике не требају, али их итекако има, и можда не бисмо смели да се делимо, али смо практично подељени.

На младима свет остаје. Један од најмлађих еспесоваца је потпредседник те партије Горан Перчевић. Но, младост не прети искуство, већ пре брзоплетости и непромишљености, можда и изостанак консултација са старијим колегама. Отуда и неколико његових политичких гафова који су локалног значаја, али злуже као добра илустрација координације и синхронизације у владајућој партији.

ПОТПРЕДСЕДНИКОВИ ГАФОВИ НЕИСКУСТВА

У августу 1993. године Перчевић изјављује да ванредни избори нису реални, јер је Скупштина Србије заслужила прелазну оцену за све што је урадила. У октобру исте године каже: „СПС чврсто стоји иза владе Николе Шаиновића“. Неколико дана касније председник Милошевић, уједно и замрзнути председник СПС-а распушта ту Скупштину, чији је формални продукт и Шаиновићева влада, означавајући највише, тек распуштено, законодавно тело у републици — „српском срамотом“.

У време интензивне сарадње СПС и СРС, када је сада осуђени Војислав Шешељ, пред-

седник СРС, био „омиљени опозициони лидер“ председника Србије и СПС Милошевића; Перчевић говори да „нисмо коалиција, само нас је заједничка тачка патриотизам“. Тај заједнички патриотизам, када је СРС у питању, прораствао је непосредно потом у фашизам, па у ратни злочин да би епилог био Шешељево хапшење.

Поводом деветомартовских демонстрација рекао је да је то „највеће зло, јер нема већег злочина од гурања сопственог народа у међусобно убијање, док нас непријатељ напада!“ „Који непријатељ? Кога напада?, упитао би Б. Јовић, у свом стилу. „Србија није у рату“, констатовало би С. Милошевић.

Све што нам се догађа, само нам се причава. Тако кажу другови. До следеће изјаве.

РАДМИЛА СМИЉАНИЋ, СОПРАН, ПРВАКИЊА БЕОГРАДСКЕ ОПЕРЕ

ПОЧНИМО ЉУБАВ ИСПОЧЕТКА!

Рођена Бањалучанка славног гласа каже да јој је са студентима деветомартовских демонстрација било узбудљивије него са похвалама у бурној каријери. После тридесет година на сцени, утеху налази у хуманитарним коцертима за земљу у којој је одрасла, а певајући недавно у Љубљани дигла је на ноге и Србе и Словенце.

Пише: Војкан РИСТИЋ

страдању народа свирала клавир. Спасавала сам сопствену душу од ужаса, а онда сам схватила да треба спашавати и друге па сам почела да наступам искључиво у хуманитарне сврхе, желећи да на једини начин који умем помогнем мом народу“.

Овог лета у Београду је захваљујући госпођи Смилјанић гостовало Српско певачко друштво „Јединство“ из Бања Луке. Друштво које је прослављало сто година постојања и рада. Они су после комунистичке забране 1941. године, сада васкрсли — иако су основани 1894. године у Бања Луци која је била под хабзуршком влашћу.

„Солисти у том хору били су и моји најближи — мама, Татјана Ливњаковић касније Смилјанић, певала је у „Јединству“. Бранко Смилјанић, мој тада, био је краљевски официр, 52. класа Војне академије у Београду. Он се заклео на верност Краљу и отаџбини — до гроба. Од 1942. године био је у немачком заробљеништву. Када се вратио, прво му је било да нас све покупи, и врати, у Бања Луку. Тата је био професор клавира и соло певања, али пре свега патриота и Србин“ — прича наша саговорница.

Госпођа Смилјанић поседује и документ из априла 1942. године у коме стоје имена Срба који су тада ухапшени у Бања Луци од стране усташа. На трећем месту је и њено име. Тада је била беба од једанаест месеци.

Након ослобођења породица Смилјанић се враћа у Бања Луку. Бранко Смилјанић одбија да обуче опет војну униформу, јер се „једном заклео“, па се окреће оживљавању културних активности. „Тату су пуно прогањали и због недигрва, и због његове официрске речи коју није хтео да погази, али морам да признам да су га најмање прогањали припадници друге вере. Због тога је доспео и на суд, где су остале упамћене његове речи: „Ја нисам великоср-

Међу великим бројем оних који су широм света проносили славу српске културе, сигурно један од запаженијих ликова је и професор **Радмила Смилјанић**, првакиња опере Народног позоришта у Београду.

А, онда после свега — суноврат. Национализам, крвави распад земље. Поделе на патриоте и издајнике. Мржња која удаљава, па тако Сарајево постаје даље од Лондона, Загреба од Милана, Љубљана од Вашингтона. Везе су покидане, пријатељства „замрзнута“, до неких бољих времена.

И сада, уместо вести о великим успесима широм света, стижу неке „мале вести“ из наше близине, а опет даљине — које враћају наду да ће се нешто мењати.

У Хотелу „Лав“ у Љубљани професорка Радмила Смилјанић наступила је на манифестацији „Пулинов сусрет“, коју је по четврти пут организовало друштво и фондација „Михајло Пулин“ уз координацију са свим српским друштвима у Словенији. Овај сусрет окупио је углавном Србе, али је међу гостима било и Словенаца, пријатеља тамошњих Срба. У пратњи трија Душко Јовановић — клавијатуриста, Добросав Васић — виолина и Зоран Пејковић — хармоника, певала је госпођа Смилјанић старе и већ добро заборављене српске песме.

Певајући о Босни, Бања Луци, Сарајеву, Мостару ова српска примадона се уједно и подсећала. Враћала је слике на минута времена које је рат претворио у историју срама и бешчашћа: „Било је дивно. И лепо и тужно. Драго ми је што сам им подарила ово јер је музика носила и мене и њих“.

За усломену на овај сусрет госпођи Смилјанић је остала Захвалница на којој пише: „За очување језика, културе и традиције српског народа“. И управо ова захвалница Срба из Љубљане као да је објединила три деценије рада ове примадоне.

„Кад сам у Модени певала далеке '66. Ксенију у „Борису Годунову“, у Линцу у „Пиковој дами“, Лизу, или Сантуцу у „Кавалерији рустикани“ у Франкфурту, па Булу у „Еро с онога света“ у Москви, или Јенуфу у истоименој опери у Брну, ја сам била део мог народа“, каже госпођа Смилјанић.

УХАПШЕНА КАО БЕБА

Када је почео рат у Босни то је на ову интелектуалку из Бања Луке која је своју каријеру започела у Сарајеву у тамошњој опери деловало шокантно: „Повлачила бих се у време „Дневника“ у другу собу и уместо ужаса о

бин. Ја сам велики Србин". На крају су нас прогнали из „наше Бања Луке“, другови који су били на власти“.

Пут је породицу Смиљанић довео у Босанску Градишку. Ту је настала за шест година из ничега музичка школа у којој је коришћен породични клавир. У школи су предавали отац Бранко (виолину и соло певање) и мајка Татјана (клавир).

ПРЕД СТУДЕНТИМА ПОСЛЕ 9. МАРТА

„Мислим да је после овог ужаса моја мисија иста као и мисија мојих родитеља. Као у оној песми „Почнимо љубав из почетка“. Ми овде, у овом делу Балкана, сваких педесет година почињемо љубав из почетка“.

Догађаји понекад једног светског уметника натерају да своју основну уметничку делатност, у овом случају оперску сцену, замени политичком. Шта је примадону Радмилу Смиљанић натерало да се после 9. марта једне тамне мартовске ноћи обрати студентима испред чесме на Теразијама?

БЛИСКОСТ

„Од почетка у ми идеје Српског покрета обнове и његовог председника Вука Драшковића биле блиске. Мислим да без српске младости, обнове наше традиције и културе нема ни будућности наше Србије и нашег народа, и с ове, и с оне стране Дрине“ — говори о својим политичким идеалима госпођа Смиљанић.

„У каријери сам имала много узбудљивих тренутака, али се најупечатљивији десио ван оперске сцене. Једанаестог марта, пре подне, из Опере сам отишла на Теразије и остала тако до поднева. Увече је мој супруг, иритиран преносом из Скупштине Србије, поново отишао међу студенте. Остала сад код куће, до тренутка када се на телевизији појавио друг Бакочевић. Не знам како сам се иза поноћи нашла на Теразијама, али знам да сам осетила потребу да тој деци, баш у том тренутку, кажем део истине. Била сам присутна тога дана, када студенти нису прихватили ни Патријарха, кад су извиждали Караџића. Међутим, те ноћи сам осетила како ме тих неколико хиљада младих пажљиво слуша. Рекла сам им да се не дају завести као што смо ми били заведени. Рмбачили смо за боље сутра, а то сутра стигло је данас када нам је горе него икада. Осврнула сам се и на то Козарачко коло које је тог поподнева одиграно на Ушћу, питајући се: које су то мајке? Деца су била одушевљена. Нису ми дали да одем до јутра“.

Ни примадона Смиљанић није могла након тог иступа да буде мимоиђена од стране „савесних новинара“, у улози дежурних жбира овог система. Новинар и карикатуриста Растко Гузина се надовезао на скупштинску дискусију Зорана Анђелковића који је говорио те ноћи у парламенту, како „нека певалка на Теразијама хоће да сруши комунисте“.

Пет година уочи рата госпођа Смиљанић је предавала на сарајевској Музичкој академији. До последњег дана пред рат певала је у „Тоски“. Како данас признаје, једино што зна је да су сви њени ђаци живи и здрави, и да у различитим деловима света започињу своје међународне каријере — „У том смислу им је овај рат једино добро дошао“. Дуња Симић и Соња Миленковић београдски ђаци професорке Смиљанић, сада певају у Атини.

ЈУБИЛЕЈ БЕЗ ВЕЛИКЕ ПОМПЕ

Матична кућа Радмиле Смиљанић, Народно позориште у Београду, у овој години обележава јубилеј — 125 година постојања. У комисији

основаној поводом прославе, нема ни једног оперског певача иако су они славу куће проносили широм света. Нема ту ни Радмиле Бакочевић, ни Милке Стојановић. Наравно, ни Радмиле Смиљанић.

„Сада на репертоару опере нема ни једне српске опере. Нема ни мене. Ја више нисам у опери. Од када сам на факултету, они као да немају више потребе за мојим ангажовањем. То ме је заболело, јер сам у Београдској опери прва певала српску оперу „На уранку“, Биничког“.

Од када је прошле године Никита Миливојевић поставио на драмски репертоар „Маску“ Милоша Црњанског, стидљиво је замолио професорку Смиљанић да се појави у првој сцени те представе. „Прихватила сам то без речи и хонорара. Кад не може да буде већи, нека буде то мој мали скроман допринос прослави куће у којој сам двадесет и једну годину држала репертоар као примадона“.

У међувремену ова примадона као да је преболела оперу. Јер, опере готово и да нема на репертоару Народног позоришта. Сада, за оживљавање опере треба пружити шансу младима који, на жалост, пред овдашњом безперспективношћу напуштају Београд. „Сада једино облачим костим за ову драмску минијатуру, и то онај мој, из Вердијевог „Бала под маскама““.

За тридесет година свог уметничког рада Радмила Смиљанић је певала са Мариом Дел Монаком, Пласидом Домингом, Хозе Карерасом, Ружом Поспиш Балдани, Бисерком Цвејић. Њене представе дириговали су Ловро Фон Матачић, Леополд Хагер, Рајнер Шварц, Дејв Ален, Зубин Мехта...

Ових дана у издању „Југодиска“ појавила се и касета староградских песама Радмиле Смиљанић којом се можда и на најбољи могући начин обележава три деценије уметничког рада ове врхунске уметнице: „Ово није време за прославу па макар о били и велики јубилеји, као што је тридесет година рада. Следеће године зато то желим да обележим на што скромнији начин, без обзира на мој велики опус. Није време, због мог народа који тамо и даље страда“.

До сада је шест пута кандидована за Октобарску награду града Београда. Ниједном је није добила иако су је предлагали и такви певачки ауторитети као што је Мирослав Чангаловић. Два пута је била предлагана за републичку награду: Ни њу није добила. Било је послушничјих, идеолошки подобнијих...

А онда, грешка бива исправљена на најбољи могући начин. Ових дана из далеке Филаделфије стигла је радосна вест: Никола Мијаловић освојио је прву награду у јуниорској конкуренцији на такмичењу „Марио Ланца“. Радост је утолико већа јер је Никола, син и ђак, професорке Смиљанић.

„Можда је требало да га пратим на његовом стваралачком путу и будем уз њега у иностранству, али мислим да сам овде потребнија. Желим да кроз моје садашње педагошке активности, хуманитарне концерте, оставим траг у моме народу и кад ме више не буде било“.

Соћан који је остао упамћен, солиста у преко шездесет кантата и ораторијума, примадона вечног сјаја, професор Радмила Смиљанић на крају, каже: „У свету добијате славу, поштовање и новац. Овде ништа од тога. Али, ако успете после свих година да са усхићењем певате народу и са њим — онда је то оно право...“

ЗАБОРАВЉЕНИ ГЕНИЈЕ

Током разговора наша саговорница посебно је са великим одушевљењем говорила о уметничком лику и величини — Мирослава Чангаловића: „То је и дан данас један непревазиђени бас Београдске опере. Он је сада и кад кућа чију је славу толико година проносио препуштен забораву. Куда идемо кад се овако олако односимо према институцијама наше културе какав је један Чангаловић?“

ШЕВАЛИНА КРОМПИРУША

„Још када сам ја студирала у Сарајеву, на факултету је радила „теткица“ Шевала, или како смо је ми студенти звали — „Шеки“. Када сам после двадесет година на Академију у Сарајево дошла као примадона и професор Шевала је и даље ту радила. Била је иста, сићушна, са цигаретом у углу устију. Њу ту и даље држе иако јој је давно време за пензију. Она је заштитни знак Академије. Требало ми је пуно времена да са Шевалом опет успоставим пређашњи однос. У Сарајево сам долазила ујутру, а враћала се авионом увече. Једног дана журећи са предавања на авион за Београд, полицајац на аеродрому ме зауставио речима: „Госпођо, имате странку“. Погледам, а оно Шевала са неким замућком. „Ево, спремила сам ти, професорко, кромпируше за пут“. У замућку, заиста, врела кромпируша коју сам у авиону прстима халалљиво појела. Сећам се њених речи: „Ја знам да ти све имаш, али да ово немаш“. Кад је почео рат, чујем да се насеље Мојило, баш где она станује, бесплоштедно бомбардује. Окренем телефон и добијем Шевалу која ми каже: „Ево, стављам у рерну кљукшу, гледам ово чудо, па милим: е, Шеки, можда ти је ово последња.“ То насеље је срањено са земљом. Начула сам да је њен муж „Дидо“ погинуо, али о њој

СПО ХРОНИКА

КОАЛИЦИЈА СА ПЕНДРЕКОМ

ПОСЕТА ПРЕДСЕДНИКА СПО ВУКА ДРАШКОВИЋА СМЕДЕРЕВскоЈ ИЗБОРНОЈ ЈЕДИНИЦИ

5. новембар 1994. Добри До, Мала Крсна и Раља

Власт у Малој Крсни, месту у коме живи око 200 људи, освојио је СПО. Председник МЗ Небојша Миленковић, електротехничар по струци, у згради МЗ разговарао је са председником СПО.

„Држали смо се плана и програма СПО и у пракси показали како то изгледа када смо у прилици да спроводимо наш програм. Из самодоприноса градим цркву у Малој Крсни, обновили смо зелени и сточни пијац, телефонизација је у току.

Организовали смо овде и хуманитарни концерт, а сав приход прослеђен је избегличком кампу у коме је смештено око 180 избеглица, углавном из бивше БиХ.

У Малој Крсни политички делују само СПО и СПС, остали практично и не постоје.

Двадесет петог новембра 94' заказани су избори за МЗ и представници садашње власти надају се поновном успеху. Међутим, постоје индиције да се из Смедерева спрема подвала изменом изборног закона по коме ће власт у МЗ именовати ИО СО Смедерево“. То ћемо покушати да спречимо“, рекао је, између осталог, председник МЗ Миленковић, уједно и председник СПО Мала Крсна.

„Ако је темељ добар, може се поправити кров! Цабе ти кров ако ти не ваља темељ, а темељ СПО је снажан и непомерљив“, рекао је Драшковић и додао да о СПО-у не треба судити по њему и челницима СПО, већ по људима који воде СПО, на пр. у Малој Крсни.

У Малој Крсни одржана је и књижевно-политичка трибина, а потом се председник СПО обратио грађанима Раља, у којој је СПО такође иницирао изградњу цркве Св. Николаја.

Након обиласка села у Поморављу и Подунављу, председник СПО Вук Драшковић гово-

*Или зашто је једна политика добра
ако је добро сваком грађану
понакоб*

Забележила: Благница СТОЈАНОВИЋ

рио је и у препуној дворани Дома културе у Смедереву.

„Лицем к лицу, не види се лице, велико се види на растојању“ — рекао је Драшковић на почетку и позвао присутне да сад, са растојања од четири године, осмотре темељне програмске поставке СПО.

Пре четири године смо се изјаснили за мир, за приватну својину, неидеолошку војску и полицију, слободне медије, богатог домаћина на селу и радника у граду, пројекте младости а не прошлости, као услов да изградимо нову, демократску и снажну Србију.

Пре четири године СПО је истакао да се Србија не брани у Книну, него да се Книн брани у Србији! Пре четири године СПО је прогласио

национално помирење између бивших партизана и бивших четника.

Ми нисмо — рекао је Драшковић — мењали ни програм, ни капе. Време нам је дало за право и потврдило да смо странка великих принципа и политичке далековидости.

ВУК ДРАШКОВИЋ У ПОСАВСКО-ТАМНАВСКОМ КРАЈУ

Тринаести новембар 1994. Посета Владимирцима, Коцељеву и Убу.

Српски покрет обнове је Прва армија Србије, сила која иза себе има историју, традицију, поштење и веру свога народа, сила која ће нас бранити пред светом, али и изнутра.

Наш циљ је скидање Социјалистичке партије Србије са власти и успостављање демократије у Србији, рекао је између осталог Драшковић у разговору са грађанима Владимираца и Коцељеве.

За све што се у последње три године десило у Босни одговорна је владајућа СПС и њен председник, а за све што ће се десити након непотписивања мировног плана Контакт групе, одговорност ће сносити опозиционе странке и

РАЉА, МЕСТО ЗА БУДУЋУ ЦРКВУ Св. НИКОЛАЈА

институције које су подржале политику Радована Караџића. Ако наставе на тај начин да бране Србе у Босни — за три године тамо неће бити Срба.

Демантујући гласине о коалицији СПО са СПС, лидер СПО рекао је да једина коалиција, која постоји већ пуне четири године, била коалиција глава чланова СПО са социјалистичким пендрецима.

Само због тога што председник Републике Србије преузима неке ставове СПО из 1990. године СПО се неће одрицати својих ставова. Ми немамо ништа против ако председник Милошевић поништи указ и врати престолонаследника Александра у Србију и немамо ништа против да на прославу 50 година победе Равногорског покрета над фашизмом тамо дође било који социјалиста, укључујући и њиховог председника, да положи венац Дражи Михаиловићу на споменик.

Ми смо за мир, за демократију, ми смо против комунизма и друштвене својине, а кад социјалисти буду за то исто — нека дођу по чланске карте Српског покрета обнове.

Говорећи о подршци коју је СПО дао заточеном председнику Српске радикалне странке, Драшковић је рекао да СПО брани принцип права и слободе појединца и да никада неће зло које су радикали нанели СПО-у враћати злим, а то што је СПО-у и идеји обнове и препорода Србије мој кум чинио — остало је записано.

Један Коцељевчанин запитало се откуд толика популарност људи који заговарају рат и зло. „Откуд да наша Црква пропагира зло. Шта је то у нама да не признајемо друге вере. Срушили смо у овом проклетом рату око 750 џамија и око 300 католичких цркава, а наш Светац који хода још увек није нашао речи извињења за те народе. Знамо, и ми смо пострадали, али треба признати да смо прешли сваку мјеру“.

Одговарајући на питања како Српски покрет обнове штити сељацима, лидер СПО истакао је да ова странка има детаљан програм за село, али да се истовремено залаже да убудуће ни један закон Владе Републике Србије о селу и положају сељака не сме проћи све док тај закон не одобри Независни синдикат сељака.

Није случајно да се политика јавља као центар моћи само у оним земљама у којима нема економске слободе и није случајно да управо те земље и њихови системи спутавају економску слободу и самосталност. Богат домаћин, радник, пензионер, добро плаћен полицајац, судија, добро плаћен официр у неидеолошкој војсци, слободан је и независан. Материјални положај појединца одраз је политичке ситуације у једној земљи.

Говорећи о условима живота на селу, Живота Пајић из Доњег Црниљева рекао је: „Предао сам два бика држави и рекоше ми да ћу паре добити за петнаест дана. Прошло је три месеца, а пара нема. Где су паре — кажу: „нема их“. Стиглоо ми је да платим порез — немам од чега. Да ми се, не дај Боже, син разболи, не могу да их лечим, јер немам оверену књижицу — нисам платио порез. Предао сам малину, ни њу не могу да наплатим. Овакве ствари су за сељака убиство. Бубрива нема, нафте нема, скуп је семенски материјал, а не заборавите, ако не посеје сељак — готови су сви“, рекао је између осталог Живота Пајић.

СМЕДЕРЕВО. ДОМ КУЛТУРЕ

ЖИВОТ ПАЈИЋ, ДОЊЕ ЦРНИЉЕВО: СВЕ СУ МИ УЗЕЛИ А ПАРА НЕМА

ЛЕПОСАВА АНТОНИЋ, КОЦЕЉЕВА: ОВИМ ЛОПОВИМА ШТО ВЛАДАЈУ У КОЦЕЉЕВИ — НИШТА НЕ ВЕРУЈЕМ

ВЛАДИМИРЦИ: У РАЗГОВОРУ СА ГРАЂАНИМА

КОНКУРЕНЦИЈА ТВ БАСТИЉИ

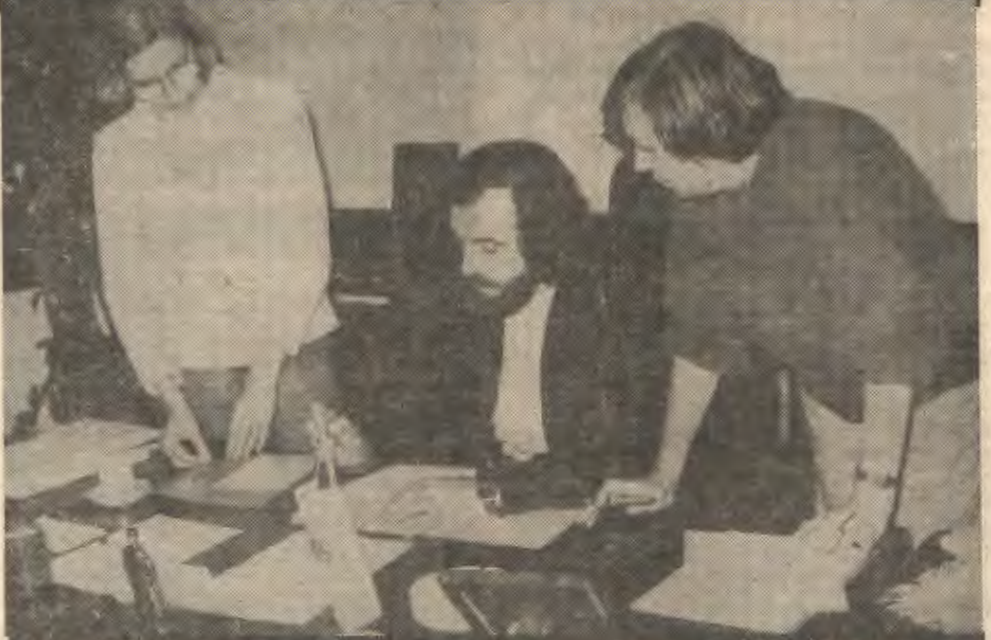
Хоће ли медијско слепило од кога јут Србије никако да се ослободи бити напокон прекинуто? Одговор би требало да уследи врло брзо јер је из врањанског СПО-а покренута петиција којом се од надлежних органа тражи да и житељи ове општине буду у медијском смислу равноправни са становницима Београда, Новог Сада и других градова где се гледају програми НТВ Студија Б, ТВ Политике, АРТ Канала, НС Плуса, ТВ Палме, Пинка и других програма које грађани великих центара могу да гледају.

Разлог више за покретање ове петиције је и то што, како се наводи у покренутој петицији, у Врању постоје сви услови како технички тако и политички да се гледају програми других тв станица осим ТВ Бастиље. За све ово није потребно улагање никаквих државних пара, осим добре воље која не постоји у Телевизији Београд и Министарству информација Републике Србије.

„Како нисмо грађани другог реда, зато што живимо далеко од Београда, и како једнако плаћамо телевизијску претплату као и сви други, тражимо да се и у нашој општини омогући гледаност свих телевизијских канала“, каже се у образложењу покренуте петиције коју је до сада потписало више хиљада грађана врањанске комуне.

О овој иницијативи обавештен је и МУП Србије, одељење унутрашњих послова у Врању како не би било сметњи у прикупљању потписа од грађана Врања.

ЗА ЈЕДИНСТВЕНО САРАЈЕВО

Вук Драшковић потписује Декларацију о слободном и јединственом Сарајеву коју је до сада потписало преко 200.000 Сарајлија

ПРЕСС ЖУРКА

У суботу 12. новембра у просторијама Српског покрета обнове у Кнез Михаиловој улици није одржана конференција за штампу, није било ни састанка посланичког клуба, ни седнице председништва, али се десила прва (права) журка за новинаре београдских редакција.

Новинари НИН-а, „Времена“, „Радија Б92“, „Политике“, „Тикера“, „ТВ-БН“, „Студија Б“, „Вечерњих новости“ и многи други који су те вечери осетили потребу да се лепо осећају свратили су на ову забаву.

— Почетак је чини ми се био више него успешан. Следећу журку приредимо за главне и одговорне уреднике београдских редакција на неком ексклузивном месту у граду. Новинари могу да очекују следећу журку почетном следеће године на овом истом месту. — Рекао нам је домаћин ове забаве професор Иван Ковачевић, портпарол СПО.

Те ноћи добрих вибрација певали (плеј-бек) су Штулић, Стублић, Чола, Морисон, Бајага, новинари су мезетили, пијучкали, плесали а понеко је и запевао, се обавезом да мамурлук заборави над сутрадан поново седне за писаћу машину.

КИПАРСКИ ПАРЛАМЕНТАРЦИ

Парламентарна делегација Републике Кипар под високим вођством Председника **Алексиса Галаноса** посетила је 5. новембра Председништво СПО. Са њима су разговарали председник Извршног одбора СПО **Милан Комненић** и чланови председништва **Милан Божић** и **Војислав Михаиловић**.

Током разговора који су протекли у срдочној и братској атмосфери испољена је блискост и идентичност ставова по свим питањима тренутног стања у региону и односа православних земаља на овом подручју. Чланови делегације СПО су изразили захвалност народу Кипра на несобичној подршци и помоћи Србији и Југославији у најтежим тренуцима.

Упућен је и позив да делегација СПО посети Кипар што је прихваћено са највећим задовољством и биће реализовано у најкраћем року.

старопазовачкој општини нису измирили своје обавезе у првих неколико месеци ове године према дистрибутерима гаса. То је и немогуће уз садашњу просечну потрошњу од 600 до 700 кубика гаса, и уз садашњу цену која у коначном обрачуна представља износ од преко 200 динара. У то време (јануар, фебруар, март) просечне плате износила је између 22 и 28 динара па рачуни никако нису могли да буду измирили. Из разговора са Јакшићем и Јекићем, који немају намеру да одустану од ове истраге у погледу

цене гаса, стиче се утисак да ни републичка ни покрајинска влада не брину о грејању у малим срединама већ само у битним градским центрима у којима се становништво мора грејати јер на тај начин се отупљује оштрица незадовољства проузрокованог незагрејаним собама.

У глас посланици Јакшић и Јекић поручују Старопазовчанима: „Немојте плаћати рачуне за гас све док не добијете одговор зашто вам гас рачунају по скупљој цени!“

Војкан РИСТИЋ

ИЗ ДНЕВНИКА СПОНЕ

ПРОШЛА ЈЕ ЈЕДНА ТЕШКА, ДУГА ГОДИНА

ЧЕТВРТАК, 20. 10. 94.

Све бржим и дужим корацима улазимо дубоко у јесен. Зима прети својом хладноћом, полупразним и скупим пијачним тезгама, продавницама које се издалека препознају по редовима испред њих. СПОНА се, такође, препознаје по све дужим редовима на степеништу зграде у којој се налази. Данас нас је посетила екипа НТВ Стрија Б. Многи људи који су чекали у реду за хлеб заклањали су своје главе у жељи да не буду препознати. Данас је стид јачи од оног прошле јесени. Тада су у редовима стајали заједно са професорима и лекарима што је ублажавало њихов срам. Како ће бити сутра?! Тачно је годину дана од како је СПОНА почела са радом. Непрекидно, из дана у дан, сусретали смо се са туђим проблемима за хигијену, пуно лекова, чак и деца буду оперисана у иностранству, посећивали смо и помагали сиротишта и домове за старе, тешили жалосне, бодрили онемоћале...

ПОНЕДЕЉАК, 24. 10. 94.

Поново је господин Товаревић СПОНИН дародавац. Овога пута ће месечно снабдевати три породице (укупно осамнаесторо деце) са месом и сухомеснатим производима. Велико олакшање и неизмерна захвалност мајки које су помоћ примиле обнављају енергију свих нас који радимо у СПОНИ. Стипендије које смо обезбедили за више од тридесет породица преко италијанске организације АДОНАЛАПА-ЋЕ, стижу дванаестог новембра. Извињавамо се свим корисницима за закашњење у исплати до којег је дошло због проблема које су Италијани имали око уласка у земљу. Сада је, ипак, све у реду.

ЧЕТВРТАК, 27. 10. 94.

Данас је Света Петка, заштитница жена и СПОНИНА Слава. Уз помоћ пријатеља прославили смо овај дан. Окупили су се оснивачи СПОНЕ и њени дародавци, пријатељи и симпатизери. У пријатном расположењу договорили смо се о даљем раду, о потребама које су све веће и којима треба да изађемо у сусрет. Захваљујући донатору данас је поред хлеба, подељена и кафа, уз жеље за добро здравље и боље дане. Свештеник, Пера Лукић, освештао је колач са председником СПОНЕ господом Даницом Драшковић и пожелео је да и даље бу-

де брижна за свој народ, као што је и до сада била.

ЧЕТВРТАК, 3. 11. 94.

Припреме за СПОНИНУ аукцију слика улазе у своју завршницу. Одазвали су нам се најбољи београдски и српски сликари. Многима помажемо у набавци сликарског материјала. То нам је најбољи параметар за одређивање стања у коме је култура данас. Аукцију ће водити господин Кусовац што је још један разлог да поверујемо да ће то заиста бити велики културни догађај у Београду. Последњи рок за доношење радова је двадесет други новембар јер нам је потребно време за штампање каталога. Ако има још заинтересованих нека нам се јаве. Многа обданишта већ нам се обраћају за Божићне пакетиће. Свима дајем исти одговор — ако аукција успе биће пакетића за све.

СУБОТА, 12. 11. 94.

Вечерас је италијанска организација „Адолтаеанаће“ поделила СПОНИНИМ стипендистима три месечне стипендије као и адресе ових италијанских породица које се о њима брину такође да ће од сада моћи да остварују директан писмени и телефонски контакт са њима. Следеће виђење биће крајем јануара.

ПОНЕДЕЉАК, 14. 11. 91.

Амбуланта данас ради. Лекова, углавном, имамо. Ипак још увек има оних који се врло љуте на нас када се догоди да немамо лекове који су њима потребни. Имамо и случајева кад нас пензионери позивају телефоном и називају погрдним именима јер „помажемо младе жене које би могле коњу реп да ишчупају, а за вас старе, са малим пензијама нема ни салуна“. Иначе та млада жена је мајка једногодишњих близанаца и још једног детета од три године, без прихода је, живи у мемљивом подруму без прозора. Све то не може се објаснити бесним људима — чују оно што хоће да чују и ни макак од тога.

Данас добијамо мању количину детерџента за судове и рубље као и шампоне. Део тога однећемо старачким дому у Диљској улици на Карабурми, а део ћемо поделити у нашим просторијама. Тако ће, ваљда, бити задовољни и старији и млађи.

Карлеуша Марија СПОНА

ПОБЕДА СПО У ЧАЧКУ!

— На локалним изборима 14. новембра за одборничко место у центру Чачка кандидат Српског покрета обнове, **Зоран Јовановић**, убедљиво је победио кандидата СПС **Ацена Станчевића**.

ГАСОМ НА ГАС

Ко се то „уграђује“ у цену гаса који се потрошачима на Новом Београду испоручује по једној, а потрошачима у Старој Пазови по другој знатно вишој цени — гласило је посланичко питање **Миодрага Јакшића** и **Миленка Јекића** посланика у републичком односно покрајинском парламенту.

Јекић је поставио покрајинској Влади и директору Нафтне индустрије Србије посланичко питање око формирања цене гаса, и због разлога што је цена по кубном метру на почетку ове године у Новом Саду била 29 пара, а у старопазовачкој општини за шест пара више. У првој половини јануара 94. године у Новом Београду кубни метар к гаса коштао је 6 пара, да би у другој половини истог месеца цена достигла 18 пара. Због протеста грађана цена је снижена за 27 процената, па су Новобеограђани кубик гаса плаћали 13 пара, али корекција се није односила на Војводину, пошто је разлика у цени између новобеоградске и војвођанске 20-пара на штету Војвођана.

У одговору који је стигао из НИС-а на адресу посланика Јекића, каже се да је на цену утицао црни курс марке у првој декади ове године. „Ми знамо да због трошкова дистрибуције треба очекивати неке разлике у цени, али не толике“ — каже посланик **Миленко Јекић**.

Због високе цене гаса многи потрошачи у

ПАВЛЕ ЂУРИШИЋ, ЧЕТНИЧКИ ПРВАК ЦРНЕ ГОРЕ II

ФАТАЛНЕ РЕЧИ ПЕТРА ДРУГОГ

Колашин је у току рата представљао једну од најзначајнијих стратегијских тачака у Црној Гори. Раскрсницу колских путева који су из средишње Црне Горе водили у долину Лима и Таре. У периоду 1941-45. овај градић је преко двадесет пута прелазно из руку партизана — у руке четника.

Након што је 23. фебруара 1942. год. освојио Колашин, Павле Ђуришић је одаваде кретао у походе против партизана. Све до неславног четничког пораза на Неретви, политички одбор у овом граду организовао му је тријумфалне дочеке. Певало се: „Нема борбе ни мегдана без Ђуришић калетана“. Овде у Колашину Павле је окупио око себе угледне националистичке прваке Црне Горе. У селу Липово, у непосредној близини Колашина, столоваће Павле све до 14. маја 1943. год. У исто време и у истом селу био је и Дража Михаиловић одакле је управљао својом организацијом, широм Југославије, али и одржавао везе са емигрантском владом, али и са Владом Велике Британије...

За време Михаиловићевог боравка у Липову извршена је и доградња четничких јединица у војном смислу, а преузимане су и мере на доградњу политичког програма.

После четничког пораза на Неретви, марта 1943. год. немачка војска ушла је у Црну Гору, освојила Колашин, заробила елитне четничке јединице и самог Павла Ђуришића. 14. маја интернирала. Дража Михаиловић, само неколико дана раније повукао се на Равну гору.

Четничка радио-станица

ЗАБОРАВЉЕНО ОБЕТАЊЕ

Овде у Колашину основан је и четнички војни суд. Колашински затвор имао је карактер централног четничког затвора за подручје Црне Горе која се налазила под четничком влашћу. При колашинском затвору постојао је и Народни војни суд, касније преименован у Суд за заштиту народа. Председник суда био је Марко Миловић, адвокат из Берана. Судије су били и Љубо Минић и Вуле Влаховић, бивше судије из Колашина, Бранко Дрљевић правник и калетан бивше Југословенске војске, Милован Бабовић и Гаврило Радовић, па Томо Кастратовић...

„Само једанпут сам био у суду у Колашину“, прича Радован Дубан, барјактар Павла Ђуришића. Бјеше суђење некој тројци из Лушца. Брату Воја Поповића, Рајку Пајковићу и његовом брату Ђоку. председавао је Марко Миловић. Ушао сам у судницу и мало не би, а Марко ме дита: „Радоване би л' знао рећи нешто о овим момцима“, а ја ето, брате, велим: „Ја сам с њима растао и одрастао по планинама. Ако су они комунисти онда сам и ја“. Бијаше погинуо неки Вуковић и тужба их је теретила да

Највећи ударац за четнике, посебно црногорске, био је 12. септембар 1944. године. Њихов краљ, Петар Други, обраћао им се из Лондона. Када је на крају говора краљ позвао четнике да приђу маршалу Титу, запевали су песму: „Друже Дражо, ми ти се кунемо“....

**Приредили: Лидија СОЛДО
Бранко ГЛОГОВАЦ**

су они учествовали у том убиству. На моју ријеч су пуштени. Пресуда се темељила на мом исказу. Сутрадан је Воја Поповић клећнуо насред пјаче колашинске у знак захвалности преда мнош. Клео се да ако икад дођем у затвор да ће ме он изабавити. Вала, није ни главу после окренуо“...

Многи су стрељани. Колико, тачан број нико не зна.

„Павле се није мешао у рад Суда. Стрељање је извршавано на брези. Стрељано их је много. Колико, не знам“, тврди Мића Божовић“. Ретко је ко успијевао да побјегне. Божовић нам је испричао да је то успело Радомиру Јованчевићу, секретару КПЈ за Берански Срез“.

ЂУРИШИЋ ЗАРОБЉЕН У КОЛАШИНУ

„Ухваћен је на једној ливади док је косио. Предали су га Павлу у Колашин, а он је наредио да га спроведу у затвор. Успео се завезаним чаршавима на кров и побјегао, у Мојковац, гдје су били партизани. Тамо га је стријељао

Саво Јоксимовић. Кад га је касније Ђилас питао зашто је то урадио рекао је да је Јованчевић лично потписао наредбу да ко год буде ухаваћен, а затим успије да побегне од четника, буде стрељан. Послије рата Тито га је амнестирао и прогласио херојем*.

Средином фебруара 1943. године партизанске јединице заједно са Врховном командом налазе се на фронту од Коњица до Мостара. Значило је то аларм да Дража Михаиловић, чим је о томе обавештен, почне припремати „макар хиљаду људи који ће се упутити према Јабланици да би се извршио напад на партизанске јединице“. Истовремено, издао је наређење команданту Коњичке четничке бригаде да хитно „мобилише све своје људе укључујући и муслимане“. По доласку у Коњиц, Војислав Лукачевић успео је да мобилише 700 муслимана из Бјелмеђа и Планине и да их укључи у свој одред. У Колашину је организовано саветовање команданата са подручја Црне Горе и договорено учешће ових снага у долини Неретве.

Павле Ђуришић је двадесетог фебруара одредио штаб оперативних јединица Лимско-санџачких одреда, које ће узети учешће у разбијању партизанског Врховног штаба. За команданта је постављен мајор Андрија Весковић, а у састав његовог одреда ушле су Беранска, Андријевачка, Бјелопољска, Дурмиторска и Пљеваљска бригада и Пратећа чета. Укупна јачина одреда износила је 2500 четника. Основна идеја четничког оперативног плана била је да са тим, на брзину покупањем јединицама из Херцеговине и Источне Босне спречи продор партизана у Херцеговину, односно након тога и у Црну Гору. Ђуришићев одред јачине 2314 људи кренуо је из Колашина 16. марта 1943. године. На Неретви, истог месеца у борбама са неупоредиво боље наоружаним и бројнијим немачким снагама, црногорски четници потучени су. Ускоро, немачка војска ушла је у Црну Гору, освојила Колашин и заробила Павла 14. маја 1943. год.

Др Душан Миковић сећа се: „Велика армада прошла је кроз Беране а затим се упутила у Колашин. Хеликоптерима су опсадрили четничке положаје и све разоружали. Око шест стотина људи интернирано је, део у Грчку, а део у Немачку. Интернирани су и четници и партизани. Сећам се, Павле је заробљен у Колашину, а затим доведен на Градинско поље у близини моје куће. Хеликоптер се два пута спуштао. Једном су повели Павла, а други пут мислим Миомира Џемовића“.

Ђуришић је тамновао у немачком логору у Стрију испод Карпата три месеца. Побегло је из логора 27. августа 1943. године, пробио се до Мађарске, дошао у Београд, прешао Дунав и био ухапшен. Одлежао је четрдесет дана и изгледао је као костур. Из немачке тамнице спасио га је Милан Недић. Кад се вратио у Црну Гору дочекали су га јадни остаци његове војске.

ПАРТИЗАНСКИ ОДРЕДИ ЗА СТРЕЉАЊЕ

У међувремену прошло је мирно лето. Васојевићани кажу: „Све је то било разбијено“. Није било ни четника ни партизана. Тек у јесен, поново је почело организовање партизанских јединица, али и оних заосталих четника. О ослабљености четничких јединица сведочи и сећање др Миковића:

„Увече су залупали топови, али нисмо знали о чему се ради. Неко је рекао: „Капитулирали Талијани“. Тад је наш одред Лашић, који је био једини оформљен ушао у Беране. Тамо смо за текли око 1000 модерно наоружаних италијанских војника. Сви су нам се предали. Но, наш одред је био мале снаге. Тражили смо да неко дође из Србије, али нико није дошао. Партизани из Босне са војском „гинули“ су на Беране. Четири дана смо водили борбе са њима, али смо били присиљени да се повучемо, део према Пријепољу, а део пут Титограда. Партизани су преузели власт... Све до зиме нису дирани народ, а онда су опет почели са стрељањима.

Постојао је некакав месни одбор, они одреде двадесетак, тридесет људи и пострељају их. Без суђења, без кривице. У стрељачке водове узимали су и децу и то махом из четничких породица, да убијају своје најближе“.

Др Миковић тврди да је околност што је Јоксим Јоксимовић, иначе његов рођак био узет у вод за стрељање, спасила живот Миковићевом стрицу. Наиме, Јоксим је пресекао жицу којом је овај био везан и омогућио му да побегне.

„Живели смо у страху. Нико није знао ко је следећи, могућности да се бежи није било. Они су имали бројну војску, а вршили су и сталну мобилизацију и то три врсте. Једне су, који су били њихови симпатизери мобилисали редовним путем, друге су наводно мобилисали да би их после „на путу до положаја“ убили са леђа. Тако су моја два рођака Александра и Михајла Голубовића убили с леђа. Повели су их у планину, као наводно иду у патролу и ту их ликвидирали. Убили су тако и Зечевића. Све оне који им нису били „поуздани“.

Сви који су макар симпатисали четнике или били чланови четничких одреда били су потенцијалне жртве, тврди др Миковић. Каже да су убијали и средњовечне људе, али и жене. „Дођу на врата, поведу те на саслушање, и сутрадан је већ мртав“.

Слична сведочења могу се чути и од других староседелца Васојевића. Листе убијених су дуге, али довољно је само поменути Тиха Вуковића кога су из куће повели и стрељали пар метара даље, па Леку Вујишића, Миљивоја Нишавића, Микаша Ивановића, Мира Вукчевића, људе за које се мисли да су рањени и живи бачени у јаму...

Поведени су тако, према сведочењу Милића Осмајића и Јањо Кораћ — Цуца, Јоковић и Делевић Душан. Недалеко од Лубница, око два километра у брда, у пећину Лучило дубоку 30 метара убацили су их, а народу су рекли да их воде у штаб на саслушање. Такве су партизанске лаже биле. Тек смо у пролеће сазнали где су убачени. У пећину се спуштао Никола Кораћ, а нас на обезбеђењу пећине било је око стотинак људи. Држали смо Кораћа док се спуштао. После нам је испричао да је Јању првог видио. Каже, отегао се онако, пружио руке као кад човек заспе. Као да је жив бачен па после умро...“

АТЕНТАТ ЗБОГ ПРЕГОВОРА

Предграђе Берана, стратиште Талум, од новембра 1943. до краја 1944. говоре наши саговорници, свакодневно је одјекивало митраљеским рафалима. Четнички извори тврде да је ту убијено око 300 Васојевићана, да би касније на том истом месту било подигнуто насеље. Нису поштеђене ни жене... Милица Божић из Шекулара, у осмом месецу трудноће

убијена је у Краљским Барама. Била је жена четника Бранка Божића, па двоје деце Коне Ђукић... Свако село је, кажу Црногорци, крвава трилогија. Крваве бројке исписане четничко-партизанском мржњом. Сведочанства која су обострано, по истој идеолошкој матрици бележила жртве једне и друге стране. Доказивати се може „ко је био мање крив“.

Павле Ђуришић вратио се у Црну Гору... До чекали су га само јадни остаци његове некадашње војске. Али, највећи ударац за четнике, а посебно црногорске био је 12. септембар 1944. год. Њихов краљ Петар Други обраћао им се из Лондона. Када је на крају говора краљ позвао четнике да приђу маршалу Титу, четници Павла Ђуришића, описује Мишо Џемовић, „били су једна парализована маса и у тој тешкој ситуацији за њих заповали су песму: „Чича Дражо ми ти се кунемо, да са твога путе не скрене-мо“.

Војвода Ђуришић, у овим нема сумње за балканску десницу најтежим тренуцима, почиње преговоре са албанским принцом Ђон Марк Ђоном, вођом националистичке Албаније. Сусрет је договорен у Тузима у близини Подгорице. Наравно, оваква сарадња није одговарала црногорским комунистима. Нахушкавали су Албанце против Павла, што им и није представљало проблем, с обзиром на тврду антимуслиманску политику какву је Павле водио. Албанци муслимани су одлучили да убију Павла. По опису Новице Поповића, блиског Павловог сарадника, војвода је разговарао са албанским принцом, а он са председником Сквадра Бушатлијом. Албански завереници, када су сазнали да је принц дошао Павлу „на ноге“, јаким трупама прешли су ријеку Цијеву, укопали се у заседу и 3. октобра 1944. године сачекали Павла. Поповић каже: „Арнаути су препознали аутомобил албанског првака и на њега нису пуцали да не би изазвали међусобно крвопролиће. Када је наишао аутомобил војводе Ђуришића одјекнуо је плутун. Од првог плутуна он је рањен у десно плућно крило. Арнаути су покушали да искористе забуну. Скочили су из бункера и почели заокруживање. Храбри млади четник, коме је било тек двадесет година, стални Павлов пратилац Чедомир Поповић, насред равна поља без икаквог заклона отворио је ватру из митраљеза и натјерао Албанце на повлачење у бункер. Чедомир је остао мртав на брјишту. Сутрадан, по наредби војводином сахрањен је у подгоричком гробљу уз многобројно учешће народа, четника и команданата.“

Павле Ђуришић лечен је у Подгорици и у Крушевцу. Међу четницима је завладао страх од његове евентуалне смрти. Мислило се да му нема замене. Павле је за заменика одредио Алекса Леку Лалића.

— наставља се —

НАРУЏБЕНИЦА

Наручујем _____ примерака књиге „Дупљаци“ и „Партија те тужи партија ти суди“ по цени од 10 н. дин.

Име и презиме _____

Адреса _____

Телефон _____

Овај исечак заједно са петим примерком уплатнице послати на редакцију „Српске речи“, Бранкова 13-15, Београд. Уплату извршити на жиро-рачун 40801-603-27562, СПП Стари град, корисник „Српска реч“, са назнаком „уплата за књигу Драгише Кашиковића“. Књигу можете наручити и телефоном 011/625-937 од 10 до 16 ч.

Књига Драгише Кашиковића „Дупљаци“ и „Партија те тужи, Партија ти суди“ може се купити у киоску опозиционе штампе у Сремској улици (преко пута Трговинског центра).

МИРКО ТЕПАВАЦ: ДЕМОКРАТИЈА ИЛИ ДЕСПОТИЈА

САМО
МИ
САМИ

„Ћутање је најгори избор. Зло је одвећ велико да би му се окренула леђа — записао је Мирко Тепавец у својој, недавно објављеној књизи „ДЕМОКРАТИЈА ИЛИ ДЕСПОТИЈА“.

Дилема која се јавља у наслову ове књиге није реторичка већ политичка. То је дилема пред којом је стајао и још увек стоји обичан грађанин, који, ако није под снажним идеолошким пресингом придодео свој глас племенском хору, а оно је „спас“ од зла потражио завараном у уске оквири приватне егзистенције и — ђутњи.

Ћутња не приближава грађане демократији, већ пре деспотији. Познато је још од Монтескијева да деспотијом влада тишина и мук, да један говори а сви остали слушају и да је страх њено основно начело. Деспотска владавина је владавина једног ослоњена на силу коју су стари Грци сматрали немом и средством недостојним у односима између слободних грађана. За Старе није било политике која није посредована говором и дијалогом.

Да ли се у решавању проблема, са којима се сучила бивша југословенска заједница, преговорима нешто могло постићи? Одговор Мирка Тепавца на ово питање је недвосмислен: „Сада када су се оцртале контуре трагичног епилога нашег самоубијања, дефинитивно је јасно да се преговорима могло постићи много више него што се постигло силом и оружјем. Огромне жртве и страдања“, напомиње Тепавец, „били су узалудни и та ће истина годинама прогонити не само инспираторе насиља, него и ратнике и обичне грађане, па и читав народ“ (стр. 50).

Оно што је, по мишљењу Мирка Тепавца, довело до рата на просторима бивше Југославије јесте неспособност или немогућност да се сукоб између императива модернизације, с једне стране, и конзервативно-патријархалне заштите реалсоцијалистичког система, с друге, разреши мирним, еволутивним променама. По Тепавчевом мишљењу, у нашем рату све јасније се кристалише не само сукоб између две различите културе и друштвене и политичке оријентације, него и сукоб две цивилизације: „То је сукоб демократског либерализма западно-европске цивилизације — којој смо одувек тежили, па и припадали — и источњачког деспотизма и патријархалног народњаштва“ (стр. 63). У том сукобу верске и националне страсти послужиле су као димна завеса, којом се прикрива прави мотив великодржавних олигархија — очување поретка на који се ослања њихово властољубље.

Шта се, заправо, национал-популистичком мобилизацијом, ратом и насиљем бранило, то најбоље, по Тепавцу, показује правац и ток

„Србе нико неће задржати ни у великој ни у малој Србији ако та држава буде заостала, насилничка и недемократска“.

Пише: Павел ДОМОЊИ

унутрашњих промена у Србији, у којој су затрти и сами трагови реформи, ојачана државно-ласничка регулација привредних токова, заустављена својинска трансформација, спутане или укинуге аутономије, учвршћен монопол над медијима, прекинуте комуникације са светом, а санкције, до којих је довела ратна политика, искоришћене су за поновна ограничавања грађанских слобода. Уместо у једној држави сви Срби су се нашли — каже Тепавец — у једној великој невољи. Антиисторијски покушаји да се зауставе промене нису успели.

Престанком рата сукоб ће се, по Тепавчевом мишљењу, вратити тамо где је и започет у сферу обрачуна између модерног и провинцијалног концепта развоја, али са све мањим изгледима за мирољубив и парламентарни епилог. Јер, за успех реформи а реформа у Србији наћи ће се пред истим оним препрекама које су је онемогућавале с пролећа 1990. само на неупоредиво нижем нивоу материјалних могућности и скоро без икакве наде у привли страног капитала (стр. 74) није довољно само да престане рат. Стварног мира неће бити док се не распусте и не разоружају бројне паравојне формације. На њихову бруталност и милитантност — истиче Тепавец — ослоњене су велике политичке амбиције. Та „војска“ ће бити ударна песница против свега слободољубивог, демократског и европејског... Уз њих неће бити ни нормалног политичког дијалога... нити грађанског мира“ (стр. 54).

Нема веће опасности за демократију од страха, апатије, незаинтересованости грађана. Деспотије могу опстати уз поданике, али не и демократске републике. Стога, грађани морају да савладају фаталистичко осећање немоћи, јер оно нас је, пише аутор ове књиге, и довело ту где смо сада. Ишчекујући решења од других ризикујемо да постанемо таоци наших екстремиста.

На питање да ли је могућа друга Србија Тепавец одговара: „Могућа је зато што оваква каква је — није више могућа. Могућа је зато што Срби не смеју дозволити да у историји остану забележени као народ који није друге од себе одбранио. Могућа је зато што народ који овако скупо плати цену својих илузија нема више другог избора него да се окрене себи, разумевању са суседима и великом свету“ (стр. 41) У изградњи такве, друге и другачије Србије, ваља поћи од приоритета које је установио сам живот. „Важнији је човек од Србина — поручује Мирко Тепавец — дом је важнији од домовине а слобода је драгоцености од државе“ (стр. 105), јер „Србе нико неће задржати ни у великој ни у малој Србији, ако та држава буде заостала, насилничка и недемократска“ (стр. 96). Хоће ли у Србији превладати демократија или деспотија, то овога пута више него икада зависи, истиче Тепавец, само од нас самих.

Једна готово стидљиво пласирана вест на страницама културних рубрика пре неколико дана обрадовала је љубитеље филмске уметности и културне посленике у Београду. „Незванични али добро обавештени извори“ потврдили су да је после више деценија небриге на помолу трајно решење смештаја Југословенске кинотеке.

Формална одлука требало би да буде донета на првој наредној седници Скупштине Београда. Оно што, међутим, до сада није саопштено одоси се на мукотрпно залагање најзаслужнијег за позитиван исход, господина Славка Татића. Наиме, тек када је у марту ове године, у својству потпредседника Татић преузео руко-

О чему сада певају Даворин Поповић, Зијо Валентино, Вајта, Дино Мерлин, Тифа...

Приредила: Јелена Сања ПОПОВИЋ

Овај текст није политички, већ музички. Сигурно се волели где су сада они људи које смо некада радо слушали, лумповали, туговали и волевали се уз њихове песме. Њихове песме се и даље слушају и нема дана да бар на једној радио станици не запева Хари, Мерлин, Јабукa, Лоша, Џиновић, Валентино, Тифа, јер квалитет опстаје упркос свему. Можемо чути и неке њихове нове песме које су покрали овдашњи музички ратни профитери, али то је већ ствар њиховог музичког знања и способности.

Неки од сарајевских музичара су у Србији, неки у иностранству, по Хрватској, Словенији, али већина их је остала доле.

Кемал Монтео, Даворин Поповић, Зијо Валентино, Дино Мерлин, Тифа, Елвис Ј. Ђино банана, Сеад Мемич Вајта, део „Дивљих јагода“, Жера („Црвена јабука“) и други остали су верни свом граду. Тифа је одржао први ратни хуманитарни концерт „за мале рањенике“ пред нову 1994. годину. Порука свих њихових песа-

СРЕЋА СЕ ОСМЕХНУЛА У СТОТОЈ

Пише: Александар ЦВЕТКОВИЋ

вођење Саветом за културу (јер је дотадашњи председник, одборник СПС из Обреновца, поднео оставку, а нови није изабран) ствар се покренула са мртве тачке.

Будући да сам годинама радио на Телевизији, где и мој колега, садашњи директор Кинотеке, Рале Зеленовић, а и то да сам филмски стваралац, врло добро сам знао у каквом се стању налази Југословенска кинотека. То је стање, најкраће речено, јадно и бедно. Зграда на Кошутњаку, у улици Кнеза Вишеслава, прављена је шездесетих година и ни у ком случају не задовољава потребе ове културне институције. Људи Кинотеку углавном повезују са зградом Музеја у Косовској улици која је пристојно адаптирана у време док је г. Шијан био директор. Али, то је само мањи део онога што поседује Југословенска кинотека. Поменута зграда у Кошутњаку пренатрпана је филмским копијама (по богатству фонда) наша Кинотека заузима између трећег и четвртог места у свету), које захтевају посебне техничке стандарде складиштења. Реч је о већем броју старих копија на запљивој филмској траци, па просторије у којима се похрањују морају бити посебно обезбеђене. А недавно је „Станком-град“ стигао на

свега педесет метара од зграде Кинотеке и постојала је стална опасност за житеље тог дела града, које они вероватно нису ни били свесни. Надлежни у Кинотеци су се већ наплаћали казни због неодговарајуће противпожарне заштите. Иако то није био никакав њихов хир, већ хронични проблем финансирања кутлурних институција — објашњава Славко Татић.

Годинама су људи из „седме уметности“ апеловали на градске оце да реше потребу стављања Југословенске кинотеке под један кров (до сада се налазила на пет пунктова у граду). Без успеха. Татић то тумачи, између осталог, и незаинтересованошћу службеника Градског секретаријата за културу који су ту чekali распоређивање на нека атрактивнија радна места. Ситуација се преокренула оног тренутка када је дошло до већ познате афере са легатом академика Гвозденовића и идеје да Београд добије достојан Музеј града (за шта се посебно „загрејао“ тада новоизабрани градоначелник Човић). Стицањем срећних околности и упорношћу председавајућег Татића, Савет је успео у настојањима да проблем смештаја Кинотеке добије статус приоритета.

Мали неспоразум јавио се и око расподеле локација. Човић и Кашанин (задужен од извршног одбора за културу) навијали су да се Музеју града додели зграда прве градске општине у Узун Мирковој 1 (до пре две године седиште Завода за патенте и драгоцене метале) а Југословенској кинотеци зграда „Агробанке“ на Тргу Николе Пашића.

„Ми смо се томе успротивили, наводећи мишљење стручњака: зграда у Узун Мирковој 1 већ има салу у којој се могу одвијати филмске пројекције, док би се у згради „Агробанке“, тек

морали вршити радови на адаптацији. А то би додатно поскупљивало пројекат. Господин Глушац и ја, као одборници Српског покрета обнове делегирани у Савету, били смо мишљења да је то луксуз који себи не можемо да приушtimo. На крају су разлози које смо изнели ипак били прихваћени.

Што се финансирања радова који предстоје тиче, према постојећим законским надлежностима око два милиона динара обезбедиће се из републичког буџета, милион и двеста-триста хиљада издвојиће се из градске касе, а предложићу, такође, нашим посланицима у Скупштини Србије да покрену иницијативу да се наредна, 1995. година прогласи годином филма. То би значило да се све улазнице за културне манифестације оптерете са, рецимо, педесет пара, што би представљало још један значајан извор финансирања за завршетак радова на будућој згради Југословенске кинотеке. Обрадићемо се свакако и донаторима.

Надам се да ће до 16. јула, када „пада“ сто година од прве филмске пројекције у Београду, Југословенска кинотека комплетно бити пресељена. Београђани ће из непроцењивог културног блага које поседује ова национална установа културе европског и светског ранга моћи да виде и тако вредне раритетне предмете попут аутентичног штала и шешира Чарлија Чаплина, Едисонове камере, Патеове камере и др. Филмски критичари и теоретичари имаће на располагању обимну архиву часописа и књига, а гледаоци бисере филмске уметности — зајучује Славко Татић.

С ОНЕ СТРАНЕ ДРИНЕ

ШТА СЕ СЛУША У САРАЈЕВУ

„ДА ТИ РОКНУ САМО ДВИЈЕ СВЕ БИ ТИ СЕ САМО КАЗАЛО“...

(Кемал Монтено)

ма је мир, жеља за животом, туга за прошлим временима. Иначе на Радио—Сарајеву се могу чути и Ђока Балашевић, ЕКВ, Бајага, „Партибрјерси“, „Електрични оргазам“.

Песме које следе су само део духа и осећања сарајевских музичара део духа тог окованог и скрханог града, који се није предао, који је упорно свему задржао нешто своје и труди се да то докаже.

У жељи да му на било који начин олакшамо борбу, читајте следеће редове и просудите сами...

АКО ПИТАШ ГДЈЕ САМ
САДА (Писмо пријатељу)

Кемал Монтено
Текст: Злаја — „Црвена јабука“
Пољубац са окусом
колача твоје баке

циганска пјесма
са старе траке
Вилсоново, Баш Чаршија
прва љубав остала
корпа са бебом
пред твојим вратима
мирише Мостар у ситним сатима
на рондоу љубави
рођени су остали
димњачар на крову

твоје очи у мраку
 ђуприја на Дрини
 голуб у зраку
 из ината рођена
 беџар грана процвала.
 Ако питаш гдје сам сада
 не идем из овог града
 све је моје оvdје остало
 ако питаш како ми је
 да ти рокну само двије
 све би ти се само казало
 никада се не поновило
 никоме се не поновило.
 Дуго топло љето
 Зеница томбола
 црно бијели ТВ
 и на њему гондола
 фртал хљеба црнога
 боја тешких година
 два — три метра сњега
 и тутањ лигура
 пусти фићу кад не пали
 док га раја не гура.
 На ормару дуње двије
 ја још чувам за тебе
 а на мору тамо млијеко вареника
 свима равно до мора
 а море Зеленика, од Макарске до Неума
 успомена остала.
 Ако питаш гдје сам сада
 не идем из овог града...

НЕ ДАЈ СЕ ГЕНЕРАЦИЈО — ВАЈТА

Срео сам старог пријатеља
 уз пиво причамо шта се дешава
 тужна прича до бескраја
 како нам живот прекраја.
 Не чује ништа о својима
 ништа ја не знам о мојима
 суза је тако кренула
 уздах бола, туге, очаја.
 Не могу више да заплачем
 моје сузе већ одавно пресохле
 нема нам, пријатељу, утјехе
 док ово зло од рата не стане.
 Не дај се, генерацијо
 синови нам неће опростити
 ми ћемо опет заједно
 само се тако може живјети.
 Све је у Божијим рукама
 и ово што се нама догађа
 лакше је кад се заплета
 пјесма је увјек помогла.
 Не дај се, генерацијо
 синови нам неће опростити
 ми ћемо опет заједно
 само се тако може живјети.

ТИФА И ЖЕРА („Црвена јабука“)

Ко то с тобом
 пјева наше пјесме
 чије су руке
 прљаве и зле
 да покваре
 неодсањан сан.
 Боже, чујеш ли
 вапај душа рањених
 престала су куцати
 многа срца невиних
 Сарајево пјевало је пјесме
 љубавне, за мир,
 али нисте жељели ви.
 Неми свјетци устајте

и тужне пјесме пјевајте
 јер долази нова година
 мени тешка најтежа,
 моме граду најтежа
 теби и мени најтежа...

БИЈЕЛА КУЋА У ЦЕНТРУ ГРАДА "ВАЛЕНТИНО"

Сарајево, шта се с тобом дешава,
 небо моје гори, ритам топова

бијела кућа у центру града
 ту је моја драга становала.
 Ничег нема, пепео и дим
 Тражила си срце, дао сам ти све
 па га чувај ако погинем
 ја из моје Босне не идем
 моја земља, моји људи
 Боже, оvdје ћу да остарим.
 Немој да се плашиш када запуца,
 другови су оvdје, ја сам са њима
 ја сам некад неке друге пјесме
 испјевао, силна се младост трошила
 неке нове химне, људи пјеваће
 историју нову, дјеца славиће
 а бијела кућа у центру града
 ту је моја драга становала
 и ја ћу другу да јој направим..!

МЕРЛИН

Могу ли, Боже, да живим још само један дан?
 Још једном сунце над Босном да угледам?
 Могу ли ријеку на извор да вратим,
 поштено сваки гријех да платим,
 могу ли, Боже, да живим још само један дан?
 Могу ли, Боже, и то да дочекам,
 осмјех на њеном лицу да угледам,
 могу ли сузе у очи да вратим
 могу још једном у сне да јој свратим?
 Она још на ме чека, чекаће до вјeka.
 И да се кући вратим, да јој под прозор
 свратим,
 да се у Босну вратим, да јој под прозор
 свратим
 она још на ме чека...

НЕМОГУЋЕ ВРУЋЕ

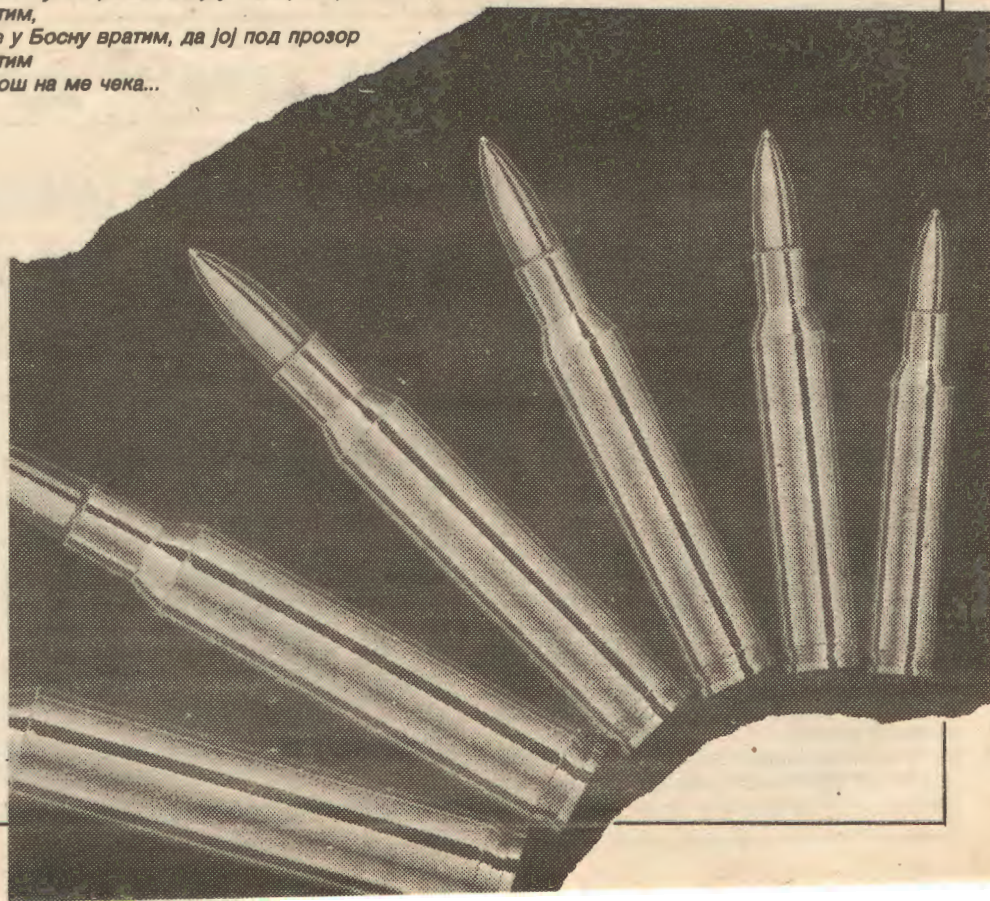
Задња страна новина
 лица мојих другова
 бијели, црни конвоји
 сад су наши возови
 небом ступа, небом лупа
 моја генерација
 један по један срешћемо се сви...

ТИФА

Што више мислим, то више слутим
 нађите неког другог да пјева
 ову ћу пјесму да ођутим
 нема ми пјесме без Сарајева
 И када ћути, Сарајево пјева
 и када пуцају у очи
 сузама киша у олук се слијева
 Сарајева ће бити, све друго ће проћи.
 Све ће друго проћи.

САРАЈЕВО — БЕНД ЕИД

И не знам како све се промјенило
 за једно мирно јутро тражим одговор
 пролази ово годинама тек
 и многе ствари сад су јасније
 нове ћемо дане сунцем обојити
 пријатеље лажне од срца склонити
 све долази на своје временом
 не случајно, најбољи су заједно.
 Уморне ми очи али неће заспати
 гледају у јутро што слободу доноси
 из овог мрака идемо до краја до свјетлости
 праве љубави, залуд вам метак сваки и
 граната
 наша се пјесма боје злата никад не гаси...

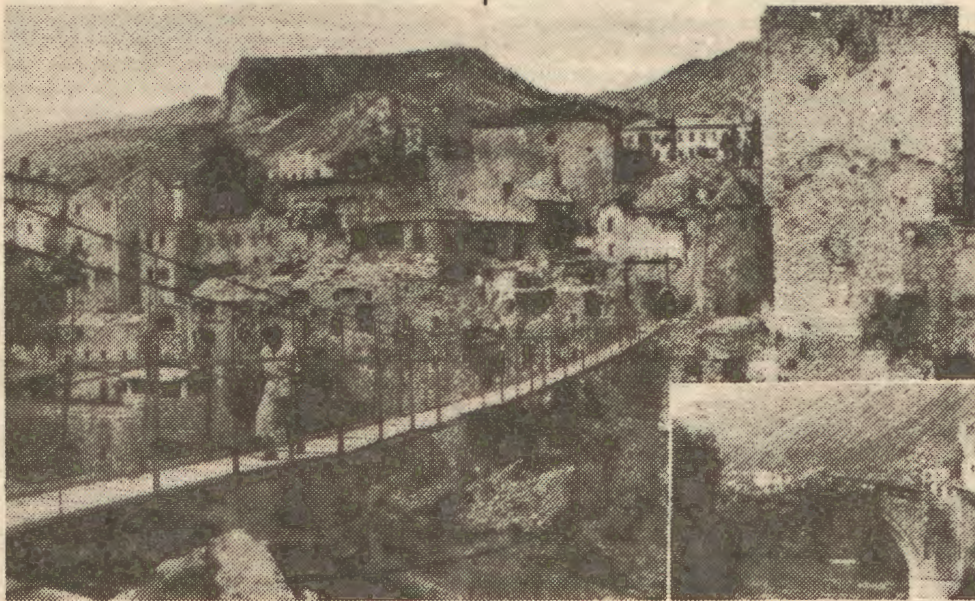
ПИСМО ИЗ МОСТАРА

МОРАМО ИМАТИ НАДЕ

Драги наши рођаци,
Примили смо од вас писма и она су нас и расплакала и обрадовала. На првом мјесту да вам се захвалимо на парам, да бог да да вам ми добрим вратимо. Нас је и мало срамота, јер сад су тешка времена за свакога, свима треба. Још смо једном 100 ДЕМ добили од Злате и Фаика преко дајинице Злате из Сарајева. Ја сам свима писала, бог зна колико писама. Била сам очајна прошле године, те сам свима писала, и вама у Београду преко амбасаде у Загребу, па преко УНХЦР-а у Сплиту. Исто тако сам писа-

Италији. Помогао им је Веска Шуџића син и кћерка Марсела. Ту је по њу дошао један брачни пар и одвели је у Лугано у Швајцарску да им чува дјецу. Сада ради у једном ресторану.

Алма је 90/91. отишла у Дубровник да студира спољну трговину и туризам. Тамо је затекао рат и ево три године је нисмо видјели. Прво је преживела рат у Дубровнику, онда се није могла вратити нама у Мостар јер је у нас био рат. Можемо захвалити Анки Афјас, она је мајка Тиђе, пријатељице, можда је ви знате. Она је цјело вријеме бринула о њој. Алма сада завршава, уствари треба само да да диплому и октобру. Ето, опет имамо срећу, сви смо живи а ваљда ћемо се некад и окупити. Алма је добар студент и кад је избио сукоб она је третирана као страни студент и требало је платити 3.000 ДЕМ да би наставила студије. Ми са њом нисмо имали никаква контакта, али је она ископирала свој индекс и послала хуманитарној организацији ШОРОШ и

ла и данци и дајиници у Сарајево, али изгледа нико није та писма добио. Углавном почећу редом.

Нико од нас, бар што се тиче оних што су одгајани тако да вјерују само у братство и јединство (ту се потпуно слажем са Златом) није могао ни наслути шта ће се све издешавати са нама. Још увјек сам у шоку и не могу да схватим откуд толика мржња у људима. То је страшно што нам се све десило. Првог априла 92. године пуштени смо са посла и сви смо се нашли у подрумима јер је гранатиран Мостар. Нисмо знали шта се дешава, јер су они који су знали шта нам се спрема већ напустили Мостар. Послије тога, у мају 93. почиње прогон Муслимана. Хапсе све мушкарце и жене и дјецу 9. маја 1993. и одводе на хелиодром у логор Родач (бивша Титова гимназија, о ироније). Па пошто су увидјели да није баш могуће све ту стрпати, отварају логор у Дретељу код Чапљине. Пуштају жене и дјецу, а остају мушкарци. Онда је настао егзодус. Ко је год имао икакве паре одлази у треће земље само са кофером и оставља све. Ти су још најбоље и прошли. Послије тога још су се горе ствари десиле. Сваку ноћ прогони, сада са десне на леву обалу, без докумената, без ичега. Многи су били и поубијани у том прогону. Једноставно су пуцали у народ. Идриз је био пет и по мјесеци у логору. Емир је био исто ухапшен па је пуштен кад смо дали изјаву да иде у треће земље. Онда је један наш комшија, Пецо, платио пут за Шведску њему и његовој шћерки и отишли су скупа тамо. Нанфа је са Мираном илегално прешао границу у

они су јој платили студије, тако да је наставила да студира. Ето, тако се ипак све некако скрпило. Ја сам вам о овоме све писала и чак вам дала адресе и бројеве телефона од дјеце и молила вас да знате бар ви за њих. Ја сам била сама и прогањана, ноћивала сам сваку ноћ у другог. Долазили су по мене, и са маскама на глави, али могу захвалити само једном комшији на мом улазу, а то је Фрањо Бирос. Био је члан Предсједништва БиХ оног бившег система. Он је мене спасио и тако сам остала да нисам протјерана на леву обалу. Овдје је остало врло мало род за рода, али још не знамо дефинитивно хоћемо ли остати пошто ова тврда струја упорно хоће подјелу Мостара.

Кад је почео сукоб у мају 93. сви Муслимани добијају отказе или рјешења на чекању. Међутим, са мојим предузећем, десило се да су довели жену економисту за шефа рачуноводства која је тек завршила и није имала искуства а требала је правити завршни рачун за 93, пошто су хтјели да докажу да функционисао државка Херцег-Босна. Тада је мене позвао мој бивши директор и молио ме да ја направим завршни рачун. Ја сам то и урадила и онда она шефица оде на трудничко, па се и породила, тако да још сада радим. Јест да је плата никаква али опет осјећам неку сигурност. Моје бивше колегице и колеге су помагло и љуте на мене, поготово они који су протјерани на леву обалу. А онда тамо, та страна, то је страва и ужас, ја мислим кад би ви дошли да се опће не би могли снаћи нити познати ама баш ниједну улицу. Све је савље-

но. Од Грба у Тајићевој 3 нема ништа. Само су остале зидине. Ја додуше нисам ишла још ниједном да то видим, али је моја сестра долазила овамо мени кад сам била болесна. Исто тако нема ниједне куће у Подхуму, гдје сам ја рођена. То је све запаљено или срушено. Мој брат са женом и дјецом је протјеран на леву обалу 9. маја 93. из своје рођене куће. Тамо је у некога, код бившег дома ЈНА и има их ту 17 отприлике. Пет фамилија живи скупа. Тамо је очај, све срушено а пуно људи, жена и дјеце, па се све то смјестило само у подруме. Мерса је јако остарела и смршала, она је тамо код кина „Звијезда“, доста јој је стан оштећен, али кад је једном срела мене и Иту рекла нам је: „Ја сам бар са својим народом“. И ја се сад питам са ким смо ја и Омер, нас нигдје нема и нико нас не прима. Алмаса Хумо је умрла. Ака је сломила кук и ишла је у болницу, али је сада у Градцу са унуком и Харом (стоматолог). Сејо и Несвета су истржари из стана и отишли су за Норвешку. Зита и Нусрет су исто отјерани из стана и докопали су се Америке. Син Судо им послао визу. Горан је отишао у Луксембург и за ове двије године никоме се није јавио. Ја чак не знам тачно гдје је он.

Брато је био у Бретељу у логору, али пошто је од шећера пао у кому и на интервенцију неких његових пријатеља извукао се и отишао у Брелу. Мира је била већ тамо. Миран је у Италији, а Мирна са фамилијом је у Турској. Ја сам била болесна, уствари имала сам мали удар у мозгу, била ми се одузела десна рука и нога, али сам сада добро и вратиле су ми се функције. Јест да ме је мало страх и стално мислим хоћу ли успјети жива дочекати дјецу. Са љковима се некако сналазим а тражим „Кордипин“ и „Адавин“.

Драги моји, Омер је био смршао у логору скоро 20 килограма и када је изашао био је сами костур. Сад се добро опоравио, али скоро нигдје не излази. Највише сједи кући и игра сам карте (пасијанс). Ево сам му сад прочитала шта сам вам писала а он каже да га је страшно страх да неко не отвори ово писмо јер би ми били готови. Ми ти у кући причамо шапћући. Стварно нас је страх, неки језиви страх у нама. Јест да је са доласком Кошника ситуација нешто боља и ми се надамо да ће бити боље. Ми смо након 2 године тек неки дан успјели добити на телефон (из поште) дајиницу и дајцу у Сарајево, сад су прорадиле везе. Надам се да ћемо ускоро моћи да и вас зовемо. Ми немамо више телефона. Ваљда ћемо дочекати да нам наше телефоне врате. Ето, сам ме је муж обесхрабрио. Не знам шта да вам пишем.

Знам да вас интересује све што се тиче Мостара и Мостараца али много свјета је у иностранству, а много их је и настрадао. Моји кажу: „Хвала богу што нам мајка умре на вријеме“. Не знам хоћете ли нас схватити, али ми смо једно вријеме стално говорили: „Благо оном ко је умро“. Ибрица Рамић је погинуо. Драго нам је за вашу дјецу да су добро и да имају успјеха у школи и на факултету. Драги Фаик, да знаш да сам милион пута помислила на твоје родитеље и питала се како је њима. Ја не знам има ли игде мјеста под сунцем и хоћу ли икада доживити да негдје на миру живим (као до сада) и хоћу ли успјети дјецу окупити око себе. Драга Злато, Кошник нам је обећао да ће се опет саградити мост онакав какав је био па се надамо да ћеш ти опет доћи да и овај сликаш. Морамо имати наде и вјеровати у њу. Драга Јасна, знам да много радиш и да се истински бориш за правду, али pazi на здравље јер требаш још пуно времена и Дулету и дјеци.

Заборавила сам вам још написати за Мајду Рамић. Они су у Чехословачкој са дјецом. И они су изгубили стан. Исто су са њима и Хаџићи, Фадила и Хама, они што су становали са Братом и Миром. Фадила је долазила у Мостар и рекла ми је да се у Чешкој сусрела са

Хатином Селмом у фризирају. Знам да вам је био шок за Селмину удају али шта се може. Нек јој буде сретно и дај боже да се не покаје. Мени је моје Наифе жао, отишла је у туђи свијет и још учвјелена, заправо требало се је удати за једног „Вележовог“ играча, али због овог сукоба одједном се то покварило. Фала богу кад је ово овако нека се и покварило. Боље је да се десило прије удаје него послје. Ето, он није могао превазићи то. Некако ми је сад ње најжалије, она је тако сама. Емир је отишао за цуром па му је лакше.

Ето, толико сад па ћемо ваљда имати прилике да вам пишемо. Пуно вам се захваљујемо и пуно вас воле

Сенада и Омер

ПИСМО ГОСПОДИНУ Д. АВРАМОВИЋУ

Јављамо Вам се поводом емисије „На првој страни“ од десетог октобра ове године. Лепо је од Вас што нам се тако повремено јавите преко радија или ТВ да бисте нам „убризгали“ још по коју инфузију у чију ефикасност ни Ви сами не верујете.

Него, пођимо редом:

1. Анегдота о путовању Ваше супруге из Женеве. Па то је за нас мисаона именица, јер немамо пара ни за аутобус, а камоли за тамо неке Женеве! Проблем нам је једино како се прехранити, а истовремено намирити прохте све незајажљивије државе са ово мало милостиње што нам је удељује (а нарочито пензионерима)

2. Ваш програм је лепо замишљен, али у некој нормалној земљи, са нормалним људима, од речи. А овде је он тешко остварив јер знате да је већ:

— паковање тетра сока од 2,20 отишло на 4,40;

— суви врат (о, боже, како само лепо изгледа, па мирише, а вероватно је још много укуснији!) стаје 20,00 динара;

— струја је поскупела скоро три пута (а уз њу и „љубљена“ ТВ претплата!)

— итд., итд. да не набрајамо сва остала поскупљења, било би их превише...

3. Причате о успелом бизнисмену Томићу из „Синпла“. Па и врлци знају које је он горе лист. Доста нам је приче о мафиозама!

4. Обећали сте нама пензионерима неку редовну милостињу, али, то мачку о реп! Једну пензију нам је већ појео друг министар Радич (замислите га онако жгољавог, а успео је да је смаже!). А колико ће их још прогутати до краја, видећемо. Па зар није најнормалније да се пензија одслуженим рагама исплаћује 5-ог и 25-ог у текућем месецу (а не у следећем). Не липши магаре до зелене траве!

5. Завирите мало у наше домове здравља, болница (у које се на рад примачу само татини и мамини синови, или они дебелих буђелара) стационаре, па да видите под каквим се условима лече људи — боље речено не лече, већ липсавају, биће Вам све много јасније (цркни марво, кад ниси умела да размишљаш на време!).

Човек сте у годинама, озбиљан, прошао света, питамо се како дозвољавате да мангули манипулишу Вама (а онда Ви нама). Одупрете се, не дајте да нас заваравате, Ви бар то можете. Пошто верујемо да сте частан човек, маните да нас више замајавате програмима и бољницама, јер их исувише добро осећамо на својој кожи. Свега нам је преко главе, превршила дара меру.

Знамо да нисте злонамеран човек и да нам не бисте ништа нажао учинили, али ипак, због оних 100.001 полицајаца, не усуђујемо се

да пуним именима и презименима потпишемо ово писмо (по оној народној: „Стра“ лође чува!)

Вама желимо више мудрости и обзирности при давању некаких изјава и обећања (лудом радовања), а нама нека је само бог на помоћи!

Пензионери из Ниша

КОСОВОПОЉЦИ, УЗМИТЕ СВОЈЕ ДРАГО ЧЕДО

Желим на овај начин дати своју скромну подршку поновном оживљавању Косовског покрета отпора са Мирославом Шолевићем, Костом Булатовићем и Бошком Будимировићем. Само они који су нам донели зло звано Слободан Милошевић могу нас и ослободити тог зла. Ваљда је коначно сваком ко има више од два грама мозга јасно да за Слободана Милошевића и СПС постоји само власт и ништа друго. Њега не интересује ни Косово, ни Босна, ни Крајина... За њега Косово је само бројка која изражава број посланичких мандата који ће тамо добити да би остао на власти. Све што је урадио на Косову преко људи дубоког цела, а плитке памети типа Богдана Кеџмана било је подређено том циљу. Сва бусања у груди током предизборне кампање о решавању косовског као српског националног питања остала су мртво слово на папиру. Уместо планова о насељавању Срба, изградњи породичних фабрика... отишло се стотину корака уназад. И оно мало Срба што је остало свесно је завађено бацањем коске о староседеоцима и дошљацима. Како другачије протумачити толика међусобна гложења људи чији је опстанак непосредно угрожен.

Збиља, да ли се више могло и очекивати од човека који је први после Турака Османлија оскрнавио највећу српску светињу манастир Хиландар ушавши у њу, а не прекрстивши се. Чак се и Хитлер са поштовањем односио према овој светињи. За српског „фараона“, како га монаси данас зову, то је сасвим обична грађевина у коју се долази хеликоптером са „Здраво, другови.“

О овоме је мало које гласило у Србији дало праву информацију.

Слободан Милошевић и СПС су после Аустро-Угарске први човек и прва институција који су успоставили границу на Дрини. Последице овога биће страшне. Шта ће нас још снаћи под вођством оних са којима нема неизвесности, јер пропаст је извесна, сазнаћемо врло брзо. На жалост, ништа добро није за очекивати.

Зато браћо Косовопољци узмите своје драго чедо и носите га далеко, далеко, што даље одавде. Онолико колико вам можемо помоћи у томе спремни смо из ових стопа. Много среће

Лука Миличић
Јагодина

СЕЉАЧКЕ МУКЕ

Велика мука и туга, што би рекли стари је притисла село и сељак. Наравно било је и теже, суша је виша сила, веле Банатлиани а и од бога је? Било је и пре суше. Али нешто друго мучи мештане банатског села

Ботоша. Дуго очекивана регресирана нафта је стигла у Ботош на радост коопераната. Полупразни трактори су такође обрадоваше: дозлогрдило домаћинима да купују на црно и то пола нафте а пола воде, али шта ћете такви су накупци и прекупци (људи на принудном) па веле неки динар да зараде. Додуше у задње време динар скоро нико неће нег траже Д.М.—веле има још у сламарци. И тако у центру села се подели нафта. Стигло је и старо и младо и људи срећни кренуше ка њиви да пооору њиве и засеју жито за хлеб. Али не лези враже, постоји и други проблем?! Патрола саобраћајне милиције из Зрењанина намести велику рацију. Лети „Нива“ број 608—351 по селу додуше сваки дан будерација на трактористе, по кућама, испред кућа, на крају села где је „тард“ пут, па тако мог рођака Милета ухватише када је ушао у дворшште. Додуше трактор нов регистрован, исправан без кабине, хладно 05 Цо. Миле сав прашњав враћао се са њиве тј. орања, али саобраћајци љути и кажу казна на лицу места јер Миле није носио саобраћајну дозволу на њиву. Он се извињава и показује дозволу коју је донео из куће али не вреди. Комшије такође негодују и кажу, па јесен је мора да се ради и засеје жито за хлеб, али власт то не уважава. Много њих је тога дана било кажњено, неко је платио на лицу места, многи не... Неки љути сељаци донесоше благајничке записе и рекоше ево ово су наше паре од жита што смо добили. Банка у Ботошу 5 дана нема ни динара, а аутобуси десетковани према Зрењанину. Шта ћете тако је у селу, у забити.

Али не лези враже те ноћи у Ботошу десетак кућа бива покрадено, а лопови се окомише на нафту. Примера ради крађе су честа појава у селу. Њиве бивају покрадене у по бела дана. Роми имају више кукуруза од добрих домаћина, наравно они су добро наоружани ако се побуните они одмах потезу пиштол (ко им само даде дозволу)? па је боље чувати главу него њиву. Њима нико ништа не може, они су социјално угрожени бар на папиру. Додуше њихове куће су најлепше у селу; њихови мерцедеси и кола лете улицом па од гусака и ћурака само перје остаје. Е ту лежи зец. Ту су милиционери немоћни. Зашто? То само они знају. Јер у центру села су сваки дан препуне тзвге шверц робом, па тако у задње време много је и трговаца са стране, све углавном они држе. Али је ваљда најслађи динар од сељака и његове казне, а и он се много не буну, он ћути. Многи ће рећи да сам се много комијо на Роме, али они не ћуће. Они доведу целу фамилију када се нешто догоди. Па зато нико не интервенише.

И тако је ових дана на селу. Са првим мраком људи се заључавају, преко дана се прво добро осмотри улица и пошкови, да нема саобраћајне милиције. Додуше у селу постоји станица милиције и њих петнаесторо, али они су мало блажи према трактористима, јер ту живимо заједно, па су зато и лопови мало слободнији. Можда ће ми неко замерити на овом писму, неки неће у све ово поверовати, али Ботош је само 30 км од Зрењанина па се можете у све ово уверити, јер неко би од надлежних власти и требао да провери и интервенише.

Бранислав Лазич — Ботош

ЖВАКА ЗА ЛУДАКА

Пишем вам по први пут од оснивања СПО—а и „Српске речи“. Нисам члан СПО, али док је Вук Драшковић у њему, бар на изборима ћете увек имати мој глас. Међутим, ово писмо неће проћи у хвалоспевима „води“, већ у добронамерним упозорењима на одређене грешке које се догађају.

Знао сам да ће доћи и до случаја у Ћуприји, а да ће све кулминирати убиством у Тополи, јер Вуче, ви показујете велику неодлучност. Молио бих вас, да се вратите на „Српску реч“ бр. 64 од 1.2.93. На 50—ој страни наслов који боду очи: „ДВОЈИЦУ ЗА ЈЕДНОГ“ (не губите из вида да су то *ваше речи Вуче*). Нећу вам даље цитирати што сте рекли у ступцу „УЗВРАТИТИ ЖЕСТОКО“ итд... Ту су и врло занимљиве изјаве Вање Болића и Звонка Осмајлића. Међутим, на свему овоме је учињено — ништа. Баш ништа. Зашто?

Боло је Вуче, тек оно што ћу вам написати. Тог покојног господина Благојевића из Тополе нисам лично познавао, али није у томе ствар. Суштина је у томе да смрт, таква бедна, од како је Слободан Милошевић „узјахао“ (од 1987), редовно се догађа члановима и симпатизерима СПО—а и то више њих у току године. Само члановима и симпатизерима СПО и ниједне друге странке. Остале, назови „опозиционе“ странке никада нису тако прошле. Медији су их плували, али увек речима, а не мецима.

Ви сте Вуче упутили саучешће породици Благојевић, можда ћете их посетити, понудити сву расположиву помоћ... Лепо је то Вуче, али тај човек није жив, није жив, није жив. Нисам погрешно, јер то се изгледа треба свима у СПО поновити сто, а не три пута.

Па зар ми Вуче треба да будемо поносни за такве погубије, што се то дешава само нама СПО—вцима. Не, то треба прекинути заувек. Молим вас Вуче да конкретно одговорите: КАКО? (како одмиче време, све ми се вше чини да на ово немате „одговор“).

Кратко, још вас на крају молим уколико буде било каквих избора да на њих изађете само као СПО (опет *ваше речи*) и никако другачије. Чекам *ваше одговоре*, а са Вуком и СПО—ом бићу заувек.

Горан Мартиновић
Београд

РАСПАД ДРУШТВА И СТРАХ

Печат на морално опредељење људи удара правни систем. Распадом права, распада се и морално опредељење људи, када право и морал замењује сила којој не треба било какво образложење, а која угони страх у кости код људи. Држава ту силу може да примени кад хоће и где хоће. Приморани људи ту силу прихватају, као да је самим тим добро, не размишљајући или праведни се да не размишљају може ли другачије, исправно и да му се треба приклонити. И тако неизбежно се јавља култ насиља, негативних узора попут Ал Капонеа, и цене се они који су у насиљу најуспешнији.

Опште је познато да у правном систему тада настају два паралелна света — формални и вербални. Људи су већ навикли да разликују два нивоа реалности: саопштења па и законе које држава издаје и стварни живот. Завладала је атмосфера сна у којој се немогуће и нелогичне ствари смењују невероватном брзином, где је све истовремено апсурдно и могуће — могуће је откупити стан за 60 ДМ и чекати хлеб у реду неколико сати и исти не купити, јер га нема.

Култ насиља, који угони страх у кости људи, има своју генезу. Већ од средине седамдесетих година, криминално деловање Југословенске полиције је суштина и нема сад те идеологије која би јој наметнула кочице. Већ не изненађују свакодневне жалбе грађана на милицију да им одузимају новац — девизе

без издавања потврда до доношења тешких телесних повреда квалификованих смртну, извршених силовања од стране милиционера, чак и на малолетницима. Но све криминалне радње милиционера грађани и не пријављују, бојећи се горег, јер су изгубили поверење у државу. Од државе грађани све мање траже да их штити репресивним апаратом и задовољавају се тим да их та држава не узнемирава и не напада, а по неки грађанин не тражи ни толико. Грађанин приведен у акцији прикупљања оружја у Рашкој, изјавио је: „Јесу ме тукли, али иначе полиција је била коректна“.

Не може а да се не призна да је власт та која дозира терор, разбојништво, неодговорност, шверц и криминал сваке врсте и једини критеријум мере је индивидуални интерес власти.

Да би био заштићен обичан грађанин потребан је способан систем, систем који има пројекат, а систем који нема никакав пројекат, осим остајања на власти, а кад остане „видеће“, не може пружити заштиту грађанима.

Не треба ни да чуди што грађани доживљавају државу на начин који се нигде у свијету не доживљава и на сасвим десети начин него што је раније доживљавао. Обичан грађанин сада државу доживљава као предузеће неуспешно у свом пословању, које траје краће од људског века, нешто чему се не знају ни границе ни закони, и свако некако опстаје да види шта ће бити сутрадан. То се и не може назвати никако другачије него разорена држава односно друштво јер све што постоји само је формално, а бит односно супстанца је разорена. Закони и економија постоје само привидно. А грађани најпре одговара држави и њеним законима па тек онда другим групама и групацијама. Но, кад држава не постоји, други облици заједнице постају важнији, јер из угла колектива живот није разорен, јер на нивоу нације, родбинских веза, пријатељства и даље функционише и боље него раније, јер су људи упућени на снажање уз помоћ других. На снагу ступа јак одбрамбени механизам који омогућава да се преживи у друштву уништених институција. Чуђење било чему престало је код грађана и живот свакодневни се доживљава као да ће трајати вековима, тако да их, чак, ни прича инспектора Дејана Младеновића — чињеница да милиција сваког дана неког премлати — не узбуђује, уз изговор: „Знамо то, па добро“.

У исту раван се не стављају обични грађани, него се деле на „етничке грађане“ и оне са „етничким манама“. Није свеједно да ли му је име Марко, Осман или Мате. И на суду се парнице губе због етничке припадности или се парница одуговлачи по неколико година, а рочишта заказују са размаком од неколико месеци. Грађани са „етничком маном“ су свакодневно под шиканијом, а ретко и под тортуром.

Но, грађани Србије имају искуства у државном мучењу, и то зверском. Голи Оток је искуство које нема грађанин ни једне државе на свету. Зато грађани држави не смеју да се супротставе, јер знају на шта је ова све спремна, па побуне грађана нема ч неће је ни бити, јер грађани су укинути.

Кад ће и одакле ће боље стићи, сад се не зна, а дотле, ваља живети у страху и кад грешиш и кад не грешиш, као „обичан грађанин“.

Адв. Милко Боровић, Ваљево

IN MEMORIAM

МИЛУТИН МИЛУНОВИЋ

(1904 — 1994.)

У Трстенику је 25. септембра 1994. године у својој деведесетој години преминуо Милутин Милуновић, најстарији члан СПО у трстеничкој општини.

Заједно са својом супругом Олгом остао је веран Српском покрету обнове од његовог оснивања па до својих последњих дана, верујући да ће доћи до васкрса Краљевине Србије.

Нека је вечна слава и хвала нашем драгом чика Милутину.

ОПШТИНСКИ ОДБОР СПО ТРСТЕНИК

IN MEMORIAM

МИЛОРАД МИЋА НИКОЛИЋ „МРДАЛО“

29. 2. 1932 — 31. 10. 1994.
Међу првима члан, затим оснивач и

први председник МО СПО Пасковац. Био је способен, праведан, истинољубив, поштен и вредан човек. Његова припадност СПО и одмерене одлуке и савети чинили су част нама у СПО Позница. Због тога смо му неизмерно захвални.

НЕКА МУ ЈЕ ВЕЧНО СЕЃАЊЕ
ОПШТИНСКИ ОДБОР СПО ПОЗНИЦА

БЕНЕРАЛУ ИМА КО ДА ПИШЕ

ЦЕНА 40 ДИНАРА

ВУК
ДРАШКОВИЋ

НОЋ
БЕНЕРАЛА

СРПСКА РЕЧ

ТВРД ПОВЕЗ

НАРУЦБИНЕ СЛАТИ НА АДРЕСУ ИЗДАВАЧА:

„СРПСКА РЕЧ“, БЕОГРАД, УЛ. ВУКА КАРАѢИЋА 8, ИЛИ НА ТЕЛЕФОНЕ
011/628-242, 620-891, 625-937.

УПЛАТУ ИЗВРШИТИ НА ЖИРО-РАЧУН 40801-603-4-27562
(УЗ ОБАВЕЗНО ПРИЛАГАЊЕ ЈЕДНЕ КОПИЈЕ УПЛАТНИЦЕ)

„Ноћ Бенерала“ Вука Драшковића роман је психолошки, историјски, биографски, роман тока свести једне од најконтроверзнијих и најтригичнијих фигура српске историје двадесетог века.

У последњој ноћи живота, Бенерал Драгољуб Дража — Михаиловић сажима и укршта у дислима своје поимање кључних питања опстанка и судбине српског народа; губитник и херој гради истовремено своју одбрану и оптужницу својим последње рачуне са ОтаѢбинином, својим народом, истомишљеницима и противницима, са ратним савезницима који су га подрживали па напустили у великој игри политике и интереса.

„Ноћ Бенерала“ је мозаичан свој докумената и чињеница, с једне, и писмених уверења и слутњи, с друге стране. Велика фреска историјских и фиктивних личности, монументалан историјски документ. Први такве врсте и такве снаге, о времену које трајно и злокобно одређује и омеђује и нашу непосредну садашњост и нашу неизвесну будућност.

Љиљани Шен